

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
Відділ початкової освіти імені О. Я. Савченко

ДІАГНОСТИКА ТА МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ ВТРАТ У НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Методичні рекомендації

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
Відділ початкової освіти імені О. Я. Савченко

ДІАГНОСТИКА ТА МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ ВТРАТ У НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Методичні рекомендації

Київ – 2023

УДК 373.3.091* (072)

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 7 від 29 червня 2023 р.).*

**За загальною редакцією дійсного члена НАПН України,
д.пед.н., проф. О. М. Топузова.**

Авторський колектив:

О. В. Онопрієнко, Н. М. Бібік, В. О. Мартиненко, О. М. Петрук,
О. В. Вашуленко, Н. П. Листопад, Т. С. Павлова

Укладач О. В. Онопрієнко.

Рецензенти:

М. В. Головка, доктор педагогічних наук, доцент, з аступник директора Інституту педагогіки НАПН України;

М. М. Марусинець, доктор педагогічних наук, професор, директор Департаменту освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської обласної військової адміністрації

Діагностика та механізми подолання втрат у навчанні молодших школярів. Методичні рекомендації [Електронне видання]/ кол. автор. ; за загальною редакцією О.М. Топузова ; укл. О. В. Онопрієнко - Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2023. 146с.

У виданні представлено методичні рекомендації, підготовлені співробітниками відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко Інституту педагогіки НАПН України, щодо діагностики та механізмів подолання втрат у засвоєнні учнями 1 – 4 класів програмового змісту з української мови та читання, інтегрованого курсу «Я досліджую світ», заподіяних пандеміями COVID– 19 та воєнним станом у країні.

УДК 373.3.091* (072)

ISBN 978-966-644-663-6

© Інститут педагогіки. Відділ початкової освіти ім. О.Я. Савченко, 2023

© Онопрієнко О.В., Бібік Н.М., Мартиненко В.О., Петрук О.М., Вашуленко О.В.,

Листопад Н.П., Павлова Т.С., 2023

© Педагогічна думка, 2023

Передмова

Потреба у виявленні втрат і розривів у оволодінні українськими школярами програмовим змістом зумовлена викликами, які виникли перед початковою школою у зв'язку з військовою агресією та нестабільністю освітнього процесу під час пандемій. Перед освітянами постала необхідність оперативно розв'язувати проблеми, досі не властиві нашій школі, як то: організація освітнього процесу в умовах загрози життю і здоров'ю дітей; врахування діапазону відмінностей форм і способів навчання з метою забезпечення якості освіти молодших школярів, які навчаються очно, дистанційно, у змішаному або індивідуальному форматі; індивідуальний характер прогалин у результатах навчання, викликаний особливостями їх прояву в різних умовах перебування учнів тощо. Актуальність дослідження навчальних втрат і розривів посилюється у зв'язку з потребами змістового та інструментального забезпечення освітнього процесу, пошуку засобів для морально-мотиваційної та ресурсної підтримки вчителів.

Згідно звіту Державної служби якості освіти, «зміна формату уроків, перехід на дистанційне та змішане навчання, нестабільні умови організації освітнього процесу — самі повітряні тривоги та блекаути — вплинули на результати. За спостереженнями вчителів початкових класів, погіршилися результати навчання дітей з української та іноземної мов, математики, літературного читання. Заразом у школах сільської місцевості засвідчено нижчий освітній рівень. Зниження успішності учнів з української мови відзначили 57% опитаних педагогів у селах, у містах — 44%, з іноземної мови — 52% та 47%, з математики — 45% та 40% відповідно»¹.

Водночаснеможливо засвідчити достовірну величину навчальних втрат, оскільки кінцевих даних про результати досягнень українських учнів початкових класів під час війни немає. Без проведення спеціальних моніторингових досліджень складно окреслити втрати у навчанні, оскільки вони спричинені сукупністю багатьох чинників, які можуть різнитися як у межах регіону, так і окремого населеного пункту, закладу освіти, навіть класу. Цю проблему необхідно вирішувати системно на державному рівні.

Наразі у відділі початкової освіти імені О. Я. Савченко Інституту педагогіки НАПН України підготовлено інструментарій виявлення втрат у засвоєнні учнями 1 – 4 класів програмового змісту з української мови й читання, математики, інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та рекомендації стосовно їх компенсації.

¹Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. ДСЯО, 2023. URL : <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viyny-web-3.pdf>

Проблеми сучасного етапу організації навчального процесу в початковій школі

Наведемо деякі труднощі у засвоєнні молодшими школярами програмового змісту, виявлені у ході нашої дослідно-експериментальної роботи.

Так, в учнів 1-4 класів помітні втрати в сформованості технічної складової читання, а саме:

- невироблений правильний спосіб читання;
- численні помилки під час читання, що впливають на усвідомлення змісту прочитаного;
- недотримання пауз між реченнями, а також ритмічних пауз, обумовлених розділовими знаками і змістом тексту;
- брак користування під час читання мовленнєвих засобів виразності;
- низький темп читання, що негативно впливає на процес розуміння тексту й успішність навчання всіх предметів та ін.

З огляду на виявлені проблеми в учнів із сформованістю навички читання варто рекомендувати звернути особливу увагу на вироблення таких компонентів читання, як спосіб, правильність виразності, темп, які, своєю чергою, зумовлюють втрати смислової сторони навички читання.

Прогнозуємо, що навчальні втрати здобувачів освіти з *української мови* будуть особливо відчутними зважаючи на те, що це є і навчальний предмет, і засіб навчання, виховання й розвитку у процесі опанування змісту інших предметів початкової загальної освіти. Мовленнєві уміння є вагомим складовою функціональної грамотності, яка, за визначенням ЮНЕСКО, забезпечує ефективність функціонування особи в групі і суспільстві та є передумовою подальшого розвитку. Таким чином, навчання української мови розглядається нами не лише як передумова нинішньої успішності школярів, але й як ресурс їхньої ефективності у майбутньому.

Учителі також відзначають наявність освітніх втрат, які стосуються оволодіння програмовим змістом інших навчальних предметів, зокрема, *математики*. Попередньо проведене дослідження втрат у навчанні цього предмета за допомогою цифрової платформи Eduten, створеної в Центрі навчальної аналітики Університету Турку (Фінляндія)², показало, що майже у 23% молодших школярів із 38 шкіл – учасниць проекту, не сформовані обчислювальні навички.

Під час пілотного етапу дослідження проблем у засвоєнні навчального матеріалу інтегрованого курсу «Я досліджую світ» було розроблено серію діагностувальних завдань 1, 2, 3 і 4 класів. Апробація інструментарію дала підстави для попередніх висновків про характер прогалин в освітніх результатах

²Eduten. Retrieved from <https://eduten.com/>

молодших школярів. Зокрема, учні утруднювались в ситуаціях, коли необхідно використати чуттєвий досвід у розв'язанні завдань (за допомогою слухових, зорових, сенсорних еталонів); наявний брак соціальних навичок взаємодії з іншими в навчальному процесі; відчутні прогалини в оволодінні деякими групами загальнонавчальних умінь і навичок, що зумовлюють труднощі в навчанні і в результаті – ведуть до втрати мотивації, яку дослідники визначають як «відхід від школи».

Інструментарій вимірювання втрат у навчанні читання.

Методичний коментар

Із відкритих джерел, бесід із учителями, спостережень за освітнім процесом можна зробити висновок, що прогалини в результатах навчання молодших школярів мають індивідуальний вираз і потребують врахування особливостей їх виникнення в різних умовах перебування учнів.

Помічено, що переривання освітнього процесу і нестабільність у навчанні найбільш негативно позначається на сформованості в молодших школярів **навички читання**. Оскільки ця навичка безпосередньо впливає на успішність навчання та особистісний розвиток дитини, має універсальний характер і забезпечує її соціалізацію в інформаційному суспільстві, рекомендуємо приділити цій якості першочергову увагу.

Оволодіння учнями початкових класів навичкою читання здійснюється у взаємозв'язку *технічного і смислового складників*. Загальновідомо, що *техніка читання є засобом для досягнення розуміння прочитаного*. Уміння читати в належному темпі та розуміти прочитане сприяє засвоєнню необхідної інформації.

Технічний складник читання ґрунтується на взаємодії зорового сприймання з фонетико-фонематичним сприйманням і охоплює якісні компоненти, які є важливими у процесі формування повноцінної навички читання: *спосіб читання, правильність, темп читання і виразність*. Кожний компонент і їх сукупність підпорядковуються смисловій складовій читання. Тобто повноцінним вважається тільки таке читання, якщо читачем досягається розуміння прочитаного. Якщо механізм читання склався, то розуміння відбувається одночасно зі сприйняттям того, що учень читає, на основі синтезу знайомих елементів.

Щоб виміряти втрати технічного складника читання і допомогти учням їх компенсувати, необхідно постійно й об'єктивно використовувати дієві інструменти для діагностування та коригування. Діагностиці підлягають усі компоненти навички читання вголос. Зверніть увагу, що повноцінні і достовірні дані про стан навички читання дитини можна одержати під час індивідуальної перевірки.

Вивчення стану сформованості навички читання (способу читання, правильності, швидкості, виразності) відбувається у процесі читання учнем спеціально дібраного тексту. Запропонований для читання текст повинен відповідати таким вимогам:

- бути доступним за змістом та лексико-граматичним матеріалом, містити прості синтаксичні структури;
- ураховувати інтереси та вікові особливості молодших школярів;
- мати виховну/освітню цінність;
- відповідати певному обсягу;
- розмір і тип шрифту, відстань між рядками, колір букв має відповідати нормативним вимогам до друкованої продукції для дітей молодшого шкільного віку;
- мати яскраво виражений сюжет;
- бути незнайомим учням;
- бути розміщеним на одній сторінці;
- не містити ілюстрації.

Для кожної вікової групи учнів тексти будуть відрізнятися обсягом, складністю змісту, мовою, побудовою речень, розміром шрифту і т. ін. За жанром, тематикою та формою викладу інформації найбільш ефективним і доступним матеріалом для молодших школярів вважаються казки, художні і науково-художні оповідання.

Нагадаємо, як відбувається вивчення стану навички читання вголос. Дитина починає читати текст вголос у звичних навчальних умовах. Учитель непомітно контролює такі показники, як спосіб, правильність, темп читання і так само непомітно фіксує результати. Насамперед важливо стежити за розвитком способів читання. За нашими спостереженнями, в освітньому процесі сучасної початкової школи належна увага приділяється таким компонентам навички читання, як правильність і свідомість.

Вивчення способу читання визначається через констатацію того, який спосіб переважає в читанні. Дитина у звичайному для неї темпі читає текст 1-2 хвилини, вчитель у своїх записах позначає той спосіб читання, який переважає (табл. 1).

Результати діагностування способу читання

Прізвище та ім'я учня/учениці	Способи читання				
	побуквений	відривний складовий	плавний складовий	плавний складовий з цілісним причитуванням окремих слів	читання цілими словами і групами слів

Розрізняють 5 основних *способів читання*:

- побуквений;
- відривний складовий;
- плавний складовий;
- плавний складовий із цілісним причитуванням окремих слів;
- читання цілими словами і групами слів.

Перші два способи читання є перехідними. Вони характеризують навичку читання у процесі її становлення, зокрема в 1 класі. Три останні – є провідними у 2-4 класах. Учитель повинен стежити за розвитком способів читання та правильністю доти, поки не зникне складове читання у класі, коли помилки будуть поодинокими, а темп читання наблизиться до темпу розмовного мовлення.

Правильність читання полягає в тому, що дитина не допускає:

- заміни; пропусків; перестановок; спотворення; повторів (букв, звуків, складів, слів у тексті);
- читає з дотриманням норм наголошування та орфоєпії в системі голосних (ненаголошені [е], [и], чітка вимова звука [о]; чітким вимовлянням дзвінких приголосних у кінці слова та в кінці складу перед наступним глухим; з нормативним вимовлянням звуків [дж], [дз], [дз], [г], [ф]; правильною вимовою слів.

Під час перевірки цієї якості читання педагог ураховує кількість і характер помилок (табл. 2).

Результати діагностування правильності читання

Прізвище та ім'я учня/учениці	Без помилок	Кількість слів, прочитаних з помилками	Види помилок						
			Пропуск слів, складів, букв	Заміна	Перестановка	Вставка	Повторення	Помилки в наголосі	Помилки у вимові

Щодо темпу (швидкості) читання. Повільний темп читання – це тривожний сигнал для вчителя. Необхідно з'ясувати причини низьких показників швидкості читання. Низький темп читання негативно впливає на процес розуміння прочитаного. За темпу читання, нижчому ніж 50 слів за хвилину, дитина здатна лише фрагментарно засвоїти фактичний зміст твору. Темп читання визначається кількістю слів, прочитаних учнем за 1 хвилину (табл. 3). За бажанням того, хто перевіряє, щоб досягти більшої об'єктивності, він може перевести текст у знаки (100 знаків становить у середньому 17 слів).

Орієнтири для достатнього темпу читання вголос

Клас	I семестр	II семестр
1	–	20-30 сл./хв
2	35-45 сл./хв	50-60 сл./хв
3	65-70 сл./хв	75-80 сл./хв
4	80-85 сл./хв	90-95 сл./хв

Усвідомлення учнями мети виразного читання безпосередньо залежить від розуміння ними змісту і основного смислу твору. Тому діагностування уміння *читати виразно* перевіряється після попередньої підготовки учня.

Виразність читання виявляється в умінні учня проникати в емоційний настрій всього твору і правильно вибирати і користуватися мовленнєвими інтонаційними та позамовними засобами виразності. Тобто відповідно до змісту твору правильно робити паузи – логіко-граматичні, психологічні, ритмічні – під час читання віршів; логічні наголоси; вибирати потрібний темп читання, інтонацію та змінювати їх

залежно від розділових знаків та змісту; чітко вимовляти слова, правильно інтонувати речення, різні за метою висловлювання – розповідні, питальні, спонукальні (табл. 4).

Таблиця 4

Результати діагностування виразності читання

Прізвище, ім'я учня/учениці	Параметри виразності				
	Прочитав виразно, тон відповідає змісту	Прочитав монотонно, не робить пауз	Прочитав монотонно, Але робить паузи	Прочитав виразно, робить логічні наголоси	Прочитав монотонно, не робить логічні наголоси

Необхідно також час від часу перевіряти й індивідуальне *читання мовчки* — читання очима, без зовнішніх мовленнєвих рухів. Рівень сформованості цього виду читання можна визначити за темпом, способом читання та розумінням прочитаного. Наявність під час читання шепоту і ворухіння губами свідчать про перехідну форму від читання вголос до читання мовчки. Якщо темп читання мовчки не перевищує показники читання вголос, це свідчить про несформованість цього виду читання.

Під час читання мовчки психофізіологічний механізм спрощується, темп зорового сприймання збільшується у два рази. Оскільки не відбувається усного відтворення тексту, інтенсифікуються процеси смислової обробки матеріалу, його запам'ятовування і засвоєння. У сучасних умовах читання мовчки набуває провідного значення. Інтенсивне зростання обсягів інформації потребує застосування ефективних, технологічних способів її пошуку, сприймання, узагальнення і застосування³.

Діагностування навички читання мовчки доцільно проводити, починаючи з 3 класу (табл. 5). Зверніть увагу, що в 4 класі цей вид читання є домінуючим, і рівень його розвитку є значно вищим, ніж у попередніх класах.

³Мартиненко В. О. Індивідуальний підхід до формування і розвитку навички читання молодших школярів: методичний посібник. Київ, 2020.

Показники темпу (швидкості) читання мовчки

Клас	I семестр	II семестр
3	85-110 сл./хв	90-140 сл./хв
4	100-150 сл./хв	110-170 сл./хв і більше

Читання мовчки для молодшого школяра – уміння вищого рівня. Якщо випускник початкової школи виявляє оптимальний рівень цього виду читання – це, безперечно, високий критерій читацької навички.

За допомогою описаних способів обстеження вчитель має об'єктивні і точні дані про розвиток навички читання і може проводити відповідну роботу з удосконалення техніки читання в учнів. Систематичність вивчення стану навичок особливо важлива на початкових етапах становлення навички читання (1-2 класи), коли формуються спосіб читання, правильність. Остаточний висновок про рівень розвитку навички читання вголос і мовчки у того чи іншого учня можна виносити лише на основі сукупних даних по кожному з компонентів читання.

Зверніть увагу: темп читання, як й інші технічні характеристики навички, підпорядковується смисловій стороні читання, що є провідною у читацькій діяльності. У процесі читання технічна і смислова сторони знаходяться у нерозривному зв'язку. Важливим навчальним результатом взаємодії учня з текстом (дитячою книжкою) у кожному класі є рівень (повнота і глибина) розуміння їх змісту. Отже, кожна дитина повинна читати у комфортному, посильному для неї темпі, який дає змогу повноцінно усвідомити зміст прочитаного. Нижче наведемо зразки текстів для вимірювання втрат технічного складника читання в учнів 1-4 класів.

Вивчення рівнів **розуміння молодшими школярами текстів різних видів** (художніх, інформаційних) передбачає опанування учнями таких *груп читацьких умінь*:

- знаходити в тексті інформацію, відомості, поданих очевидно (безпосередньо) або опосередковано;
- формулювати прості висновки на основі інформації, поданої в тексті;
- інтерпретувати й узагальнювати текстову інформацію;
- аналізувати та висловлювати оцінювальні судження за змістом прочитаного тексту, усвідомлювати мовленнєві особливості та структуру тексту.

Інші важливі чинники, які впливають на розуміння тексту, а також на пошук потрібної інформації в тексті:

- рівень володіння школярами такими видами читання, як аналітичне, переглядове та вибіркоче;
- швидке орієнтування у змісті тексту; застосування лінійного (не хаотичного) виду пошуку інформації; пошук інформації вертикальним поглядом;

- уміння швидко прочитувати (сканувати) кожне слово як цілісну одиницю, миттєве його розпізнавання серед інших під час читання зв'язного тексту;
- обсяг того фрагмента тексту, який потрібно перечитати для пошуку відповіді;
- ступінь локалізації у тексті потрібної для відповіді інформації: а) знаходиться у змісті одного речення чи кількох сусідніх; б) знаходиться у кількох фрагментах, розпорошених по тексту.

Вивчення якісних характеристик розуміння текстів різних видів передбачає виокремлення таких *рівнів їх засвоєння*:

- *фрагментарний* – передбачає розуміння учнем/ученицею значень більшості слів, словосполучень, висловів; змісту лише окремих фрагментів тексту, не пов'язаних між собою; у дітей відсутнє цілісне уявлення про зміст *художнього твору*; їхня увага зосереджена на окремих епізодах, подіях. Учні фрагментарно розуміють фактичну інформацію в тексті, подану очевидно, прозоро; вони утруднюються встановити взаємозв'язки між окремими подіями, частинами тексту. Емоційна реакція на зміст у більшості випадків не точна, неадекватна. Уява розвинена слабо. Обмежений словниковий запас дітей не дозволяє їм зв'язно висловити власні почуття, ставлення до прочитаного.

Рівень розуміння *інформаційних текстів* характеризує нездатність школярів виявляти в тексті і відтворювати за змістом очевидні факти про людей, об'єкти рослинного і тваринного світу; знаходити в тексті речення, слова, словосполучення, які містять ту чи іншу фактичну інформацію.

- *відтворювальний* рівень – здатність учнів відновити в пам'яті фактичну інформацію у прочитаному тексті. Відтворення текстової інформації передбачає уміння відповісти на запитання: хто, що, де, коли, який (які) саме і подібні. Школярі цього рівня розуміння тексту загалом розуміють фактичний зміст *художнього твору*, взаємозв'язки між його частинами; з допомогою вчителя виділяють у структурі тексту початок, основну частину, кінцівку; правильно називають головних героїв. Їх вирізняє переважно точна, емоційна реакція на зміст твору. Діти здатні зрозуміти зміну настрою, почуттів персонажів, проте утруднюються висловити свої враження за змістом прочитаного/прослуханого тексту. У дітей виникають труднощі у самостійному визначенні теми твору. В *інформаційних творах* учні виявляють здатність під керівництвом учителя визначати основну тему, яка простежується у тексті очевидно; називати основні факти, зробити найпростіші висновки про них у межах одного (окремого) епізоду (фрагмента).

- *аналітичний* – здатність школярів до глибшого занурення в текст з метою зрозуміти тему, основні важливі ідеї твору, авторську позицію, причиново-наслідкові зв'язки у тексті, зробити доступні віку узагальнення змісту. Школярі спроможні самостійно цілісно зрозуміти фактичний зміст *художнього твору*, основну думку (з незначною допомогою класовода – 3-4 класи); порівняти,

протиставити вчинки, дії героїв, словесно виразити динаміку їхніх почуттів, пояснити причиново-наслідкові зв'язки між намірами і діями персонажів; правильно визначити мотиви їхньої поведінки, вчинків, дати їм адекватну оцінку; підтвердити свої відповіді, спираючись на текст. Водночас рівень узагальнення за змістом прочитаного не виходить за межі конкретних образів. Школярі здатні самостійно визначити жанр твору, з незначною допомогою вчителя можуть пояснити вживання засобів художньої виразності відповідно до їх функцій у творі. За змістом *інформаційних текстів* учні правильно визначають фактичну інформацію, подану як очевидно, так і приховано; формулюють висновки на основі зв'язків між окремими частинами (реченнями). Виявляють здатність узагальнювати інформацію в тексті, у т.ч. представлену в різних частинах тексту, а також невербально (в таблиці, на графіку, схематично і т.п.); називають спільні і відмінні ознаки фактів, понять, об'єктів тощо.

- *творчо-рефлексивний* – здатність учнів висловлювати обґрунтовані зв'язні оцінні судження за змістом прочитаного, використовувати набутий читацький досвід у навчальних та життєвих ситуаціях; супроводжується також виявом та активізацією критичного, творчого мислення, творчої уяви учнів, механізмів емоційного й інтелектуального передбачення: «як можуть далі розвиватися події»; «що відбудеться, якщо...» і подібне.

Читачі, які належать до цього рівня, виявляють спроможність розуміти у повному обсязі не тільки фактичний, а й основний смисл *художнього твору*, емоційно точно реагувати не лише на зміст, а й в окремих випадках і на форму твору. Вони мають розвинену творчу уяву, люблять перечитувати твір, розмірковувати над прочитаним. Учні самостійно розуміють у тексті підтекстову, концептуальну інформації, засоби художньої виразності відповідно до їх функцій у творі. Школярі прагнуть до співвіднесення своїх міркувань за змістом твору з реальним життям. На основі узагальнення текстової інформації учні можуть дати інтерпретацію основних характеристик персонажів, їхніх намірів, підтвердити це прикладами; пояснити головну думку твору, висловити власні оцінні судження за змістом прочитаного.

Під час читання *інформаційних творів* діти можуть узагальнити інформацію, подану у кількох абзацах, розпорошених у тексті. не тільки в межах одного, а й кількох текстів, застосовувати здобуті знання у навчально-пізнавальній діяльності, у власному життєвому досвіді.

Короткий коментар щодо рівнів розуміння тексту:

Фрагментарний рівень розуміння творів є неприйнятним для всіх вікових груп молодших школярів і свідчить про навчальні втрати у читацькій діяльності.

Відтворювальний рівень розуміння текстів є типовим і прийнятним для учнів 2-х класів, може оцінюватися високими балами за умови стійких проявів у дітей окреслених показників цього рівня.

Аналітичний рівень розуміння, за умов надання учням якісних освітніх послуг, є доступним для абсолютної більшості школярів 3-4 класів.

Творчо-рефлексивного рівня розуміння змісту тексту, як показує вивчення шкільної практики, досягає переважно незначна частина випускників початкової школи.

Надамо окремі коментарі стосовно ***процедури вивчення якісних характеристик рівнів розуміння текстів***.

Безпосередньому читанню учнями тексту, а також виконанню завдань передують детальний інструктаж учителя (*особливо для школярів 1-2 класів*) щодо алгоритму дій учнів під час роботи з текстом.

1. У *перших класах* у більшості дітей показники складників навички читання з об'єктивних причин є нестійкими, тому з'ясування рівня розуміння тексту доцільно проводити шляхом аудіювання (слухання/розуміння). Наприклад, учитель кілька разів читає текст, з'ясовує, як школярі розуміють значення окремих слів, словосполучень, висловів, потім ставить учням орієнтовні запитання за змістом прослуханого. Діти під керівництвом, а також з допомогою класовода в усній формі дають відповіді.
2. Школярі *других класів* спочатку слухають читання тексту вчителем, далі – читають/перечитують самостійно, а потім під керівництвом класовода виконують завдання до тексту.
3. Учні *3-4 класів* працюють з текстами самостійно.

Інструментарій вимірювання втрат у сформованості технічної складової навички читання

Тексти для 1 класу

Марія Чумарна

МІЙ САД

Я садив із татом сад. У нас чудовий ягідник, а плодових дерев не було. Тож ми з татом придбали саджанці і посадили ряд слив, абрикосів та молоденьких яблунь.

А біля дороги посадимо ясеня, явора та ялину.

12
24
28
36

Василь Чухліб

ДЖМЕЛИНИЙ ОРКЕСТР

Коли на луг приходила весна, першими вилітали джмелі.

Спочатку ласували медом. Потім облітали квітучий луг. Сідали на дахи хатинок із трави й гілочок. Кожен брав свій інструмент – цимбали, скрипки, тромбони. А малий джмелик діставав калинову сопілочку. Над лугом лунав джмелиний оркестр.

8
16
27
35
41

Марія Чумарна

ШПАКІВНЯ

Узимку ми з братом добре потрудилися. У нас вийшла хороша шпаківня: з віконечком, дверима, дахом.

Ми стали чекати, коли прилетять шпаки.

Одного дня за вікном почулися веселі пташині голоси. Це прилетіли шпаки. Вони швиденько стали мостити гніздечко в нашій шпаківні. Ми дуже зраділи!

10
15
21
30
39
43

Василь Сухомлинський

ПИХАТИЙ ПІВЕНЬ

Ходить півень по подвір'ю. Побачив він райдугу барвисту на небі і сміється:

– У мене хвіст такий самий барвистий, кращий, ніж райдуга.

Та ось пішов дощ. Замочив пихатому півневі хвоста. Звис хвіст аж до землі.

Соромно стало півневі. Втік він на сідало й більше ніколи не хвалився.

10
12
21
32
34
45
46

Василь Сухомлинський

ДВА МЕТЕЛИКИ

Над зеленим лугом літали два метелики. Один білий, а другий – червоний. Сіли на зеленому листочку та й хваляться.

Білий метелик говорить:

– Мої крильця найкрасивіші, бо я схожий на булу хмаринку.

А червоний метелик каже:

– Ні, мої, бо я схожий на сонце.

Та зайшло сонце й обидва метелики посіріли.

10
18
21
30
34
41
48

Василь Сухомлинський

ЯК ЇЖАЧОК ГОТУВАВСЯ ДО ЗИМИ

У лісі жив їжачок. Змайстрував він собі хатинку в дуплі старої липи. Тепло там, сухо.

Ось наступила осінь. Падають жовті листочки з дерев. Незабаром і зима прийде.

Почав їжачок готуватися до зими. Пішов у ліс, наколов на свої голочки сухого листя. Приніс до своєї хатинки, розстелив його, стало ще тепліше.

11
15
25
27
38
49
50

Тексти для 2 класу

Марія Бабенко

ЯК ЗИМУЄ ЇЖАЧОК

На галявині старий пеньок. Звичайний пеньок, присипаний снігом. Ніхто й не здогадується, що під пеньком ямка з листям і мохом. Це – їжачкова постіль.

Другу зиму дає їжачкові притулок старий пеньок. Захищає від морозу й холодного вітру. А навесні будить їжачка:

– Вставай, друже, пора. До лісу завітала красуня-весна. Усе просинається, все оживає.

8
21
23
32
40
49
52

ДВІ КІЗОЧКИ

Зустрілись дві кізочки на вузькій стежечці.

З одного боку стежечки глибокий рів, а з другого – висока та крута гора. Розминутися ніяк не можна.

Постояли вони, подумали, а тоді одна кізочка стала на коліна, перевернулася на бік, лягла на стежці і притислась до гори.

Тоді друга обережно переступила через неї, а та, що лежала, встала і пішла собі.

6
18
23
33
43
55
57

Олександр Копиленко

МИШКА

На узліссі під старим дубом восени мишка вирила нірку. Із травинок і м'якого моху вимостила там кубельце.

Випав перший сніг. Вилізла з нірки мишка й озирнулася. Тихо в лісі. Залізла вона на пеньок і знайшла там сухе насіннячко. Поласувала мишка і стала сніжком очі протирати. Потім свою шубку почистила і знову в нірку. Тепло їй там і затишно.

10
17
28
39
50
58

Олена Савранська

ЇЖАКИ

У старому лісі, де розлогі дуби, жили їжак і їжачиха. І було в них шестеро синів. Вони були ще маленькими, не мали голок, а тільки пушок. Тому малят можна було взяти до рук.

Їжаки виховували своїх діток слухняними і добрими.

– Не сваріться один з одним! Не показуйте своїх голок! – наставляли батьки дітей.

– Живіть у злагоді. Ви – рідні братики.

14
26
33
40
50
52
58

ХРОПУНЧИК

Пішли ми з бабусею в гай по опеньки. Тиша довкруги. Спокій. Тільки в золотому листя сонячні зайчики в піжмурки граються.

Коли чую – хтось хропе. Тихенько так, ніжно. Цікаво, хто це? Підходжу обережно до куща, розгортаю паличкою листя, мов грибочок шукаю. А там – їжачок! Ох, ти ж хрупунчик! Рано ти зимувати вклався. Я нагорнув на нього побільше листя.

Приємних тобі снів аж до весни!

11
20
30
39
52
57
63

Марія Бабенко

ЧОМУ УСМІХНУЛОСЯ СОНЕЧКО?

Зимове сонечко не поспішає зігрівати землю. Проте дівтора поспішає на гірку.

Он уже мчить донизу Олесик. Він вправно керує санками. Мар'янка з Катрусею спускаються слідом за ним. А чому ж Наталочка стоїть сумна? Чому не катається? Та це у неї вчора зламалися санки.

– Наталочко, сідай зі мною, – вигукнув Степанко, – будемо кататися удвох. Мої санки нові й міцні.

Усміхнулося Наталочка – і, здається, усміхнулося зимове сонечко.

8
11
21
33
43
51
57
64

Лідія Сергієнко

САШКОВІ ДРУЗІ

Зранку у вікно постукав снігур.

– Це він хоче подружитися зі мною! – зрадів Сашко. Побіг він до дідуся і попросив клітку для снігура.

– У клітці, – сказав дідусь, – йому погано буде. Усі птахи люблять сонечко, блакитне небо. Ти краще годівничку повісь під вікном. Поклади туди насіння, ягід калини і горобини.

Послухав хлопчик свого дідуся. Тепер не тільки снігурі, а й синички, сірі горобчики, строкатий дятел дружать із Сашком.

5
16
22
32
42
48
59
66

Марія Бабенко

НЕВДЯЧНИЙ ГОРОБЧИК

Зголоднів Горобчик. Літає в саду, шукає поживу.

Аж тут помітив на городі Соняшника. Мить – і вже на ньому. Наївся і весело заспівав.

– Чи помітив ти, Горобчику, що я схожий на сонечко? – запитав Соняшник. Моя голівка з пелюстками, як сонечко в небі.

– Та що ти! Яка схожість? Сонце дарує нам тепло, – відказав Горобчик.

– А я подарував тобі радість, хоч ти й не помітив, – сумно сказав Соняшник і схилив голівку.

7
19
22
32
41
51
52
64
68

Людмила Коваль

МИХАСЬ І ГОРОБЕНЯ

Якось Михась вийшов у двір і побачив, як з гнізда падає горобеня. Горобчиха летить поряд, голосно цвірінькає, та вдіяти нічого не може. А сусідський кіт Мурко вже тут як тут. Сидить і чекає, поки маля впаде йому прямисінько в лапи.

Михась був дуже спритним хлопчиком. Він стрімголов кинувся до дерева і схопив пташеня під самим носом Мурка. Потім заліз на гілку і поклав горобчика у гніздо.

Радості горобчихи не було меж.

12
23
37
40
49
62
66
71

ПОДАРУНОК

На день народження хлопчик Івасик отримав багато подарунків. Та найбільше йому сподобався іграшковий молоток.

Одразу ж узявся Івасик за той молоток. Гості ще торт їдять, а Івасик уже бавиться. Заліз він під стіл і стукає по його ніжках, ніби лагодить їх. От чай із чашок і розхлюпався. Тоді став хлопчик стукати молотком по клітці свого хом'яка. Злякався хом'ячок, забився в куток. А Івасик уже підвіконня лагодить – аж вазони підстрибують. Тоді узявся він до стільців. А потім полагодив усі двері.

Гарний молоток, що й казати! Тільки куди ж це Івасикові гості зникли?

9
14
27
41
53
64
74
79
90
91

Тексти для 3 класу

ХОДИТЬ СОН

Ми, українці, – співучий народ. І пісень склали ой як багато! Особливо лагідні й гарні поміж них колискові. Співаючи колисанку, матуся не тільки присипляє – вона бажає своєму дитяткові щонайкращого. Та й сам уже мамин голос має цілющу силу.

В давнину колискову пісню вважали оберегом. Тому в ній часто співають про kota. Адже, за народними віруваннями, кіт захищає людину від злої сили, бере її неспокій та тривоги.

Добре, коли дитині співають. Тоді вона легко засинає, солодко спить – а отже, росте здоровою і радісною. Певно ж, коли ти був манюнім, тобі теж співали колисанок... Якщо маєш молодших братика чи сестричку, спробуй поспівати їм.

10
19
27
37
47
56
65
74
86
95
100

ОЖЕЛЕДЬ

Спочатку було тепло, а потім підмерзло. Дороги стали блискучими і слизькими. Бабуся сказала:

– Почалася ожеледь.

Я все-таки вийшов на вулицю. Настрій у мене був чудовий. Дивлюсь, по дорозі біжить хлопчик. Він біг, біг і – бух! – простягнувся на льоду.

Вітер зірвав з нього шапку, і вона покотилася по дорозі. Я стояв біля воріт і голосно сміявся.

Хлопчик встав, сердито подивився на мене і кинувся наздоганяти свою шапку.

Я побіг за ним. Мені цікаво було дізнатися, – дожене він її чи ні. Раптом я посковзнувся і з усього розмаху упав на лід.

Я дуже забив спину. І, знаєте, мені чомусь зовсім не було смішно. Нітрішечки.

10
13
15
26
38
39
52
56
65
67
80
90
102
103

ВИГАДЛИВЕ СЛОНЕНЯ

Це був звичайний день у зоопарку.

Діти ходили від клітки до клітки й захоплено розглядали тварин. Ось поважний лев, а ось неймовірно гарний павич. Згодом підійшли до маленького слоненяти. Роздивляються, галасують — які в нього великі вуха, який цікавий хобот!

А слоненятко й собі придивляється до дітей. І дивується: чому в них є сандалики, сорочки та панамки, а в нього нема. Думало, думало та й вигадало таке. Спочатку намочило ноги і ступило в пісок — ось тобі й взуття! А потім зірвало хоботом найбільший листок лопуха і поклато собі на голову — панамка готова!

Тепер вигадливе слоненятко задоволено дивилось на хлопчиків і дівчаток. А ті радісно аплодували.

6
16
27
35
39
50
63
76
86
91
99
104

ЗАЙЧИКОВА ПРАВДА

Біг лісом вовк. Бачить: під кущем шипшини зайчик дримає.

Підкрався до нього вовк, ухопив за вуха і зловтішно каже:

– Розкажи-но, косенький, що тобі наснилося?

А зайчик зі страху й слова не вимовить.

– Жаль мені тебе, – удавано поспівчував вовк. – Ти такий беззахисний. Навіть миші боїшся. Нема тобі на білому світі щастя.

А зайчик отямився та й каже:

– І мені тебе, вовче, жаль, бо в лісі ти на всіх звірів тільки жах наводиш. Тому й жодного друга в тебе немає. Отож, виходить, і ти нещасливий.

Вовк замислився: а й справді, і той, хто всіх боїться, нещасливий, і той, кого всі бояться, не має щастя.

І, вражений цією думкою, відпустив зайчика на волю.

9
19
24
32
40
50
56
70
82
83
95
102
110

СОНЬКО

До пізньої осені ведмедик Михайлик об'їдався в лісі смачною малиною. Тому розтовстів так, що від власної ваги ледве на ногах стояв.

Нарешті вирішив:

– Ляжу трохи спочину.

Вмостився він під дубом. А на дубі сидить дятел, міцним дзьобом постукує. Михайлик каже дятлові:

– Друже, щось я хочу спати. Розбуди мене напередодні

Нового року.

– Гарзд, – погодився дятел. – Чого ж не розбудити!

Ведмедик Михайлик влаштував між корінням барліг та й заснув. Осінь лігво листочками вкрила, а зима присипала зверху білим сніжком у грудні.

Ось і свято новорічне на порозі. А сонько Михайлик спить, не ворухнеться. Дятел на товстій гілці примостився й:

– Тук-тук-тук! Уставай, Михайлику!

Ведмедик не чує. Спить собі та власну лапу смокче. А вона ж, мабуть, солодка йому, як малина!

9
21
23
26
37
41
49
51
58
67
77
79
90
97
102
114
119

ЯК СУНИЦЯ МАНДРУВАЛА

На сонячній галявині, біля старого пенька, жила собі суниця. Нудно їй стало. «Піду, – думає, – кращого місця пошукаю». І помандрувала.

У ялиновім ліску стрілася їй брусниця.

– Іди до мене, – запрошує. – Будемо разом жити.

– Ні, подруженько, тут мені затемно, – відмовила суниця і подалася далі.

Коли це з низини чорниця озивається:

– Здорова була, суничко! Може, зі мною лишайся?

– Я б і рада, – каже суниця. – Але тут дуже прохолодно.

У темному ярку надібала суниця лісову малину. Та не сподобалось їй і в малиннику, бо гущавина велика.

Вийшла суниця на болото. Аж її журавлина до себе кличе.

– Спасибі, голубонько, – відказує суниця, – тільки вогко мені у вашій місцині.

І вернулась вона назад до старого пенька. Там суниця й нині живе, бо хіба є де краще, ніж на рідній галявці!

9
18
19
25
32
40
42
48
55
65
74
82
92
100
102
114
123

СМАЧНИЙ НІС

Прийшла зима. Засипала все навкруг снігом, замела доріжки, вікна морозом розмалювала.

Вийшла Марічка надвір погуляти. Побачила величезні кучугури снігу і вирішила зліпити сніговика.

Оскільки Марічка була маленькою, то й сніговик вийшов маленький. Не сніговик, а сніговичок. З оченятами-гудзиками, віником-гілочкою, носом-морквинкою.

Змерзла Марічка, поки ліпила сніговика, й побігла в хату грітися. Наступного ранку вийшла вона надвір. Дивиться, а в сніговика носа немає. Взяла вона ще морквинку і зробила з неї сніговику нового носа.

А наступного дня та ж сама історія: стоїть сніговик, і знов без носа. Дивується Марічка: куди ж це морквинка щоразу зникає?

І вирішила вона поспостерігати за сніговиком. Пішла в хату і у віконечко позирає. Аж бачить – підкрався до сніговика зайчик. Хвать морквинку – і навтьоки!

– Так от хто носа в сніговика щораз цупить! – сміється Марічка. Розповіла цю історію дівчинка бабусі. А та й каже:

– На, онучко, ще морквинку. Ладнай носа сніговику!

Марічка так і зробила. Побігла надвір і ще раз приліпила носа сніговикові.

А наступного дня – знов морквинки немає! Ось так Марічка цілу зиму зайчика годувала.

8
11
18
23
31
40
43
53
63
75
87
96
107
116
119
129
138
145
156
157
167
170

ДИВО–ПТАХ КІВІ

Ківі — екзотичні безкрилі птахи, які живуть на островах Нової Зеландії. Вони є символом національної культури цієї країни і суворо охороняються законом. Зображення пташки можна побачити на монетах, поштових марках, емблемах, навіть на гербі Нової Зеландії.

Ківі належать до безкрилих птахів, які не можуть літати, лише бігають. Тоненьке руде пір'я пташок схоже на густу вовну. Зір у птахів слабкий, але добре розвинений нюх. Встромивши довгий ніс в сиру землю, птах винює черв'яків і комах. Їсть також плоди та ягоди. Життя ківі проходить непомітно. Вночі птахи харчуються і в гущавині трав і кущів чути їхнє дзвінке «ківі-ківі!». Вдень вони сплять у норах і кущах. Там і влаштовують гнізда. Самка відкладає одне, зрідка два яйця вагою до п'ятсот грам, тобто як десять курячих! Сама пташка завбільшки з курку, вагою до двох з половиною кілограмів. Яйце ківі становить четверту частину тіла пташки, що є рекордом серед усіх птахів.

Татусь-ківі висиджує яйце біля вісімдесяти днів, залишаючи ненадовго гніздо вночі, щоб підживитися. Пташенята не поспішають залишити гніздо і ховаються у ньому 5-7 днів.

Ростуть молоді ківі повільно. Лише у 5-6 років вони стають дорослими.

9
19
26
35
45
57
67
78
88
102
113
123
134
144
145
153
161
170
181
182

Тексти для 4 класу

Марія Романюк-Крижанівська

ПТАШИНА ЇДАЛЬНЯ

Настала зима. Все вкрила вона білим пухнастим снігом. Кругом лежать снігові кучугури. Деревя, будинки, паркани, поле — все вбралося в білосніжне вбрання. Ніби білі шапки на будинках і деревах. Запорошило снігом і годівничку.

Тетянка, Петрик, Сергійко і Катруся поверталися зі школи через парк і помітили, що синички, снігурі та горобчики літають, а годівничка закидана снігом. Тетянка сказала:

— Давайте прийдемо зараз у парк і приберемо годівничку від снігу.

— Чудово! — вигукнув Петрик, і візьмемо корму для пташок.

— У мене є свіже сало, сказав Сергійко.

— А я візьму соняшникового насіння. Пташки його люблять, — промовила Катруся.

Після обіду діти зібралися в парку. В руках у них був віник, сало, хліб, насіння, зерно, крупи. Петрик швиденько змів сніг. А діти насипали в годівничку всякої їжі. Сергійко почепив на гілки дерев сало. Потім стали гратися в сніжки.

Згодом прилетіли птахи. Вони весело щебетали, смакували насінням і крихтами хліба. Синички ласували салом.

Діти покинули гратися і зачаровано спостерігали за птахами. Вони були задоволені, допомогли пташкам пережити люту зиму. З того часу вони кожного дня підгодовували птахів. А вони весело щебетали, ніби дякували дітям за смачний обід і турботу.

9
17
28
32
41
52
56
65
66
74
81
89
91
104
114
125
130
137
144
153
163
174
181

СИНИЧКИ ЗАГЛЯДАЮТЬ У ВІКОНЦЕ

Усі відпочивають. Хто читає, хто кросворди розгадує, хто пішов у сніжки гратися. А Юрко ось уже четвертий день у ліжку, бо захворів. Хто ж тепер білочці, що в парку живе, горішків принесе? Для неї ще влітку разом із дідусем Юрко і грибочків у лісі назбирав та насушив.

Щось і синички не прилітають. А хлопчик для них годівничку змайстрував... Юрко засумував і ліг обличчям до стіни.

Раптом йому здалося, ніби хтось стукає у вікно. Прислухався. Тихо. Ні, таки стукає. Повернувся до вікна й аж засміявся: синички підлітали, заглядали в кімнату. «Ви не забули мене, прилетіли провідати!» — зрадів Юрко і підійшов до вікна. Ось вони, пригощаються соняшниковим насінням. У годівничці його завжди достатньо. Візьме синичка насінину в дзьобик, зернятко дістане. Прокотне і за другу береться. А потім на яблуневу гілочку сяде й у вікно заглядає. Юркові здається, що вона на нього дивиться і, мабуть, дякує за обід.

До кімнати зайшла бабуся, принесла молока. Юрко випив, і знову в ліжку. Наступного ранку в саду весело сяяло сонечко. В Юрка вже не боліло горло.

Він подивився у вікно. У годівничці залишилося тільки лушпиння. А ціла зграйка синичок, яскріючи жовтими фартушками, вітала новий день.

10
22
35
47
57
65
74
85
94
103
110
118
131
142
145
155
168
170
179
188
189

НОВОРІЧНЕ ДИВО

Сутеніло... Потріскував мороз, сніг виблискував сріблом, переганяючи одна одну, літали синички, щоб зігрітися. Перехожі поспішали додому зі святковим настроєм. Авжеж! Завтра — Новий рік!

Всі були зайняті своїми справами та клопотами і ніхто не звертав уваги на малесеньке кошеня, що сиділо біля будинку. Сиділо воно вже давно. Щоб трохи зігрітися, скрутилося маленьким клубочком і з цікавістю позирало на перехожих.

Темніло. Кошеня дивилося на вікна, що запалювалися жовтавими вогниками. Йому видно було людей, які щось робили, бігали, розмовляли, сміялися... Звідти пахло теплом і чимось смачненьким. То був зовсім інший світ. Не той, в якому жило кошеня. Воно не знало, що таке тепло і ласка, бо ніколи не відчувало цього. І ніколи не пило теплого смачного молочка.

Стало зовсім темно. Мороз посилювався. Кошеня так змерзло, що не могло вже й поворухнутися. Воно вже не спостерігало за людьми, а, заплющивши оченята, сиділо тихо, наче заснуло.

Воно не бачило, як у вікно його помітила маленька дівчинка. Лише відчуло, як його підняли теплі й ніжні рученята і понесли в інший світ...

Годинник показував дванадцятугодину, всіма кольорами блимала ялинка, надворі тріщав новорічний мороз, кружляли холодні сніжинки.

А на м'якенькому килимку солодко спало маленьке кошенятко, і біля нього стояла тарілочка з теплим молочком.

6
14
23
34
45
54
58
66
75
84
98
111
114
124
135
141
151
164
165
172
180
189
196

ПЕРШИЙ ДЕНЬ У ШКОЛІ

Ви знаєте, як весело буває в цей день школярам. І новеньке вбрання, й багато-багато квітів, голосний веселий перший дзвінок! І найперший у житті урок.

А як в інших країнах відбувається в цей день?

В Індії, наприклад, навчання починається в червні, коли мине пора найбільшої спеки. Учитель поздоровляє тих, хто вперше прийшов до школи. Він читає їм давню народну казку, а потім всі діти вчать літеру А. Вони пишуть А і співають пісню про А. Батьки учнів одягають учителеві на шию вінок із красивих квітів.

Є в Індії і такі школи, де один день учні вчать без учителів. На цей день учні обирають з-поміж себе ніби учнівський уряд — парламент — і міністрів. Найголовніший з усіх міністрів — міністр дисципліни.

У Японії вчитися починають із квітня — тоді саме в цій країні цвітуть вишні. Учитель вітає дітей, а потім показує, де хто з учнів сидітиме. Показує він їм також і місце, де ставити взуття. Бо в Японії, як і в Індії, перед тим, як увійти до будинку, треба скинути черевики й залишити їх біля входу. Так само й у школі.

Діти у Фінляндії, вперше йдучи до школи, дають обіцянку, що не псуватимуть своїх гладеньких парт. І свої обіцянки вони дотримуються не тому, що у Фінляндії за попсовану парту доводиться платити гроші. А просто новенькі, чепурні, блискучі парти куди більше подобаються учням.

11
21
25
34
44
53
66
78
85
99
109
117
128
140
154
167
176
187
196
207
216
217

Інструментарій вимірювання втрат у навчанні читання: розуміння прочитаного

Тексти і завдання для 1 класу

Надія Погребіцька

НЕ БІЙСЯ

У затишному гніздечку старого ясена жила сімейка зябликів: мама, тато і кілька галасливих пташат. Щодня тато і мама зябликів невтомно ловили комашок, збирали жучків і гусінь, щоб нагодувати своїх малят.

Малеча швидко набиралася сил, крильця обростали пір'ячком, міцніли. І ось нарешті пташенята почали сміливо один по одному вилітали з гнізда. Лише наймолодший дуже боявся.

-І як лишень це роблять інші? Я ніколи не зможу... - шепотів сам собі малий зяблик. – Хіба можна вилетіти з гнізда і не впасти?

Жодні вмовляння мами-зяблички не допомагали. А жарти й кпини* тих пташенят, які вже вправно пурхали навколо гнізда, лиш засмучували.

І тільки тато-зяблик не квапив малого боягуза. Він терпляче чекав, коли меншенький наважиться. Та крихітка-зяблик щоразу сідав на краєчок гнізда, розправляв крильця, як вчили батьки, крутив хвостиком, відштовхувався лапками – і знов зістрибував у гніздо.

Після сотої, мабуть, за день спроби тато-зяблик підлетів, обняв похнюпленого малюка і тихенько сказав:

- Подивися вгору. Бачиш, там небо! Воно чекає на тебе. Не бійся. Ось наважся, - і відчуєш свою силу. А небо подарує тобі пісню...

Малюк мовчав. А тоді підстрибнув ближче до краю гнізда, витягнувши шию, затріпотів крильцями, і – випурхнув! Спочатку йому здалося, що він

падає. Маленький зяблик відчайдушно замахав крилами і повільно, зигзагами* став підніматися вгору. Він летів у небо!

Летів і дзвенів, співав свою пісню!

(із ж. «Малятко», 2017. - №7)

Орієнтовні запитання до тексту, які ставить учитель:

-Хто герої цієї казки?

-Про яку основну подію йдеться у творі?

-Хто допоміг малому зяблику перебороти страх? Після яких слів тата малюк наважився злетіти?

-Що, на вашу думку, відчував зяблик, коли летів? Який у нього був настрій?

-Поділіться своїми враженнями! Чи траплялися з вами подібні ситуації, коли ви чогось боялися, були в чомусь невпевненими? Які обставини, випадки чи події вас зробили сміливішими, більш впевненими у собі?

Ено Рауд

МИШКА, КІТ І ГАРБУЗ

Якось надвечір упіймав кіт мишу.

-Що зі мною буде? – забідкалася мишка.

-З їм тебе! – каже кіт.

-А що ти сьогодні їв на сніданок?

-Мишу.

-А на обід?

-Теж мишу, - муркнув кіт і примружив зелені очі. – А на вечерю будеш мені ти.

-Ой, як нерозважливо! – похитала головою мишка. – Ти безперервно їси однакову їжу. Отже, заподієш своєму здоров'ю шкоду. Тобі неодмінно треба скуштувати чогось іншого. Ну хоч би й гарбуза.

Кіт злякався за своє здоров'я і сказав:

- Гарбуз великий і несмачний. Як його їсти?

-Віднеси мене до гарбуза, - мовила мишка. – І я охоче покажу тобі, як це робиться.

Кіт узяв мишку за шкірку і поніс.

-Ти тільки не думай, що я відпущу тебе, - мовив він суворо. - Після гарбуза все одно візьмуся за тебе.

-Будь ласка, - посміхнулася мишка.

І вона почала показувати котові, як їдять гарбуз. Її гостренькі зуби запрацювали швидко-швидко, і кіт незчувся, як мишка прогризла дірку й шаснула в гарбуз.

-Ов-ва! – здивувався кіт. – Гарбуз проковтнув мишку! Добре, що я не став його їсти. А то він би ковтнув і мене.

І кіт боязко відійшов геть.

(Переклад О. Завгороднього)

Орієнтовні запитання до тексту, які ставить учитель:

-Назвіть дійових осіб казки.

-У якій послідовності розвивалися події у творі: що було спочатку, потім, насамкінець?

-Яким у творі зображено kota, а якою – мишку Назвіть риси вдачі, які вони виявляють.

-Які епізоди викликали в тебе усмішку?

-Обговоріть прочитане! У казці - хитрість мишки врятувала їй життя. Наведіть приклади ситуацій, де хитрість можна вважати позитивною та виправданою якістю людини, а в яких випадках хитрість – це негативна риса.

ДЕ ЗИМУЄ КОНИК-СТРИБУНЕЦЬ

Ведмідь зимує в барлозі. Їжак – у норі. Бджоли зимують у вулику. Риба – в озері. А от коник-стрибунець зимує в мурашнику. Не вірите?

Пізньої осені старі мурахи вкладають малих мурашат у ліжка, приказуючи: -Пора спати! Спати! Цілісіньку зиму!

Але мурашата пустують, граються вередують. Тоді старі мурахи кличуть коника-стрибунця:

-Заграй нашим діткам колискову! – Коник бере скрипочку і грає малим мурашатам тиху лагідну мелодію. І малі мурашата одразу засинають. За ними поринають у сон і мурахи. Ну, а останнім, випустивши із зелених лапок скрипочку, засинає сам коник.

Він теж спатиме цілу зиму. Та навесні прокинеться першим, вибіжить з мурашника назустріч сонечку й заграє веселу закличну мелодію.

(з ж. «Маятко». - № 1. – 2018).

Орієнтовні запитання до тексту, які ставить учитель:

-Про яку пору року йдеться у творі?

-Перевірте себе, чи уважно ви слухали! Що у тексті сказано про те, де зимують ведмідь, їжак, бджоли, риба, коник-стрибунець?

-Які факти, на вашу думку, у творі є справжніми, реальними, а які можна вважати вимислом, фантазією?

-Запитайте у дорослих або знайдіть самостійно інформацію про те, які тварини впадають у зимову сплячку.

СОЛОВЕЙКО

Соловейко є справжньою «зіркою» пташиного світу. Коли тихої травневої ночі ми чуємо його спів, просто не віриться, що такий чудовий голос належить зовсім маленькій пташці.

За розміром соловейко такий, як горобець, проте він дуже стрункий. Має високі тонкі ніжки.

Соловейкова домівка – це зарості кущів, бур'янів, але буває вона і в садах чи парках. Гніздечко розміщує на землі. Тут знаходить більшу частину їжі – комах, черв'яків, павуків.

Свої пісні ця пташка виконує лише на високій гілці дерева чи куща. Інакше не всі її почують. Спів соловейка лунає доти, доки не виведуться пташенята.

Орієнтовні запитання до тексту, які ставить учитель:

- Що у тексті сказано про те, який зовнішній вигляд має соловейко?
- Де, в яких місцях розміщує ця пташка своє гніздечко? Чим харчується?
- Чому соловейко виконує свої пісні лише на високій гілці дерева?
- Як довго лунає спів соловейка?
- Чи доводилося тобі слухати спів соловейка? Яке враження справили на тебе його пісні?

Тексти і завдання для 2 класу

Василь Кукульняк

ЖИТТЄВЕ ПРАВИЛО

Закінчилося тепле літо. Набирала сили золота осінь. Усі лісові мешканці готувалися до зими. Хто нові будиночки будував, хто – старенькі ремонтував, хто – збіжжя* збирав, - всі були чимось зайняті. Тільки Хом'як вигрівався на сонечку. Набридло йому лежати, він підвівся й каже:

-Піду подивлюся, що роблять мої друзі.

Скільки не ходив, всі були чимось зайняті, ніхто не звертав на нього уваги. Підійшов до їжачкової оселі, а Їжачок на той час саме добудовував хатину.

-Колючику, щось ти дуже довго будуєш свій будиночок!

-Креслення спочатку зробив, потім майданчик під будівництво готував, далі – сам усе майстрував. Зима не горами. – А чому ти тільки ходиш, вихваляєшся та іншим працювати не даєш?!

**Збіжжя – рослини та зерно хлібних злаків*

-Тобі, Колючику цього не зрозуміти. Я будував свій будиночок без жодного креслення. Привезу цеглу, вапняний розчин і гайда до праці: цеглину – до цеглини – і будиночок готовий. Не так, як ти, - все літо потратив.

-Ну й хвалько ти! Йди, куди йшов, не заважай працювати. Подивимося, що ти набудуєш.

Наступного дня Хом'ячок привіз будівельні матеріали. Не гаючись, відміряв п'ять кроків в один бік, чотири – в інший, поклав цеглини по кутках і почав мурувати стіни. Та як не намагався викладати стінку рівно, а все виходило косо-криво. Коли не вистачило вапняного розчину, пішов за ним, а повернувся – стінка впала. Сів на цеглу і засумував, що сам себе виставив дурнем, а тепер соромно в очі друзям глянути, особливо Їжачкові. Оглянувся, а Їжачок тут як тут. Підходить до Хом'ячка, запитує:

-Ну що, друже, де твій будиночок? Я прийшов поглянути.

Хом'ячок сором'язливо опустив голову:

-Нічого в мене не виходить.

-І нічого не вийде, якщо не будеш вчитися.

Замислився Хом'ячок, а далі й каже:

-Вибач, Колючику, що так нечемно поведився.

-З ким не трапляється, - просопів Їжачок. - А тепер ти готовий вчитися?

-Ще й питаєш...

Їжачок навчав Хом'ячка будівельних робіт, і той дуже швидко все засвоїв. Він більше не вилежувався на сонці і з допомогою свого вчителя до зими збудував маленький будиночок. А як глянув на нього збоку, то сам не повірив, що спорудив його власними руками.

Праця і наука – обов'язкові умови для побудови не лише будиночка, а й майбутнього життя. Це – життєве правило.

Завдання до тексту:

-Хто головні герої казки? Назви їх. _____

-Якою роботою були зайняті лісові мешканці, а як поведився Хом'ячок? Напиши. _____

-Як пояснив Їжачок Хом'ячкові, чому він довго будує свій будиночок? Знайди і підкресли у тексті це речення.

-Чому у Хом'ячка спочатку нічого не вийшло з будівництвом свого помешкання? Що йому про це сказав Їжачок? Знайди у тексті і підкресли це речення.

-Перевір себе, чи уважно ти читав-(ла). Яким іменем називав Хом'ячок Їжачка? Напиши. _____.

-Обговоріть у класі прочитане. Чому автор саме так назвав цю казку? Уважно перечитайте виділені речення. Як ви зрозуміли їх зміст?

Світлана та Юрій Ходоси

АВТОШКОЛА. ПЕРШЕ ВЕРЕСНЯ

Настав час навчання. **Першого вересня всі учні-автомобілі зібралися біля автошколи.** Кого тут тільки не було: і мотоцикли, і легковики, і вантажівки, і автобуси, і навіть автокрани. У кожного з них був свій клас, який позначався літерами: А, Б, Ц, Д, Е. Дана, Зазик і Вазик були зараховані до класу «Б».

З урочистою промовою до учнів звернувся директор школи – сивий Зіс Циліндрович.

-Дорогі діти! Сьогодні ви починаєте вчитися. Це знаменний день у житті кожного автомобіля. У школі ви пізнаєте багато нового, цікавого і корисного. А після закінчення школи ви отримаєте права. Відмінного вам навчання!

Учителі розвели автомобілі по класах. Машина з написом «ДАІ» привела учнів до просторого класу. Коли всі розташувалися за партами, вчителька сказала:

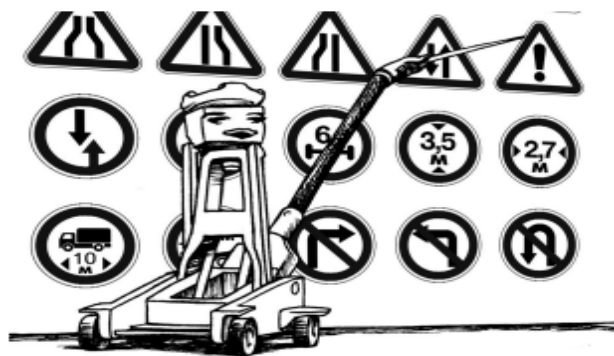
-Мене звать Гайка Домкратівна. Я буду вас навчити Правил дорожнього руху. Скажіть, хто вже трохи знайомий з дорожніми знаками?

-Я! Я! Я! – закричали діти.

-Молодці, - похвалила вчителька. – Отже, ми швидко навчимося читати їх.

Гайка Домкратівна під'їхала з указкою до великої таблиці, яка аж рясніла від різних кольорових знаків.

-Якщо ви уважно придивитесь, то помітите, що дорожні знаки поділяються на **трикутні, круглі й прямокутні**. Це є автомобільна абетка. Читати знаки треба швидко, з одного погляду.

Гайка Домкратівна ще багато чого розповідала, а наприкінці уроку вона видала кожному учневі наклейку з літерою «У».

Завдання до тексту:

-Хто були учнями автошколи? Напиши. _____

-За якою ознакою автори твору дали такі імена своїм героям? Поясни.

-Яку абетку мали засвоїти учні? Напиши. _____

-Уважно прочитай речення, у якому йдеться про те, які бувають дорожні знаки. Зверни увагу на виділені слова. Розглянь малюнок. Які зображення дорожніх знаків на ньому відсутні? Назви їх.

-Чи доводилось тобі бачити наклейки з літерою У на автомобілях? Що вони означають? Поясни.

ІСТОРІЯ ПАРАСОЛЬКИ☂

Ми звикли використовувати парасольку для захисту від дощу. Але насправді парасолька була винайдена не для цієї мети. Її *першим призначенням* був захист від сонячних променів. Батьківщиною парасолі вважають Китай, Єгипет або Індію. У цих країнах парасоля вважалася символом влади. Тільки фараони або імператори могли користуватися парасольками. Час винаходу парасольки датується одинадцятим століттям.

Спочатку парасольки робили з тканини і паперу, просочених спеціальним складом, або з пір'я птахів, бамбукового листа. Їх конструкція, а також матеріал, з якого вони були зроблені, постійно змінювалися.

У Європі парасолі з'явилися у 17 столітті - спочатку в Італії, потім – у Франції. Ними користувалися виключно жінки для захисту від сонця. Майже через сто років в Англії вперше парасолі почали використовувати як укриття від дощу. Перші складані парасольки з'явилася у 20 столітті в США. У цей же час почали робити кольорові парасольки.

Сьогодні існує багато різновидів парасольок, якими користуються жінки, чоловіки, діти. Фахівці їх постійно удосконалюють, роблячи не лише зручними, але і красивими та елегантними. Можна сказати, що цей стародавній винахід успішно подолав цілі століття і став звичним аксесуаром* для людей нашої планети у спекотну та дощову погоду.

*Аксесуар – тут: предмет, що доповнює одяг, але ним не є.

Завдання до тексту:

-Яке призначення мали перші парасольки? Знайди і підкресли це речення у тексті.

-У якій країні парасольки вперше почали використовувати від дощу? Напиши. _____

-Де і коли з'явилися перші складані парасольки? Відшукай у тексті і підкресли цю інформацію.

-Яка інформація в тексті виявилася для тебе знайомою, а про що ти дізнався/дізналася вперше? Розкажи.

Тексти і завдання для 3 класу

Леся Воронина

ПЕРШЕ ДИВО ДОБРОГО ЯНГОЛА

(Вільний переказ казки Х.К. Андерсена)

Як відомо, в кожного народу є свої звичаї. Ось, наприклад, мешканці данської столиці Копенгагена мали звичку кожні півроку – 1 березня й 1 вересня – переїжджати з одного помешкання в інше. Карети, вози й возики торохтіли на вузьких вуличках старого міста. А коли з воза випадала якась річ, то її не завжди можна було розшукати в рівчаку серед придорожнього сміття.

Так сталося з гарним розмальованим горщиком, у якому росла дивовижна квітка. Вона випала з воза і тепер лежала в пилюці на узбіччі, навколо неї була розкидана купа глиняних черепків – це було все, що залишилося від колись розкішного вазона.

Трапилося так, що саме того дня над Копенгагеном пролітав янгол-новачок, який ще тільки вчився робити різні дива.

-Яка гарна квітка! – вигукнуло янголятко й опустилося зовсім низько, бо хотіло роздивитися кожну пелюстку чудової рослини.

-Порятуй мене, - тихо-тихо прошепотіла квітка, - без мене пропаде один хворий хлопчик, що чекає на мене цілісінський день. Він зовсім не може ходити, тож батьки і друзі приносять йому звідусіль найкрасивіші квіти. Але мене він любить найдужче.

Янгол замислився, адже сьогодні в нього було зовсім інше завдання – він мав зробити своє перше диво і дуже хотів, щоб воно було якесь особливе, аби про нього говорили і на небі, й на землі, щоб весь світ від того дива став кращий.

-Розумієш, я дуже поспішаю, - винувато сказав янгол квітці, - у мене дуже-дуже важлива справа. Знаєш, може, сьогодні мені пощастить зробити щось велике й важливе... Наприклад, урятувати цілий світ від страшної повені, або попередити людей, що насувається буревій, який змістає на своєму шляху цілі міста, або зупинити пожежу...

Квітка мовчки нахилила голову й заплакала. Хіба могла вона пояснити цьому малому янголяті, що хлопчик, якого вона так любить, - це і є найбільше диво на світі. Квітка згадала, як щоранку він розплющує очі й вітається зі своєю квіточкою, як розповідає їй про свої мрії: ось він виросте, стане дужий і вирушить у далеке плавання на великому вітрильнику. Він побачить чудові південні острови, де серед високих пальм пурхають барвисті метелики, де немає зими .

-Коли хлопчик засинає, я навіваю йому найкращі, найвеселіші сни, - зітхнула квітка, - але я знаю, що він ніколи не ходитиме, і жити йому залишилося зовсім мало. Я чула, як про це сказав його мамі лікар.

-Не плач, люба квіточко, я допоможу тобі! – промовило янголятко, торкнулося уламків горщика, і вони знову перетворилися на гарний розмальований вазон. А тоді підхопило заплакану квітку й швидко полетіло до нового будинку, куди вже переїхала родина хворого хлопчика.

-Ось там, на мансарді найвищого будинку, бачиш?! – вигукнула квітка й від радості затріпотіла пелюстками.

Янголятко опустилося на цегляний виступ біля помешкання хлопчика й обережно поставило квітку на підвіконня. Потім тихо залетіло до кімнати й сіло біля ліжка, де спав хворий хлопчик. Видно було, що малий плакав, бо сльози на його щоках ще не встигли висохнути. Раптом хлопчик усміхнувся уві сні, а потім розплющив очі й побачив свою улюблену квітку.

-Я знав, що ти знайдешся! – промовив він. – Мені приснилося, що добрий янгол знайшов тебе в ривчаку біля дороги й прилетів разом із тобою до нашого дому.

Хлопчик спробував підвестися, але видно було, що кожен рух викликає в нього біль.

-Невже я ніколи не зможу ходити і не побачу далекі краї, про які я стільки читав? Я навіть жодного разу не був у лісі, я ніколи не купався в морі й не бігав разом з іншими дітьми по вулицях Копенгагена. Я бачу, якою сумною стає мама після того, як шепочеться про щось із лікарем, а потім вона тихо плаче так, щоб я не бачив... Якби ж то сталося диво і я видужав!

-Агов, малий, - тихо проказав янгол, - зараз я спробую допомогти тобі, але не знаю, чи в мене вийде – бо я ще новачок і ніколи не робив нічого надзвичайного.

-Ти мені снишся? – прошепотів хлопчик. – А може, ти прилетів, щоб забрати мене на небо? Мені розповідали, що коли помирає дитина, то Бог присилає по неї янгола.

-Ні, ти житимеш довго-довго і всі твої мрії здійсняться, - лагідно промовив янгол і поцілував хлопчика в чоло. А потім він узяв малого за руку, і вони здійнялися в повітря.

Хлопчик засміявся так радісно й дзвінко, як не сміявся ще ніколи, адже він відчув, що став зовсім здоровим. Вони підлетіли до вікна, і хлопчик сказав:

-Моя люба квітко, я знав, що лише ти віриш у те, що я одужаю. Я відчуваю, саме завдяки тобі прилетів добрий янгол і зцілив мене.

Завдання до тексту:

-Чому квітка опинилася у пилюці на узбіччі? Напиши. _____

-Про що вона попросила у малого янгола? Розкажи.

-Чим була дуже стурбована? Поясни.

-Дай відповідь, спираючись на текст. Чому було так важливо, щоб саме ця квітка повернулася до хлопчика, адже батьки і друзі дарували його багато інших квітів?

-Чому янгол спочатку відмовив квітці? Наведи кілька прикладів важливих справ, які були у планах малого янгола.

-Як змінилися плани янголи? Як він діяв далі? Розкажи.

-Обговоріть прочитане. Чи вдалося янголу зробити своє перше диво? Що саме він зробив?

-Поміркуй, що, на твою думку, можуть сьогодні зробити люди, щоб світ став кращим.

Василь Титечко

ГОРДЕ ЛЕВЕНЯ

Жило собі мале, але дуже гордовите Левеня. Ні з ким не товаришувало, нікому не допомагало, і навіть рідко коли з ким говорило. Пройде часом повз старших звірів, і хоч би привіталось. Насупить брови і йде собі далі. Старий Лось не раз казав: “Ох, і не знаю, що з нього виросте. Таке лихе та норовисте, хоч і ще мале. Важко йому в житті буде”.

Якось прогулювалось те Левеня між кущами малини, а назустріч ішли два Борсучки.

- Давай з тобою дружити будемо, - запропонували ті Левеняті. - Будемо один одному в біді допомагати.

- А яка з вас користь? Що ви можете? Ви ж такі малі та коротконогі, - розсміялося руде. - Он, подивіться на мене. Бачите, яке я сильне, - і, ставши на весь зріст, нахилило до землі молоду осику. - Так що мені ваша дружба не потрібна, бо ніяка біда не страшна такому дужому Левеняті, як я, - добавило згодом, і подалось собі далі.

Невдовзі підійшло воно до річки і сіло на березі трохи відпочити. Тут звідки не візьмись з густого верболозу з'явився Бобер і теж запропонував стати друзями.

- Ще чого! - Аж підстрибнуло від обурення молоде Левеня. - Такому дужому, як я, якийсь зубатий Бобер другом стати хоче. Ні! Ні! Йди у свою річку і друзи там з видрами та ондатрами.

Не образився Бобер на свого співрозмовника, бо знав, що ще мале та недосвідчене. Прийде колись пора і згадає, як важливо мати надійних та хороших друзів.

Але ту пору довго чекати не довелося. Переходило якось Левеня через старий, як світ, міст. Його не раз попереджали, що міст трухлявий і можна провалитись. Та Левеняті ці слова були пустими. Ішло собі гордо по мосту, аж голову задерло. Аж тут: “хрусь”, “трісь”, і впало довгогриве з того мосту в річку. А річка глибока, з високими берегами і швидкими хвилями. Хлюпалось, бовталось у воді, а вибратись не може. А річка все глибша та глибша, а хвилі все швидші та швидші.

Бачить Левеня, що от-от потоне, та й давай кричати: “Допоможіть хто-небудь!”. Та хто ж йому допоможе. Як ні друзів у нього немає, ні приятелів. Позбігались звірі та й стоять собі на березі, а у воду ніхто лізти не хоче. Але із-за старої верби поспішив на допомогу той самий зубатий Бобер зі своїми друзями, і всі разом почали штовхати Левеня до берега. А із суші два Борсучки подали йому довгу гілляку, за яку Левеня міцно вхопилось і вистрибнуло на берег. Яке ж було його здивування, коли побачило перед собою тих звірят, перед якими вихвалялось своєю силою.

Соромно стало тоді йому, бо зрозуміло, що не сила головне в житті, а міцна дружба, яка в тисячі разів сильніша за будь-яку силу. Попросило вибачення Левеня у своїх рятівників, а потім саме запропонувало стати друзями. З тих пір у лісі завжди можна побачити четверо товаришів - Левеня, зубатого Бобра та двох коротконогих Борсучків.

Завдання до тексту:

-Назви дійових осіб казки.

-Яким постає перед нами Левеня на початку твору? Свої відповіді підтверджуй словами тексту.

-Після якого випадку відбулися зміни у поведінці Левеняти? Як саме воно змінилося? Напиши. _____

-Ще раз прочитай виділене речення. Чи погоджуєшся ти з висновком автора? Поміркуй.

-Які основні думки передав письменник змістом цього речення? Розкажи.

-Чи є у тебе вірний друг(подруга)? Які риси його(її) вдачі ти цінуєш найбільше? Напиши. _____

КНИЖКА – ВЕЛИКЕ ДИВО

Книжку по праву називаютьчи не найбільшим дивом на світі. Чому? Лишень поміркуй: ти можеш читати про різні країни, в яких ніколи не був, про тамтешній цікавий рослинний і тваринний світ. І ніби опиняєшся в цих незнаних досі країнах.

Розгортаєш книжку про лицарів, які жили колись давно – й ось вони перед тобою. Ти чуєш передзвін шабель, іржання бойових коней. Розкриєш іншу книжку – і потрапиш у далекі казкові краї або на незвідані планети. А там живуть добрі і кумедні велетні, веселі маленькі чоловічки або просто твої ровесники. Разом з ними ти подорожуєш, фантазуєш, стаєш учасником усіх пригод, про які читаєш.

Коли люди почали писати книжки, вони не мали на меті створювати просто цікаві історії, Вони переймалися тим, що пам'ять людей недовговічна.

Потрібно було придумати так, щоб усі важливі знання і цінний людський досвід якось зберегти і передати наступним поколінням. Адже люди тоді не мали паперу, на якому було б зручно писати книжки. Та й абетку тоді ще не було створено.

«Сторінками» найдавніших книжок були стіни печер, наскельні малюнки, кам'яні та глиняні дощечки, різьблення на березовій корі. Так виглядали найперші книги.

Книжка пройшла довгий –довгий шлях, аби набути звичного для тебе вигляду – паперової книжки. Але у сучасному світі все швидко змінюється. Сьогодні ти маєш можливість користуватися новими різновидами книжок: паперовою книжкою, електронною книжкою, аудіокнижкою і т ін.

Поступово у нашій країні знаходять розвиток і набирають популярності нові види дитячих видань у цифровому форматі. Вони одержали назву «книжок з доповненою реальністю» або «збагачені книжки» -AR – технології. Щоб активувати AR-технології у книжці, дитина наводить екран смартфона на сторінку й отримує анімоване зображення, на якому герої книжок оживають, рухаються чи спілкуються, запрошують зіграти в інтерактивні ігри. Фактично діти одночасно читають історію і проходять гру за шойно прочитаним сюжетом. Крім того, вони можуть робити селфі з героями книжки або записувати відео, де вітаються з одним із персонажів.

Книжковий світ – це особливий світ. Найцінніше його багатство – досвід багатьох поколінь людей. Прилучайся до нього. Намагайся більше читати. Відчувай радість пізнання.

(З дитячої енциклопедії)

Завдання до тексту:

-Чому книжку називають великим дивом? Які незвичайні можливості вона має? Поміркуй.

-Що найбільше турбувало людей, коли ще не було книжок? Поміркуй.

-Що у тексті сказано про те, як виглядами найперші книжки? Знайди і підкресли це речення в тексті.

-Чи доводилося тобі читати, слухати нові, сучасні різновиди книжок? Які саме? Назви їх. Що саме у них тобі найбільше сподобалося? Розкажи.

-Яка інформація з тексту виявилася для тебе особливо цікавою і тобі захотілося про це дізнатися більше? Розкажи.

-Обговоріть у класі прочитане. Ще раз перечитайте виділені речення наприкінці тексту. Як би вам хотілося продовжити кожне з речень? Напиши.

1. _____

2. _____

СПРАВЖНІ ФАКТИ ПРО АВТОМОБІЛІ

Автомобіль у перекладі з грецької і латинської мов означає «самохідний». У рух його приводить мотор: паровий, бензиновий або електричний.

Не відразу автомобіль отримав звичний для нас зовнішній вигляд.

Найпершою була триколісна машина з паровим двигуном, побудована у 1770 році французьким військовим інженером. За мотор їй слугував величезний паровий

котел. Такий паромобіль міг за годину проїхати щонайбільше 4-5 кілометрів. З такою швидкістю іде пішохід... Паромобілем було дуже важко керувати.

Минуло понад сто років, і талановитий німецький вчений Карл Бенц у Берліні створив перший у світі автомобіль, що працював на бензині. Він рухався зі швидкістю 16-18 кілометрів за годину. Пізніше завод Карла Бенца випустив перший у світі міський автобус для 8 пасажирів. Купити бензин для перших авто можна було... лише в аптеках.

У 1903 році американець Генрі Форд заснував фірму, яка невдовзі запустила масове виробництво автомобілів «Форд».

Який автомобіль у першій половині минулого століття був найпопулярнішим у світі?

Це «Фольксваген», що в перекладі з німецької мови означає «народний автомобіль». Своєю округлою формою він скидався на жука. Німецький учений Фердинанд Порше сконструював цей міцний і недорогий автомобіль для небагатих людей.

Для створення різних сучасних моделей автомобілів протягом тривалого часу працювали і зараз працюють учені в багатьох країнах світу.

І ось уже до автомобілів ми відносимо не лише легкові машини, а й вантажівки, автобуси, спортивні автомобілі, а також машини спеціального призначення: військові, медичні, будівельні, пожежні та інші. Вони дуже різні за формою, розміром і вагою.

Так, наприклад, вантажні машини-велетні важать приблизно 600 тонн, а заввишки можуть сягати 7,5 метрів. Водії у таких машинах сидять на висоті 4 метрів над дорогою.

Сьогодні, поряд із створенням нових моделей автомобільного транспорту, учені світу активно працюють над удосконаленням електромобілів, які не потребують рідкого палива, не створюють шуму, не роблять шкідливих викидів в атмосферу.

Дуже цікавими є сучасні розробки безпілотних автомобілів.

(З дитячих енциклопедій «Автомобілі», «Транспорт»).

Завдання до тексту:

-За якою ознакою слово «автомобіль» у перекладі з грецької мови означає «самохідний»? Підкресли у тексті речення, яке дає відповідь на це запитання.

-Яке основне призначення мала найперша машина з паровим двигуном? Розкажи.

-Хто створив перший автомобіль, що працював на бензині? _____

-Де можна було придбати бензин для перших авто? _____

-Який автомобіль у першій половині ХХ століття був найпопулярнішим і чому він одержав назву «народний автомобіль»? _____

-Які із сучасних моделей автомобілів та інші засобів пересування екологічно чистими? У чому їх переваги? Поміркуй.

-Яка інформація в тексті зацікавила тебе найбільше? Про що ти б хотів/хотіла дізнатися більше? Напиши. _____

Тексти і завдання для 4 класу

Василь Єрошенко

ГЛЕК МУДРОЩІВ

Давно колись правив в Індії великий володар – раджа. А першим міністром у нього був мудрець на ймення Білкул. Ані в цій країні, ані в сусідніх не було людини, котра б не чула про нього. Поки Білкул залишався міністром, вороги й думати не сміли про те, щоб зачати сварку з раджею і піти на нього війною.

Якось уранці раджа, умиваючись, розлив на підлозі краплину дорогої питної води. Це вельми засмутило його. Він нахилився, вийняв хусточку й заходився збирати розливу краплину. Білкул, що стояв поблизу, посміхнувся.

Раджа помітив, що Білкул глузує з його скупості і звелів спорудити на міському майдані водограй із питної водою. Білкул зрозумів, чому Раджа дав такий наказ, і знову стиха засміявся.

Розгнівавшись, раджа спитав його, з чого це він так сміється.

- О володарю, - відказав на це мудрий міністр, - той, хто розлив краплину води, не поверне її, навіть збудувавши цілий водограй!

Раджа розгнівався ще дужче. Довелося Білкулові залишити службу при дворі й переїхати до села.

Раджа, звичайно, невдовзі й забув про нього. Але мудрі люди тієї країни були дуже засмучені й стривожені.

- Якщо немає в палаці Білкула, - казали вони, - не минути нам якоїсь біди!

Аж тут і правителі сусідніх країн прочули, що міністра, якого вони так боялися, вигнано з палацу. І почали вони вишукувати привід, щоб оголосити раджі війну.

Невдовзі правитель однієї могутньої держави вирядив до двору раджі послів з таким листом: «Негайно пришліть мені повний глек мудрості! Якщо ж не виконаєте моєї вимоги, присилайте тисячу мірок золота. А коли й це відмовитесь виконати, ми підемо на вас війною!»

Довелося раджі замислитися над зухвалим посланням. Скликав він своїх радників. Але вони теж були дуже спантеличені такою вимогою і не могли нічого придумати.

Один тільки Бікул міг би придумати, як наповнити мудрістю глек.

Отож раджі залишалося або стерпіти цю образу й відіслати правителеві сусідньої країни тисячу мірок золота, або почати з ним війну, або шукати Білкула.

Та як знайти мудреця, котрий не знати де ховався од гніву свого повелителя?

Знову зібралися радники, довго думали-гадали і нарешті придумали...

Другого дня по всіх селах було розіслано гінців, щоб загадати усім старостам певного дня, у певну годину прибути до двору раджі. Вийшов до них сам великий господар і оголосив свою волю;

- О вірні слуги мої! Зараз кожному з вас дадуть по одному цапові. Рушайте по домівках і цілий місяць годуйте їх досхочу. Та тільки затямте собі: за місяць цап не повинен ані розжиріти, ані охлянути. Дивіться, щоб важив він стільки, як зараз. Того, хто виконає цю умову, я щедро нагороджу, а хто не виконає – страчу.

Староста того села, де переховувався Бікул, також привів із собою цапа, та ніяк не міг придумати, як виконати наказ володаря. Думав він довго, нарешті покликав мудреця.

Білкул одразу здогадався, що він, напевне, знадобився при дворі раджі. Тож, посміхнувшись, мудрець дав безталанному старості таку пораду:

- Годуй цапа донесхочу, та тільки прив'яжи його біля клітки з голодним тигром.

Староста так і зробив. Годували цапа досхочу, але він зовсім не гладшав, бо бачив перед собою страшного хижака.

Через місяць старости прибули до палацу і виявилось, що у всіх цапи або розжирили, або зовсім охляли; тільки в одного цап залишився таким, як був місяць тому.

Покликав раджа до себе щасливого старосту, розпитав його про все і одразу ж послав гінця до Білкула, пропонуючи йому знову посісти посаду першого міністра. Той погодився і повернувся до палацу

Що ж зробив Бікул, почувши про зухвалу вимогу правителя сусідньої країни? Насамперед пообіцяв неодмінно прислати повний глек мудрощів. Потому, взявши глек, пішов на баштан, вибрав там маленьку диньку, яку можна було просунути у глек, поклав її туди та й залишив.

Диня незабаром виросла і заповнила увесь глек. Тоді Бікул перерізув огудиння і послав диню у глечики до сусідньої країни з таким листом:

«Посилаємо глек мудрості. Постарайтеся вийняти, не розбивши те, що у ньому міститься, і поверніть нам глечика. Якщо не зможете цього зробити – пришліть дві тисячі мірок золота. А коли відмовитеся виконати наші умови, ми оголоسیمо вам війну».

Правитель сусідньої країни одразу зрозумів, що Бікул повернувся до палацу і що тепер краще не починати сварки з раджею.

Довелося йому послати раджі дві тисячі мірок золота й тим самим визнати, що він не зміг вийняти із глека «мудрість» Білкула.

Завдання до тексту:

-Який випадок став причиною сварки між раджею і Бікулом?

-Чому сварка вплинула на подальші взаємини раджі з правителями сусідніх країн? Напиши. _____

-Яким у твоїй уяві постає Білкул? Свої міркування підтверджуй словами з тексту.

-Поділися своїми ідеями в класі. Який оригінальний «глек мудрості» ти б надіслав/надіслала правителю могутньої країни? Чим би ти його наповнила/наповнив?

-Обговоріть у класі прочитане. Що у творі, на вашу думку, автор утверджує, а що – засуджує?

Марія Чумарна

ПЕРІТО

Сьогодні він не міг заснути від холоду й голоду. А ще – від страшного гуркоту, що стрясав землею: у вікні комірчини, в яку він забився, відсвічували спалахи вогню...

Хтось розгріб дошки над його головою. Від незнайомця пахло димом. Але собака вловив найважливіше: цей чоловік не був ворогом. І він підповз до нього, лизнув червону від морозу руку.

- Що, друзяко, покинули тебе? Ходи, зігріємося...

Буда, в яку привів його той господар, була трохи краща за його домівку, в ній було більше місця. Чоловік налив у якусь бляшанку теплої води і сказав:

- Пий, їсти будемо – якщо пощастить...

Він жадібно хлебтав воду і тремтів усім тілом. До халабуди втискалися якісь люди – від них теж пахло димом і морозом. Люди приходили і відходили, - він швидко упізнавав кожного по запаху й уважно вивчав.

Ця буда, яку люди називали бункером*, тепер стала його домівкою. А собака без особливої науки знає, що свій дім треба стерегти. Треба навчитися розрізняти за запахом чужинців, - інколи, вибігши на вулицю, він здалеку відчував їхній запах. Ворога треба відчувати всім нутром!

І він старанно вистежував його, коли в час затишшя господарі бункера відпочивали. Біг на край села, на пригорбок, звідки добре вловлюються подуви вітру.

Найближчий друг із бункера, той, хто витягнув його напівживого з комірчини, називав його Періто. – Так звали собаку Олександра Македонського, одного з найбільш видатних правителів і геніальних полководців який пройшов з Олександром багато земель, і був справжнім бойовим другом.

-Наш Періто- теж вояка. Ви помітили, як він чує наближення бойовик, –казав господар.

Це помітили всі. Коли вони дримали після чергування на блокпосту, Періто сидів біля порога, - і його вуха, як антени, були налаштовані на зовнішній світ. На світ, де завжди чатувала небезпека...

Щойно собака піднімався і починав тихенько скавучати або гарчати, люди одразу прокидалися, брали в руки зброю і тихо вибиралися надвір.

Якось снаряд вибухнув у річці, - осколки льоду розлетілися, угору злетів шиплячий фонтан води. Коли все вляглося, Періто почув запах риби – і тихенько поповз на животі до берега. Риба була розкидана на снігу, - і він взявся її стягати зубами в одне місце. Велику рибину жадібно з'їв, адже останнім часом йому, як і людям, частіше доводилося пити теплу воду й жувати сухі скоринки.

У землянці появу Періто з велетенським коропом у зубах зустріли шквалом овацій.

-Наш волонтер приніс вечерю! – радісно оголосив його друг. Але Періто, зігрітий радістю людей, не забув про рибу, яка зосталася на березі. Він ухопив свого друга за полу куртки й потягнув надвір. Далі ліг на землю і поповз до річки. Його друг мовчки поплазував за собакою...

Коли в печі розгорівся вогонь, і в казанку весело забулькала юшка, Періто сів біля Максима, свого господаря, і став чекати. Тепер господар мав розповісти йому свою історію на знак вдячності.

-Мені сьогодні в розвідку йти, Періто, - сказав Максим. В його голосі зазвучали тривога, острах, смуток. Періто напружив внутрішній слух, - став прислухатися до тривожної тиші, що зависла над селом.

Щось було не так.

Він вибіг зі сховку і витягнув морду за вітром. Треба було слухати й нюхати дуже уважно, - він був охоронцем свого господаря.

Максим одягнув шапку, рукавиці, взяв у руки гвинтівку. Ця річ у його руках завжди змушувала Періто зіщулюватися і гарчати від тривоги. Запах пороху йому

вельми не подобався. У такі хвилини він біг на край села і винюхував ворога. Ворог його господарів був його ворогом.

Періто чекав на свого господаря біля входу в бункер. Собаче чуття підказувало, що нині треба бути особливо пильним. У собаки немає слів, - але в них є чуття. І велика любов до свого друга. І бажання захистити свій дім.

Максим із товаришем тихенько вибралися з бункера і, пригнувшись, побігли до крайньої хати. Це правильно. Періто шмигнув за ними, - тут він почувався спокійніше. Але коли люди добралися до пагорба, він тихенько заскавулів.

-Періто! Щось не так? – пошепки спитав Максим.

Собака поповз уперед і раптом застиг, звівшись на передні лапи. Він слухав. Небезпека була в землі, він це відчував. Обережно став на всі чотири лапи і почав просуватися далі, обнюхуючи рудий сніг на згарищі.

-Не поспішай, - Максим рукою зупинив товариша. – Періто щось чує. Ми підемо по його слідах.

Раптом собака зупинився і тихо загарчав.

-Здається, Періто чує міну, - сказав Максим. – Він знайде дорогу!

Періто обнюхував сніг, - і наче забув про свого господаря. Він різко звернув убік, а потім поповз униз із пагорба, залишаючи глибокий слід.

-Нам треба рухатися в інший бік, - туди, до старого гаража, - сказав товариш Максима і встав на повний зріст. Він ступив декілька кроків до того місця, з якого щойно звернув Періто. І тут собака рвонувся всім тілом – кинувся до Максима, збивши його з ніг..

Щось голосно гримнуло – і Періто провалився у глибокий сніг.

Коли виборсався зі снігу й обтрусив шерсть, на небі вже світило сонце. Дуже боліла задня лапа. Він ледве піднявся і почав брѳохатися вниз. Йому захотілося вити по-вовчому, бо не знав, що сталося з його господарем.

Він побіг наосліп, - стежками, напівзаметеними дорогами. Ховався в снігу, коли чув гуркіт моторів. Голод і холод гнали його, як батоги, – він нюхав і слухав, а найбільше прислухався до биття свого серця, яке знало дорогу...

Якогось дня, голодний і знесилений, він опинився у лісі перед дивною будівлею. Навколо стояли машини, заклопотано бігали люди. Його внутрішнє чуття щось уловило, - шерсть настовбурчилася, хвіст наче вріс у сніг... Періто слухав себе і чекав...

До будівлі під'їжджали машини з червоним хрестом, і він згадав, що вже бачив таку машину. Цей червоний хрест на машині тепер підтвердив його чуття: треба чекати...

Лапа ще боліла, хоча рани Періто старанно вилизував. Йому було важко стояти, - і він заповз під машину, намагаючись хоч трохи зігрітись.

Раптом над ним щось загуркотіло – і собака стрімголов вискочив з-під коліс.

-Цей собака тут уже кілька днів вештається, - сказав якийсь чоловік, сідаючи в кабінку. – Дайте йому їсти!

Останнє слово збадьорило Періто. Він замахав хвостом і став принохуватись. Якась молода жінка винесла йому шматок хліба. Він жадібно проковтнув його.

-Який же ти голодний, - сказала жінка.- Ти на когось чекаєш, чи блукаєш?

Періто так хотів, щоб вона зрозуміла! Сумно заскавучавши, він на трьох здорових лапах спробував наблизитися.

-Та ти ще й поранений! Почекай тут, зараз я перев'яжу тобі лапу...

Періто ступив декілька кроків до входу, - і раптом усе його тіло напружилося від передчуття. Радість і тривога – все було в цьому передчутті. Він голосно загавкав... Гавкіт перейшов у виття, подібне на плач.

-Періто! – Із дверей вийшов його друг і від несподіванки заляк на порозі, ковтаючи сльози.

Із усіх сил собака кинувся на груди Максимові, ледь не збивши його з ніг, і став облизувати мокре від сліз лице друга.

-Періто, твій полководець ще слабо сидить у сідлі! - лагідно відмахувався Максим. - Але ти мене дочекався!

І ми переможемо!

Накульгуючи, вони попрямували до машини. Треба було рідний дім боронити.

Завдання до тексту:

-Чи здогадалися ви під час читання, про які події йдеться в оповіданні? Які слова, вислови слугували підказкою? Наведіть приклади.

-Хто такий Періто? Чому йому дали саме це ім'я? Напиши. _____

-Яким постає у твоїй уяві Періто? Якими рисами вдачі характеризує його авторка оповідання? Поміркуй.

-Які події у тексті є особливо напруженими, а які фрагменти розповіді викликали у вас посмішку, теплі і лагідні почуття? Підтверджуйте свої враження словами тексту.

- Які основні думки авторка хоче донести до читачів через образи Періто та його господаря? Поміркуй.

-Як, на твою думку, будуть далі розвиватися події у творі? Спрогнозуй.

Ніколас Стерн

КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ ТА ЯК ЇМ ЗАПОБІГТИ

Чому зміни клімату – це проблема?

Відколи люди майже 250 років тому почали спалювати викопне паливо, кількість вуглекислого газу в атмосфері зросла більше ніж на 40 відсотків. Особливо швидко це почало відбуватися після Другої світової війни, коли у всьому світі стрімко розвивалася промисловість і змінився спосіб життя – люди почали використовувати для своїх потреб усе більше і більше викопного палива.

Вуглекислий газ може залишатися в атмосфері сотні років, тому рік за роком його концентрація лише зростатиме. Якщо ми продовжуватимемо в такому ж темпі, у другій половині ХХІ століття його рівень стане удвічі, а то й утричі більшим, ніж до промислової революції. А температура поверхні Землі буде на 5 градусів вищою, ніж зараз. Такого Земля не бачила десятки мільйонів років! Важко уявити, якою стане Земля, якщо температура й далі зростатиме до кінця цього століття.

Упродовж наступного століття через постійні повені чи засухи у багатьох регіонах стане важче жити. Деякі місця стануть непридатними для життя: вони зануряться у воду, якщо рівень моря зросте, або, навпаки, перетворяться на пустелі. Багатьом людям, може навіть мільйонам людей, які мешкатимуть у

регіонах, що постраждають, доведеться перебиратися в інші місця. У деяких частинах світу це вже відбувається: люди змушені покидати свої оселі, тому що більше не можуть вирощувати пшеницю чи доглядати за худобою.

Від кліматичних змін постраждають також рослини і тварини. Через глобальне потепління деякі біологічні види мігрують на північ або на південь. Інші опиняються під загрозою вимирання.

Є ризик, що через ці зміни люди збідніють, а їхні доходи і тривалість життя – упадуть.

Завдання до тексту:

- Назви причину (з посиланням на текст), чому, концентрація вуглекислого газу в атмосфері з року в рік лише зростатиме.

- Коротко запиши у таблицю приклади того, як саме постраждають від кліматичних змін люди, рослинний і тваринний світ.

Люди	Рослини, тварини

- Яку відповідь ти можеш дати на запитання підзаголовка – чому зміни клімату – це проблема? Напиши. _____

Як запобігти кліматичним змінам?

Щоб уникнути загрозливих наслідків зміни клімату, людство повинне скоротити, а з часом узагалі зупинити викиди вуглекислого газу в атмосферу. Тобто пом'якшити наслідки кліматичних змін, і це завдання складніше, адже від спалення викопного палива утворюється 80% енергії в світі.

Проте ми маємо багато альтернатив. Можемо, наприклад, виробляти енергію з відновлювальних джерел енергії, як от: використовувати енергію вітру чи Сонця. Автомобілі й потяги теж можуть споживати електрику з відновлювальних джерел енергії. Уряди країн в усьому світі зроблять дуже важливий крок, якщо дотримуватимуться міжнародної угоди, укладеної в Парижі 2015 року, яка вимагає скоротити обсяг щорічних викидів парникових газів, щоб глобальне потепління не

перевищило 2 градуси Цельсія. Великі промислові компанії можуть знайти способи, як менше забруднювати довкілля й продукувати менше відходів.

А ми можемо будувати кращі міста, де люди менше часу марнуватимуть у заторах, частіше користуватимуться громадським транспортом, продуктивно працюватимуть і вестимуть здоровий спосіб життя. Потрібно багато чого зробити, але ми знаємо, що можемо з цим упоратися, водночас поліпшивши рівень життя в усьому світі й поборовши бідність.

Може, одного дня ти також долучишся до когорти науковців та екологів, які працюватимуть разом із колегами з різних куточків планети над тим, щоб цей світ став кращим для майбутніх поколінь – кращим для кожного з нас.

(Переклад з англ. Ганни Лелів)

Завдання до тексту:

-У тексті наведено різні альтернативи для пом'якшення негативних кліматичних змін. Спробуй до сказаного додати власну альтернативу уникнення загрозливих наслідків кліматичних змін.

-Спираючись на текст, назви важливі кроки, які можуть зробити люди для запобігання негативних кліматичних змін.

-Дай коротку зв'язну відповідь на тему: «Мій особистий внесок для покращення екологічної ситуації в нашому місті/селищі». _____

Інструментарій вимірювання втрат у навчанні української мови

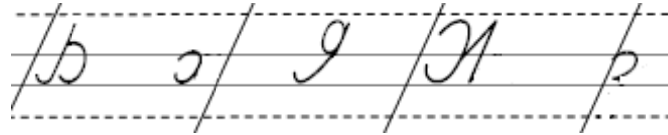
Завдання для 1 класу

Навичка письма рукописних малих і великих літер алфавіту.

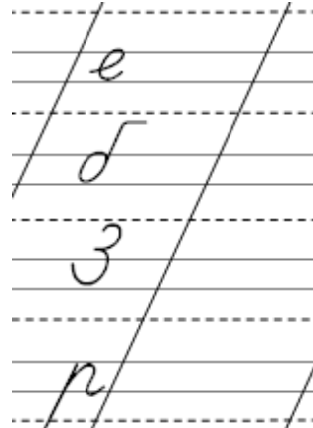
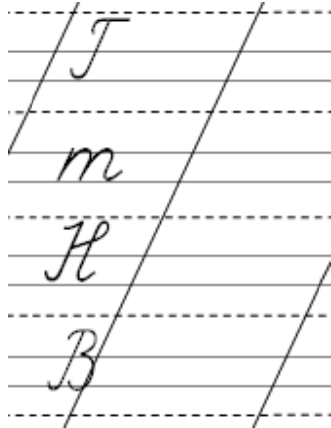
1. З'єднай лінією відповідні друковані й рукописні букви.

К		Ш	
Ч		П	
Г		М	
У		Т	

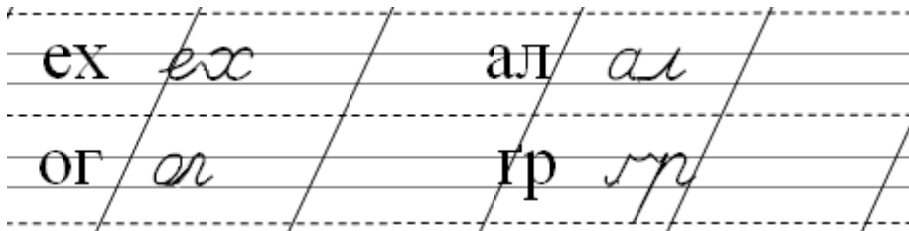
2. Допиши елементи літер.

3. До кожної букви допиши її пару – велику або малу літеру.

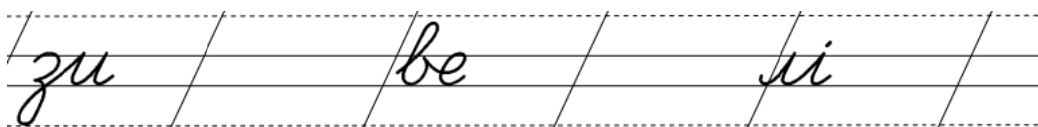
4. З'єднай букви правильно.

5. Допиши слова – назви іграшок.

6. Допиши слова – назви пір року.

7. Запиши слова – назви малюнків.

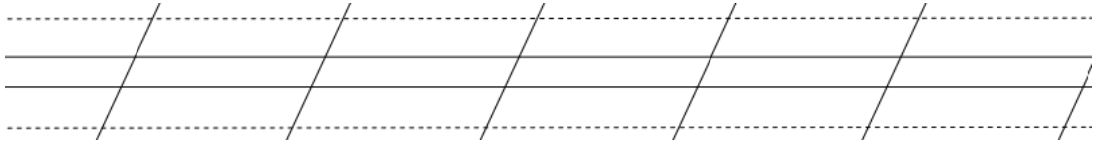
ланпе

кетбу

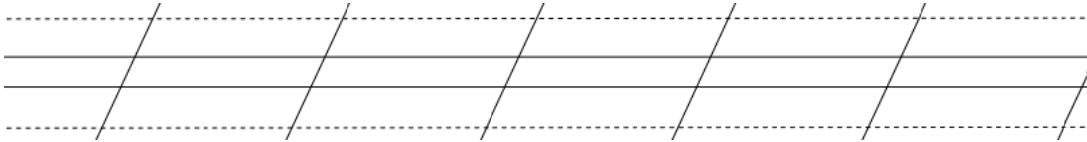

різка

8. Запиши речення правильно.

сашко малює. Море

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – актуалізувати знання про звуки та їх позначення буквами (друкованими й рукописними), повправлятися у розрізненні друкованих і рукописних букв;

2, 4 – повправлятися в написанні елементів букв, способів їх поєднання, букв і міжбуквених з'єднань;

3 – повправлятися в написанні великих і малих букв;

5, 6 – активізувати словниковий запас, повправлятися в доборі тематичних груп слів та їх написанні;

7 – повправлятися у відновленні деформованих слів, співвідношенні зображення зі звучанням відповідних слів і їх написанням;

8 – актуалізувати знання про вживання великої літери та про вживання розділових знаків у кінці речень.

Уміння списувати слова і речення із друкованого й
рукописного тексту

1. Спиши речення.

Мама Засара - кухар, а
тато - хірург.

2. Спиши речення.

смакний йогурт
У Софії розувіли фіалки.
цирк / / / піца

3. Запиши слова рукописними буквами.

гудзик

вулиця

планшет

жовтий

4. Утвори і запиши «нові» слова.

баран ба

купка по

муха ра

Blank handwriting lines for practicing the words from the previous step.

5. Прочитай. Випиши слова, що називають тебе.

Донька, тато, онук, брат, онучка, пасажир, син, школярка, сестра, учень.

Blank handwriting lines for practicing the words from the previous step.

6. Запиши текст, замість малюнків додаючи слова.

Літній день. На небі світить . По доріжці йде . За ним

біжить .

Blank handwriting lines for practicing the text from the previous step.

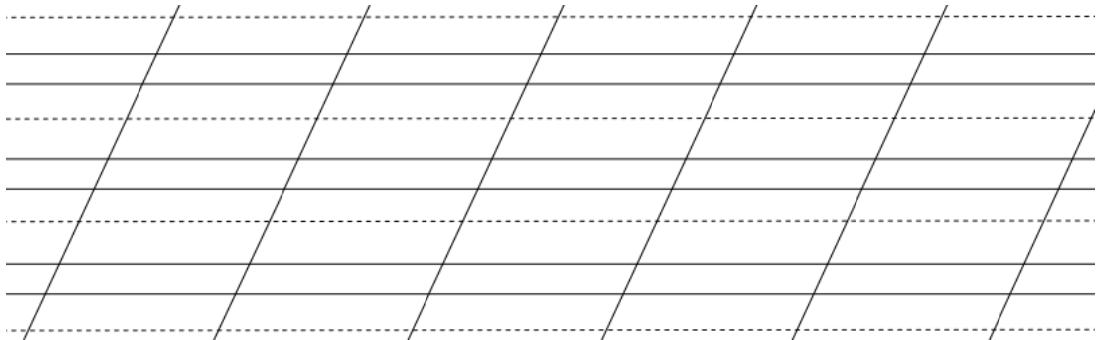
7. Запиши речення, в яких йдеться про те, що роблять діти.

У кімнаті Маринка і Євген. Діти малюють фарбами. Маринка малює кошеня, а Євген – синє море. Бабусі сподобалися малюнки дітей.

Blank handwriting lines for practicing the sentence from the previous step.

8. Спиши текст, додаючи потрібні слова.

У тебе є ім'я. І у твоєї Батьківщини теж є ім'я. І ти знаєш, що вона зветься _____ . Її столиця – _____ . А найбільша річка – _____ .

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повправлятися у вмінні списувати речення з рукописного зразка;

2 – актуалізувати знання про речення, повправлятися у розрізненні речень і окремих слів, розпізнаванні речень за графічними орієнтирами;

3, 4 – повправлятися в експериментуванні зі словами (складанні слів шляхом перестановки, додавання або вилучення окремих букв / складів тощо), у списуванні слів з друкованого зразка;

5, 6 – актуалізувати знання про номінативну функцію слова, повправлятися у списуванні слів з друкованого зразка;

7 – повправлятися у знаходженні в тексті певної інформації та у списуванні речень з друкованого зразка;

8 – повправлятися в доповненні речень, списуванні речень із друкованого зразка.

Уміння писати під диктування.

Тексти для запису під диктування

До лісу прийшли діти. У лісі тихо. Тільки дерева гомонять між собою. І бджоли гудуть над квітами.

Дідусь Максимка знає багато цікавих історій. А хлопчик любить їх слухати. Дідусь і Максимко справжні друзі.

Дощ відшумів. У небі з'явилася райдуга. Діти чекали цієї миті. Вони вибігли на вулицю. Усім було весело.

У п'ятницю була гарна погода. У парку гуляли люди. Біля фонтана гралися діти. На клумбах цвіли квіти. Птахи співали свої пісні.

Зимовий ранок. З неба падає пухнастий сніг. Уся вулиця в білих заметах. Дереву вкриті інеєм. Тільки ялинки зеленіють.

Хазяйнує в лісі зима. Заховала маленьку ялинку у сніг. А вона визирає зеленою гілочкою. Бо цікаво ялинці, що відбувається навколо.

Пірнула Марійка під воду. А там диво! Тварини й рослини незвичайні. І такі різнокольорові! Чарівний казковий світ побачила Марійка на морському дні.

Виросла на лузі ромашка. Прийшло спекотне літо. Квітка похилила голову від спраги. Неподалік дзюрчав струмочок. Він напоїв суху землю. І ромашка посміхнулася.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

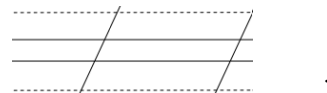
1-8 – повправлятися у вмінні писати під диктування, актуалізувати знання й повправлятися в дотриманні вивчених правил вживання великої літери, способів позначення м'якості приголосних звуків на письмі, у використанні відповідних розділових знаків у кінці речень тощо.

Завдання для 2 класу

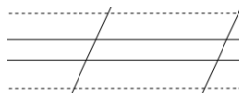
Уміння складати й записувати прості тексти

1. Доповни й запиши текст.

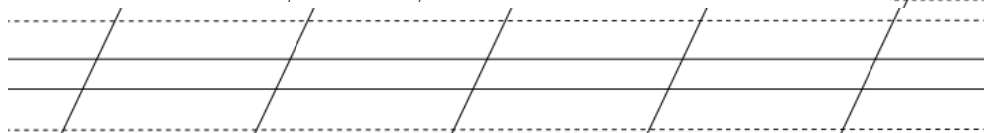
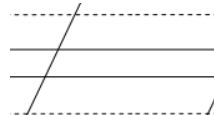
В Артемка день народження. Йому подарували

Хлопчик дуже

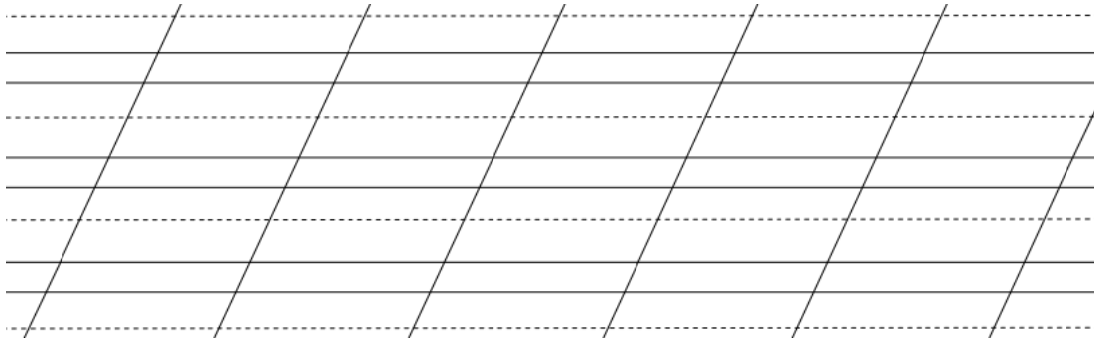

. Він давно мріяв

2. Склади речення. Запиши текст.

У, свято, Зіни, бабусі. Гостей, неї, у, багато. Дочка, Луцька, приїхала, з. Полтави, брат, із, завітав. Родина, у, Зіни, велика, бабусі.

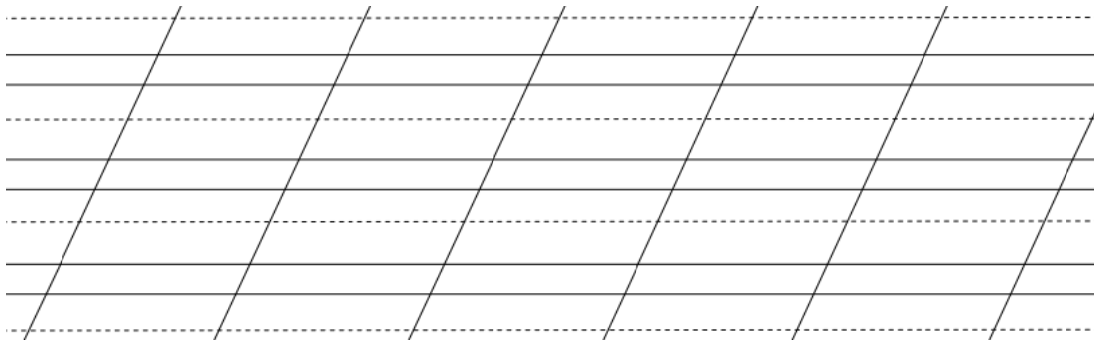
3. Познач, у якому порядку потрібно розташувати речення, щоб вийшов текст. Добери й запиши заголовок до нього.

- Наш клас ходив на прогулянку до парку.
- Гарно в парку восени.
- Був чудовий осінній день.
- Дерева одягнули золоте вбрання.

4. Дай відповіді на запитання – запиши текст.

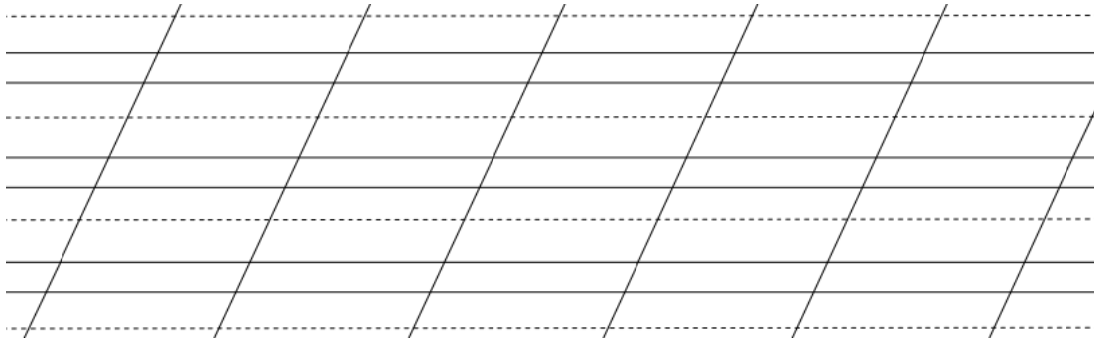

Хто на малюнку?
Як звати хлопчика?
Хто в нього є?
Що вони роблять?
Який у них настрій?

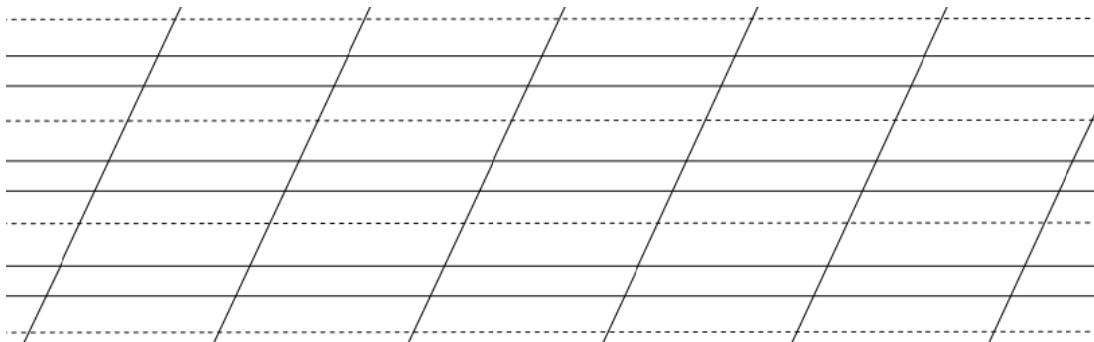
5. Склади й запиши текст, використовуючи наведені слова.

Завітала, прийшла, пора, красива, чарівна, барвисте, строкате, різнобарвне, листя, вбрання, зграї, збираються, вирій.

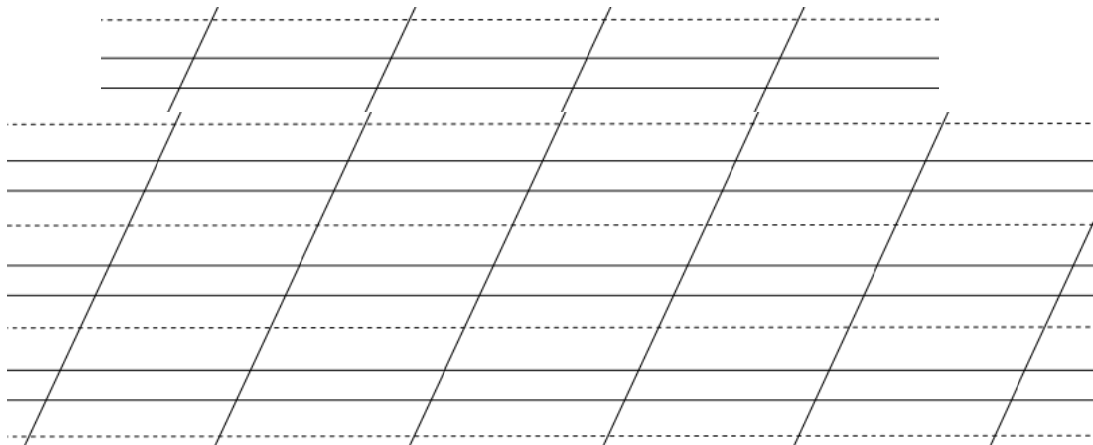
6. Склади текст за наведеними початком і кінцівкою.

Був сонячний день, я пішов на прогулянку в парк.

Я замилювався малюнком дівчинки. Він був чудовий!

7. Поміркуй, як могла закінчитися пригода котика. Склади й запиши розповідь за малюнками. Добери заголовок.

8. Склади й запиши текст на одну з тем.

Моя улюблена пора року.

Найщасливіший день.

Спогади про зимові (літні) канікули.

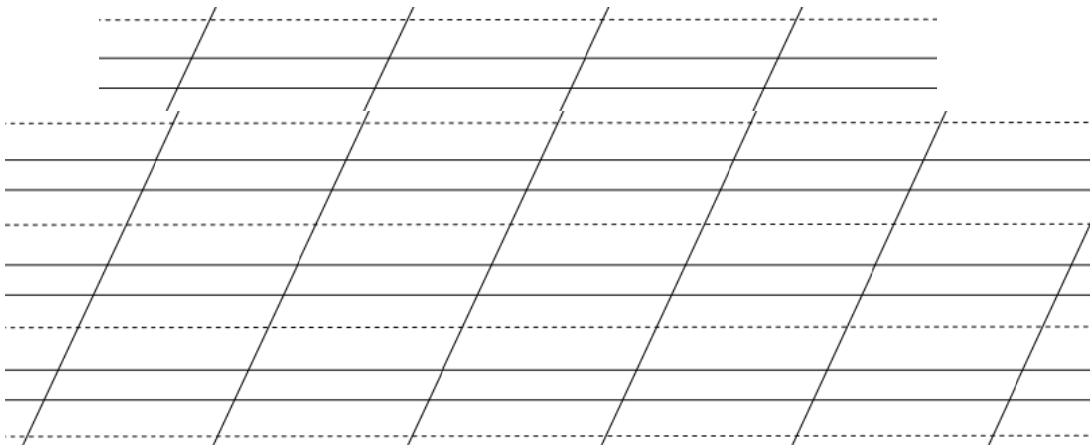
Мій друг / Моя подруга.

Як здійснилося моє бажання.

Мандрівка, яку я запам'ятаю.

Що для мене відпочинок?

Як я навчився(-лася) плавати (кататися на ковзанах, ...).

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повправлятися в доповненні незавершених речень;

2 – актуалізувати знання про речення, повправлятися у складанні речень з наведених слів;

3 – повправлятися у відновленні деформованого тексту;

4 – повправлятися складати текст, записуючи відповіді на запитання;

5-7 – повправлятися у складанні тексту з опорою на дидактичні матеріали (опорні слова, наведені початок і кінцівку тексту, малюнок, серію малюнків тощо);

8 – актуалізувати знання про текст, заголовок, будову тексту; повправлятися у складанні тексту на задану тему.

Уміння вдосконалювати написане, виправляти недоліки письма

1. Прочитай текст. Підкресли, які речення не відповідають заголовку.

Кіт-невдаха

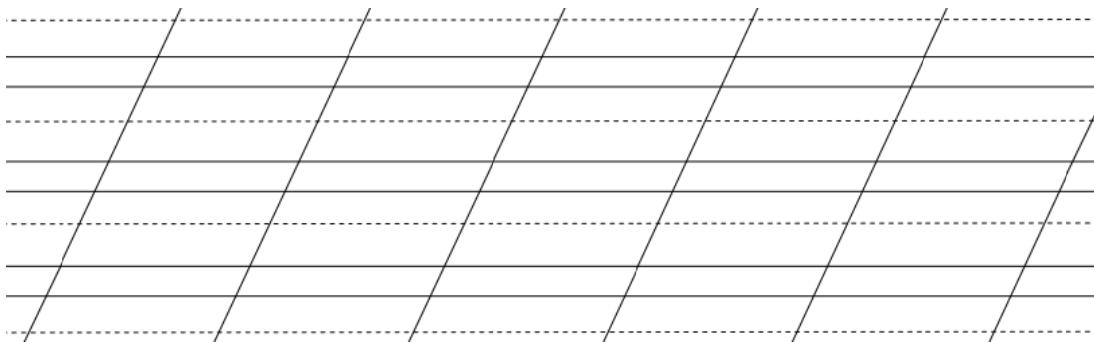
На гілці клена спав кіт. Кіт – корисна тварина. Коло нього сіла пташка. Кіт помітив її та як стрибне! Він ловить мишей. Хотів схопити пташку, а вона – пурх і полетіла. Кіт не втримався на гілці та впав у калюжу.

2. Прочитай. Підкресли недоліки в тексті. Добери й запиши 3-5 слів, які допоможуть удосконалити текст.

Я дружу з Мариною. Марина прийшла у наш клас після Нового року. Разом з Мариною ми ходимо в кіно. А в суботу Марина запросила мене на день народження.

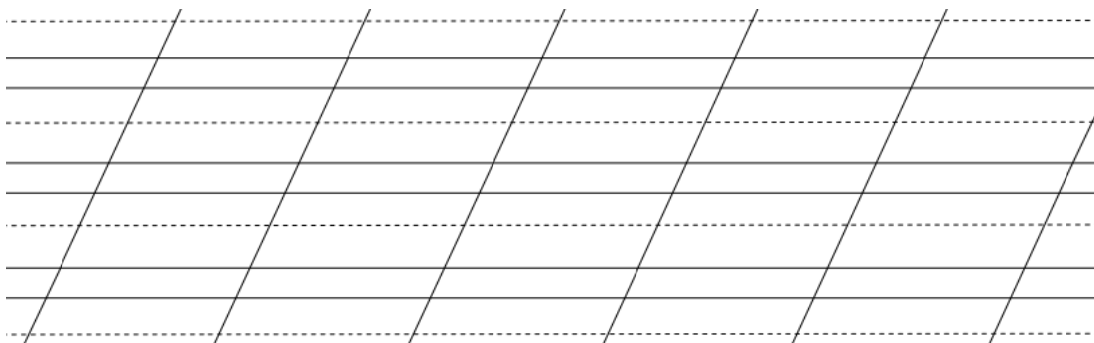
3. Прочитай текст, виправ недоліки. Запиши вдосконалений текст.

Влітку ми відпочивали на Дніпрі. Дніпро велика й могутня річка. Дніпро протікає через кілька держав. У Дніпро впадає багато річок. На берегах Дніпра розташовані найбільші міста України.

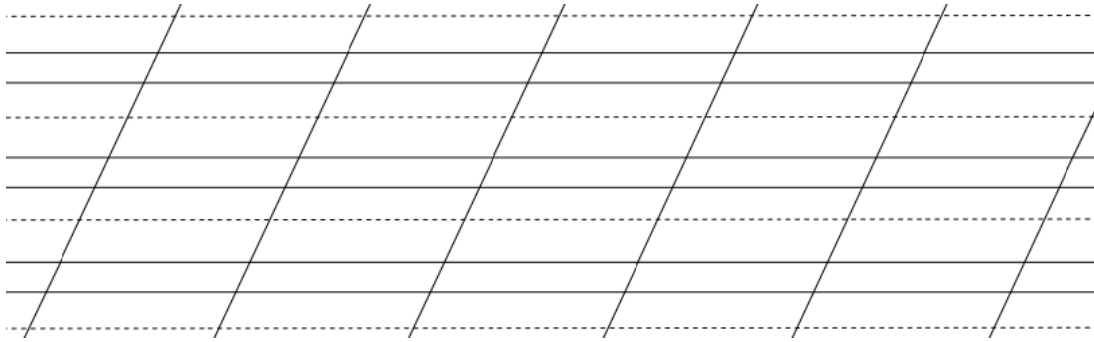
4. Прочитай текст, виправ недоліки. Запиши вдосконалений текст.

Це було восени Хлопці пішли в ліс Як гарно в лісі? а скільки пташок сидить на деревах! Чого це вони до купи злетілись. Птахи зібрались летіти у вирій.

5. Доповни речення найбільш вдалими словами з дужок. Запиши вдосконалений текст.

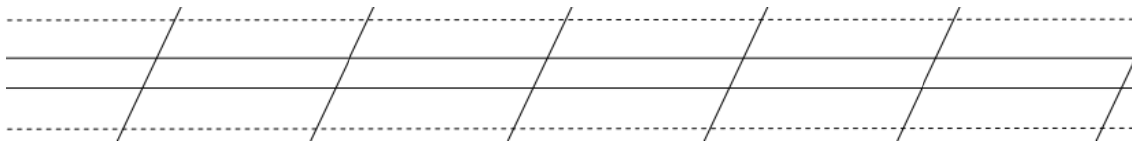
Землю зігріває (блискуче, променисте, спекотне) сонечко. Лід на річці стає (тонкий, прозорий, худий). По дорогах біжать (веселі, радісні, втішні) струмки. З (теплих, нехолодних, південних) країв повертаються птахи.

6. Прочитай. Якої частини тексту бракує? _____ Допиши її.

Моя улюблена іграшка – зайчик Мартин.

Він біленький, з довгими, піднятими угору вухами. У зайчика маленький чорний носик-гудзик і такі ж оченята. А ще Мартин – дуже м'якенький.

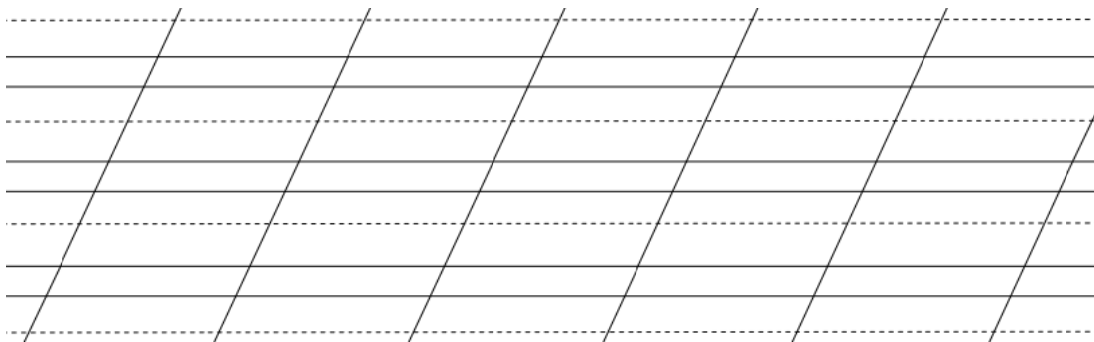

7. Прочитай. Обведи частину тексту, в якій є невідповідності? Зміни її і запиши новий варіант.

Я вийшов на залите сонячним промінням подвір'я.

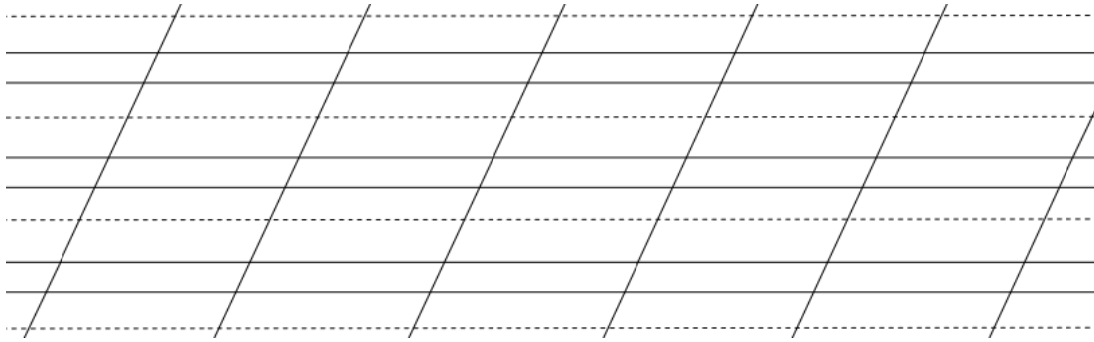
Важкі чорні хмари пливли по небу. Сердитий вітер гойдав гілля дерев. Голівки квіток танцювали від його суворого подиху.

Був чудовий літній день.

8. Прочитай текст, виправ недоліки. Запиши вдосконалений текст.

Біля нашої школи є затишний сквер. У центрі дзюрчочений великий фонтан. Від нього пролягають доріжки до майданчиків, квітників, кафе. У сквері люблять відпочивати дорослі й діти. Ми там проводимо змагання, катаємось на роликах і велосипедах, граємо в м'яча.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повправлятися у виявленні речень, що не відповідають темі тексту;

2, 3 – повправлятися в доборі контекстуальних синонімів для уникнення повторів у тексті;

4 – актуалізувати знання про речення, різні за метою висловлювання, повправлятися у розстановці розділових знаків у кінці речень; актуалізувати знання про вживання великої літери;

5 – розкрити поняття про лексичну сполучуваність слів (без вживання терміна), повправлятися в доборі влучних слів для утворення словосполучень;

6 – актуалізувати знання про будову тексту;

7 – повправлятися в доборі й доречному вживанні слів різних лексичних груп відповідно до змісту тексту;

8 – повторити правопис слів з апострофом, буквосполученнями ьо, дз, дж, правила позначення м'якості приголосних на письмі, написання службових слів тощо.

Уміння писати під диктування.

Тексти для запису під диктування

Небо синє. Жовте жито. Яблука червоні. Вода у Дніпрі фіолетова. А як з'явиться веселка, то в ній усі ці кольори є. От яка багата веселка! Вона з Дніпра воду набирає.

Чи бували ви в дитячій бібліотеці? Рівними рядами вишикувалися казки, словники, енциклопедії, книги про природу, подорожі, пригоди. Який чудовий світ дитячої книги!

Оберігайте природу. Вона дає людині їжу, одяг, житло. Природа прикрашає наше життя. З яким задоволенням ми слухаємо пісню солов'я, дзюрчання струмка, милуємося красою лісу в кожному пору року.

Пізно ввечері на небі ніби загораються яскраві лампочки. Це зірки. Людям часто подобалося дивитися на нічне зоряне небо. Їхня уява малювала фігури людей, різних тварин і навіть риб. Так з'явилися назви сузір'їв.

Розпочався вересень – перший місяць осені. Дні стали коротшими. Сонце рідко з’являється на небі. Часто йдуть дощі. Відлітають у вирій птахи. На деревах почали жовтіти листочки. З кожним днем їх більше. Поступово осінь вступає в свої права.

Дерева і кущі поспішають прибратися до свята весни. Зелене молода травичка. З’явилися перші фіалки. Понад річкою синіють незабудки. Зацвіла запашна суниця. Уже білими хмаринками вкрилася черемшина. Пливе від неї солодкий медовий запах у високе небо. Пташиний хор заповнив травневий ліс.

Люди навчилися перетворювати енергію води та вітру в електричну. А для полегшення свого життя й побуту створили холодильники, електричні плити та чайники, телевізори, іншу побутову техніку. Навіть великі відстані не перешкода для спілкування людей. Адаже для цього винайдено телефон. Сучасні винаходи полегшують працю людини, роблять життя цікавішим і кращим.

Київ – столиця України. Це красиве місто стоїть на берегах річки Дніпро. Головна вулиця Києва – Хрещатик. Місто засноване трьома братами – Кием, Щеком і Хоривом. На честь братів названо гори Щекавиця та Хоривиця. У центрі міста протікає річка Либідь, яка названа на честь їхньої сестри. Київ гостинно зустрічає туристів із різних країн.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1-8 – повправлятися у вмінні писати під диктування, актуалізувати знання й повправлятися в дотриманні вивчених правил вживання великої літери, способів позначення м’якості приголосних звуків на письмі, написання слів з апострофом, буквосполученнями ьо, йо, дж, дз, у використанні відповідних розділових знаків у кінці речення тощо.

Завдання для 3 класу

Уміння створювати писемні висловлювання з опорою на дидактичний матеріал.

1. Доповни й запиши текст.

Букет квітів поставили _____. В кімнаті стало _____ і _____ .
Квіти _____ наше життя. Квітами вітають зі всіма радісними _____ в житті. Щасливий той, хто любить _____ та _____ їх.

2. Пошир речення другорядними членами. Запиши текст.

Родина зібралася. Мама шиє. Батько готує. Донька допомагає. Дідусь дивиться. Проводити час разом.

3. Прочитай слова. Поміркуй, який текст можна скласти із наведеними словами. Добери до нього найбільш влучний заголовок. Запиши заголовок і текст.

Любити, читати, діти, бібліотека, книжки, багато, обрала, взяв, пригоди, казки.

- ① Моя улюблена книжка. ② У бібліотеці. ③ Зустріч у бібліотеці

4. До неведених слів добери й запиши близькі за значенням. Поміркуй, на яку тему можна скласти текст із цих слів. Запиши 3-4 речення.

Райдуга – _____ , барва – _____ , злива – _____ , красива – _____ .

5. Дай відповіді на питання – запиши розповідь про свого друга / подругу.

1. Як його / її звати?
2. Скільки йому / їй років?
3. Чим він / вона захоплюється?
4. Як ви проводите разом час?
5. Чому ти вважаєш його / її другом / подругою?

6. Прочитай зачин тексту. Продовж текст: напиши про свій улюблений урок.

Мій улюблений урок

Якось ми з приятелями говорили про школу, навчання й уроки. Виявилось, що в нас різні уподобання. Комусь подобається фізкультура, а комусь – інформатика.

А я завжди чекаю на урок _____

7. Склади текст за змістом малюнка і планом. Добери заголовок. Запиши заголовок і текст.

План

1. У дідуся свято.
2. Сім'я вітає іменинника.
3. Подарунки дідусеві.
4. Щирі побажання від онучки.
5. Щасливий дідусь.

8. Склади й запиши розповідь за малюнками. Добери заголовок.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повправлятися в доповненні незавершених речень у тексті;

2 – повправлятися в поширенні речень другорядними членами;

3 – повправлятися у складанні тексту за опорними словами та добір заголовка, що відповідає темі;

4 – актуалізувати знання про слова різних лексичних груп, повправлятися в умінні добирати синоніми, антоніми;

5 – повправлятися складати текст, записуючи відповіді на запитання;

6 - 8 – повправлятися у складанні тексту за наведеним початком / кінцівкою, малюнком, планом, серією малюнків тощо; повправлятися добирати заголовок до тексту.

Уміння самостійно створювати писемні висловлювання про свої думки, враження, спостереження.

1. Склади й запиши текст на одну з тем.

Моє захоплення (хобі).

За що варто полюбити осінь.

Найвеселіша пригода.

Мій улюблений урок.

Якби я був чарівником (була чарівницею).

Свято, на яке я завжди чекаю.

Подорож, про яку я мрію.

Цю книжку варто прочитати!

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдання:

1 – актуалізувати знання про текст, заголовок, будову тексту; повправлятися у складанні тексту на задану тему.

Уміння вдосконалювати написане, виправляти недоліки письма.

1. Прочитай. Закресли зайві речення. Добери й запиши заголовок до тексту.

Надворі негода. Третій день дме холодний вітер. Кружляє по алеї опале листя. Яскраво світить пекуче сонце. Ось стоїть сумна берізка. Незабаром вітер зірве з неї останнє листя. Співають весело солов'ї. Відлітають у вирій перелітні птахи.

2. Прочитай. Підкресли недоліки в тексті. Чи відповідає заголовок його змісту? Добери й запиши влучний заголовок та 3-5 слів, які допоможуть удосконалити текст.

Турботи осені

За моїм вікном осінь. Осінь прийшла в багряному і золотому вбранні. Чарівним пензлем розмалювала осінь все навколо. А потім затанцювала осінь з вітром серед саду – і посипались під ноги різнобарвні листочки.

3. Прочитай. Обери речення для вдосконалення тексту. Вкажи місце (⊕), де його потрібно розмістити.

Смачні груші

Вирішили Дениско та Олег грушами поласувати. А вони високо на дереві висять – не дістати.

Олег став його підсаджувати.

Угорі погрозливо гули бджоли. Та хлоп'ята не злякалися.

○ Невдовзі вони ласували смачними медовими грушами. ○

1. Груші були схожі на жовті лампочки.
2. Обидва хлопці навчалися у третьому класі.
3. Дениско скинув піджак і поліз на грушу.

4. Прочитай. Доповни текст. Добери і запиши заголовок.

Це _____ звірятко живе в лісі. У нього _____ вуха, _____ хвіст. Передні лапи _____, а задні – _____ . Шубка у звірка влітку _____, а взимку – _____. Морква і капуста – улюблені ласощі тварини. А взимку й ... кора йому смакує. _____ всього боїться!

5. Прочитай і підкресли недоліки в тексті. З наведених слів і словосполучень обери найбільш влучні, щоб удосконалити текст. Запиши новий варіант тексту.

У Києві та Київській області сьогодні сіреньке небо, все заволочене серпанком. Часом невеликий дощ. Віє слабкий вітерець. Температура вдень 16 градусів тепла.

Припікає й поливає, мінлива хмарність, хоч око виколи, вогкий холодок, собаку не виженеш, туман, вітер слабкий.

6. Прочитай текст. Підкресли недоліки, виправ їх. Запиши вдосконалений текст.

У неділю у бабусі Галини ювілей усі готують. Їй сюрпризи й подарунки Юрко малює малюнок. мама з тіткою Настею готують святковий торт. А дідусь подарує тюльпани. Ось і свято? Маленька Тоня першою підбігла до бабусі! й обняла її.

7. Прочитай текст. Який недолік у цього тексту? Виправ його.

Це родина Юрчуків – Миколка, Іринка, тато й мама. Вони на прогулянці в центрі міста.

Біля кав'ярні Юрчуки зустріли клоуна. Він запросив родину до цирку. Тато купив квитки на циркову виставу.

Це справжня казка! Спочатку цап вивіз на арену цуциків. Потім усіх звеселяли клоуни. А наприкінці вистави виступали й акробати.

8. Прочитай текст, виправ недоліки. Запиши вдосконалений текст.

На маданчику біля будинку багато діте. Сьогодні тут з'явився новий хлопчик. Це Дем'яно. У нього в руках прозора куля, а в ній – хом'як. Діти підбіглидохлопця знайти. Дем'яно розповів, що його обов'язок щодня виносити хом'яка на прогулянку.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повправлятися у виявленні речень, що не відповідають темі тексту, а також у доборі заголовка до тексту;

2 – повправлятися в доборі заголовка до тексту та контекстуальних синонімів для уникнення повторів у тексті;

3 – повправлятися у доповненні тексту наведеними реченнями;

4 – повправлятися у відновленні тексту та доборі заголовка до нього;

5 – повправлятися в доборі влучних слів відповідно до мети висловлювання;

6 – актуалізувати знання про речення, різні за метою висловлювання, повправлятися у встановленні меж речень, розстановці розділових знаків у кінці речень; актуалізувати знання про вживання великої літери;

7 – актуалізувати знання про будову тексту; повправлятися у дописуванні частин тексту;

8 – повправлятися у правописі слів з апострофом, буквосполученнями ьо, дз, дж, ненаголошеними голосними, розрізненні й написанні службових слів і префіксів тощо.

Завдання для 4 класу

Уміння створювати писемні висловлювання, короткі письмові повідомлення.

1. Склади й запиши текст на одну з тем.

Це був чудовий день!

Мій домашній улюбленець.

Як я готуюся до Нового року...

Як я проявляю свою турботу про рідних.

Традиції моєї родини.

До якої книжки я хотів би (хотіла б) потрапити.

Гаджети у моєму житті: користь чи шкода.

Ким я мрію стати.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдання:

1 – актуалізувати знання про текст, заголовок, тему, будову тексту; повправлятися у складанні тексту на задану тему.

Уміння розпізнавати, добирати й доречно вживати слова різних лексичних груп у текстах.

1. Прочитай. Установи відповідність.

людина іде

падає

сніг іде

сідає

урок іде

пересувається

літак іде на посадку

триває

2. Прочитай текст. Підкресли й познач фрази, які мають таке значення:

- ① заходило сонце ② було тихо ③ смеркало

Находив вечір. Сонце готувало собі вогняну постіль. А вітер заснув ще раніше. Жоден листочок не ворухився. У ліс заповзали сутінки. Вони огортали дерева, кущі, затуляли оченята птахам і звірятам.

3. Прочитай текст. Добери й запиши влучні слова.

Уранці до будинку підлетіла (група, згряя, гурт) _____ горобців. Вони сіли на кущ і голосно (щебетали, співали, цвірінькали) _____. А потім (побачили, угледіли, зауважили) _____ під вікном годівничку. Птахи (спурхнули, знялися, злетіли) _____ з куща й мерщій туди. Тепер (птахи, горобці, пернаті друзі) _____ навідуються до нас щодня.

4. Заміни підкреслені слова антонімами й запиши новий текст.

Важкічорні хмари пливли по небу. Сердитий вітер гойдав гілля дерев. Листя сумно тріпотіло від вітру. Був холодний день.

5. Прочитай текст. Продовж речення.

«Солодкі» слова – які вони? Чи часто ти промовляєш такі слова до своїх рідних? Заплющ на мить очі й подумай, що ти скажеш їм сьогодні, прийшовши додому.

Солодкі слова – це _____

Гіркі слова – це _____

6. Прочитай вірш. Поясни значення дієслова, що повторюється.

Плаче жовтий ліс листками,
плаче хмаронька дощем.
Зайченя мале без мами
плаче бідне під кущем.

- ① _____
② _____
③ _____

7. Прочитай і доповни речення.

Ось-ось викотиться з-за обрію сонце, мовби _____
По небу пливуть хмарки, ніби _____
Роси падають на квіти і виблискують, як _____
Вода в озері прозора, немов _____

8. Прочитай, доповнюючи речення. Запиши дібрані слова.

Гамірно сьогодні на вуличці, що веде до школи. З самого ранку діти _____ на уроки. Ось _____ наввипередки друзі Михасик і Денис. За ними _____ подружки Софійка та Марта. Позаду малюків поважно _____ старшокласники.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдання:

1 – повправлятися у встановленні відповідності між багатозначним словом і різними його значеннями;

2 – повправлятися у знаходженні в тексті сполучень слів, вжитих у переносному значенні;

3 – розкрити поняття про лексичну сполучуваність слів (без вживання терміна), повправлятися в доборі влучних слів відповідно до змісту речень;

4 – продемонструвати роль слів різних лексичних груп у тексті, повправлятися у доборі синонімів, антонімів, багатозначних слів тощо;

5 – повправлятися у тлумаченні сполучень слів, вжитих у переносному значенні;

6 – повправлятися у тлумаченні багатозначних слів;

7, 8 – повправлятися у вживанні слів різних лексичних груп у тексті для досягнення відповідної мети.

Уміння редагувати тексти.

1. Прочитай текст. З наведених варіантів обери влучний заголовок до тексту.

Мальви з давніх-давен були улюбленими квітами українців. Їх високі стебла з рожевими, пурпуровими, білими квітами прикрашають майже кожную садибу, бо ці квіти народжені для краси й радості. Але вони ростуть не лише на обійсті, а й край дороги. Вийшли вони за двір і квітнуть, радіючи, що милують око, що звеселяють душу своєю красою.

Мальви не лише красиві, але й помічні. Відвар з цих квітів використовують при лікуванні нежитю, ангіни. А з їх пелюсток добувають фарбу, яку використовують для кондитерських виробів.

- Помічні квіти
- Улюблені квіти українців
- Мальви – красиві й корисні квіти

2. Прочитай текст. Підкресли недоліки в тексті. Добери й запиши заголовок та вдосконалений текст.

На заході України розкинулися Карпати. Найвища вершина Карпат – Говерла. На схилах Карпат поміж лісів простягаються полонини. На полонинах пасуться отари овець. У Карпатах багато гірських джерел та річок. У самому серці Карпат розташоване озеро Синевир.

3. Прочитай текст. Підкресли, які речення не відповідають темі тексту?

Заєць – не боягуз

Про боягузливу людину кажуть: «боїться, як заєць», «заяча душа». Насправді заєць не такий боягуз, як про це говорять. На наших полях, у лісах та узліссях живе заєць-русак. Він має сірувато-буре забарвлення. Якщо він бачить, що собака прив'язана на ланцюгу або просто сита і лінива, то спокійно займається своїми заячими справами поряд зі смертельною небезпекою. А від людей він тікає лише тоді, коли вони зовсім близько. Інколи заєць може дати відкоша ворогу. Задні лапи в нього такі сильні, що ними він може й покалічити нападника. Саме час заборонити полювання на зайця-русака.

4. Прочитай текст. Підкресли недоліки, виправ їх. Запиши вдосконалений текст.

Писанки

У всьому світі відомі українські. Писанки вони беруть початок від давніх вірувань? На яйце наносили орнамент! І це вже було не просте яйце, а свята писанка

її розписували тільки в доброму настрої писанка – Це символ вічного життя, добра і сонця

5. Прочитай текст. Підкресли слова, які вжито невдало. Заміни їх більш влучними – запиши вдосконалений текст.

Тривав ясний зимовий день. На подвір'ї діти створювали сніговика. У всіх був несумний настрій. Бабуся покликала дітей до будівлі. Вона пригощала дітей нехолодним чаєм і добрими пиріжками. Вони демонстрували бабусі фото зі сніговиком.

6. Прочитай. Який недолік у тексті, котрий склала дівчинка? Поміркуй, як його удосконалити. Запиши ту частину тексту, яку поліпшував(-ла).

Спокійна мелодія заповнювала кімнату Златки. Дівчинка стиха підспівувала, дивилася з вікна на вулицю і милувалася природою. А потім взяла папір, ручку і написала:

Був день. Світило сонце. Раптом подув вітер. Почався дощ. Та от сонце вийшло з-за хмар. І дерева, і гірські вершини, і будинки – усе довкола заграло фарбами.

7. Прочитай текст. Який недолік у цього тексту? виправ його.

Максимко гарно малює.

До дня народження бабусі хлопчик намалював її портрет. Максимко дуже старався, і малюнок вийшов гарний. На ньому бабуся дуже на себе схожа.

8. Прочитай текст, виправ недоліки. Запиши вдосконалений текст.

Леся посадила квіткові цибульки у горщик і поливала їх. Через деякий час із землі виткнулись зелені листочки. А незабаром з'явилась і стеблинка, на якій визначились цілими рядками пуп'янки. З кожним днем вони все більшали, і Леся чекала, коли пуп'янки розкриються. Вона дуже хотіла, щоб до свята квіточки розквітли. Тоді їх можна буде поставити на святковий стіл.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повправлятися у доборі заголовка до тексту;

2 – повправлятися в доборі заголовка до тексту та контекстуальних синонімів для уникнення повторів у тексті;

3 – повправлятися у виявленні речень, що не відповідають темі тексту;

4 – повправлятися у встановленні меж речень, вживанні розділових знаків у кінці речень; актуалізувати знання про вживання великої літери;

5 – розкрити поняття про лексичну сполучуваність слів (без вживання терміна), повправлятися в доборі влучних слів відповідно до змісту речень;

6 – актуалізувати знання про вживання прикметників як засобу вираження мовлення;

7 – актуалізувати знання про будову тексту, повправлятися у знаходженні його структурних частин;

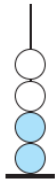
8 – повправлятися у правописі слів з апострофом, буквосполученнями ьо, дз, дж, ненаголошеними голосними, розрізненні й написанні службових слів і префіксів тощо.

Інструментарій вимірювання втрат у навчанні математики

Завдання для 1 класу

Навички додавання й віднімання чисел у межах 10.

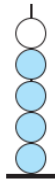
1. Виконай додавання чисел, скориставшись малюнком.

$2 + 2 = \square$

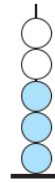
$1 + 3 = \square$

$4 + 1 = \square$

$2 + 1 = \square$

$3 + 2 = \square$

2. Обчисли.

$5 + 4$

$10 - 6$

$7 + 3$

$10 - 1$

$7 \text{ м} - 3 \text{ м}$

$8 - 3$

$8 + 2$

$4 - 4$

$6 + 0$

$10 \text{ кг} - 5 \text{ кг}$

3. Обчисли.

$8 - 5 + 4$

$9 - 4 - 3$

$5 + 1 - 1$

$2 + 5 + 1$

$7 + 2 + 1$

$7 - 7 + 3$

4. Заповни пропуски.

$7 + \square\square = 8$

$6 - \square\square\square = 6$

$\square\square\square - 4 = 0$

$9 - \square\square = 6$

$\square\square + 5 = 10$

$8 - \square\square = 1$

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити з використанням предметних множин сутність дій додавання та віднімання;

2 – повторити склад чисел першого десятка; таблиці додавання і віднімання чисел у межах 10;

3 – повторити правило знаходження значення виразу на 2 дії, таблиці додавання і віднімання чисел у межах 10;

4 – повторити склад чисел першого десятка, правила знаходження невідомих компонентів арифметичних дій.

Уміння читати і записувати числа в межах 100.

1. Запиши в таблицю числа, які складаються з:

7 д. і 5 од.;

6 д. 3 од.;

4 д. і 4 од.;

9 д. і 0 од.

Десятки	Одиниці

Прочитай ці числа.

2. Полічи, скільки всього вишень?

Запиши.

3. До кожного числа у таблиці додали 1. Запиши одержані числа.

	4	17	30	29	51	99
+ 1						

4. Запиши числа цифрами.

Тридцять сім

П'ятдесят

Сорок чотири

Дев'яносто

П'ятнадцять

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

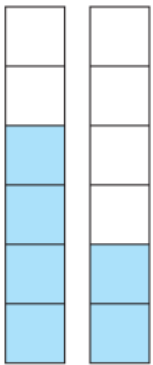
1, 2 – опрацювати з використанням дидактичних матеріалів способів утворення двоцифрових чисел із десятків та одиниць;

3 – повторити утворення числа шляхом додавання 1 до попереднього числа;

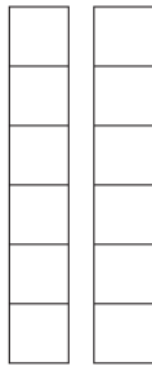
4 – повторити спосіб утворення двоцифрових чисел із десятків та одиниць, повправлятися у записі двоцифрових чисел.

Уміння порівнювати числа в межах 100.

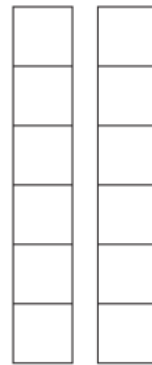
1. Розфарбуй квадрати в стовпчиках так, щоб вони відповідали записам.

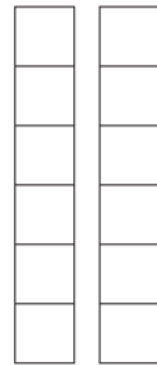
$4 > 2$

$5 = 5$

$2 < 5$

$3 < 4$

2. Порівняй числа.

$5 \text{ і } 7$

$17 \text{ і } 19$

$30 \text{ і } 33$

$80 \text{ і } 100$

$73 - 70 \text{ і } 0$

3. Добери й запиши в порожні клітинки числа так, щоб утворилися правильні нерівності та рівності.

$3 < \square$

$27 > \square\square$

$14 < \square\square$

$99 < \square\square\square$

$5 > \square$

$33 < \square\square$

$46 = \square\square \quad 77 = \square$

4. Постав позначку ✓ біля правильних рівностей та нерівностей.

$5 < 8$ $7 < 3$ $13 + 1 > 13$ $10 - 0 = 1$
 $100 = 10$ $8 > 0$ $76 = 77 - 1$ $40 + 1 = 14$
 $9 < 1$ $0 > 10$ $18 + 1 = 90$ $40 - 0 > 4$

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити спосіб порівняння чисел за допомогою предметних множин;

2 – повторити способи порівняння чисел;

3 – повторити спосіб порівняння чисел за допомогою числового ряду;

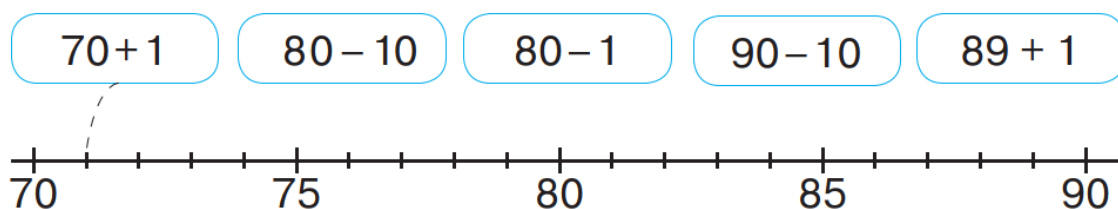
4 – повторити спосіб порівняння чисел за допомогою числового ряду, опрацювати випадки додавання і віднімання чисел першої сотні на основі нумерації.

Уміння додавати і віднімати числа у межах 100 на основі нумерації

1. З'єднай жолудь і листок, щоб утворилася рівність.

2. Укажи на числовій прямій значення кожного виразу.

3. Обчисли.

$40 + 8$ $67 - 7$ $98 - 90$ $40 + 30 + 7$
 $11 + 1$ $90 - 1$ $20 + 40$ $56 - 6 - 10$

4. Довжина бігової доріжки становить 100 м, а довжина футбольного поля на 10 м коротша. Яка довжина футбольного поля?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити спосіб утворення двоцифрових чисел із десятків та одиниць;

2 – актуалізувати уміння виконувати арифметичні дії за допомогою числової прямої;

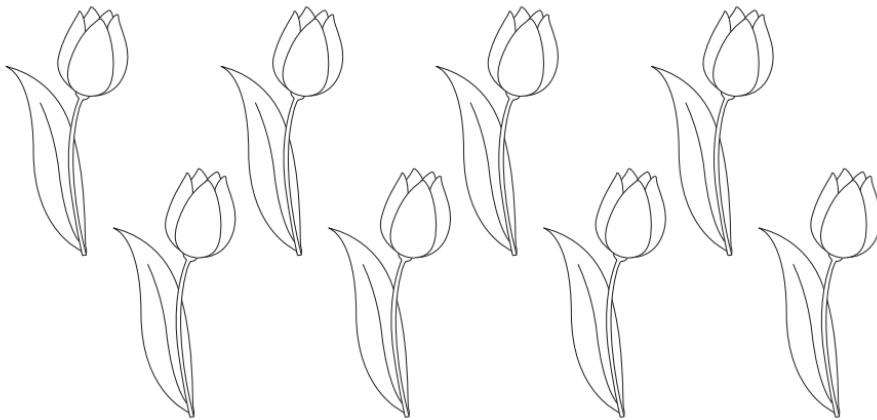
3 – повторити способи утворення двоцифрових чисел: із десятків та одиниць; з попереднього та наступного чисел;

4 – актуалізувати вміння виконувати обчислення на основі нумерації для розв'язування практично орієнтованих задач.

Уміння розв'язувати прості задачі

1. На клумбі розквітли 5 червоних і 3 жовті тюльпани. Скільки **всього** червоних і жовтих тюльпанів розквітло на клумбі?

- Зафарбуй тюльпани відповідно до умови.

- Визнач дію, за допомогою якої розв'язується задача.

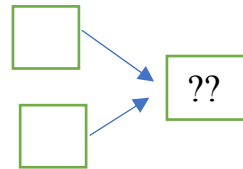
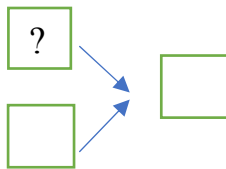
Розв'яжи задачу. $5 \square \square 3 = \square \square$

2. Розв'яжи задачу.

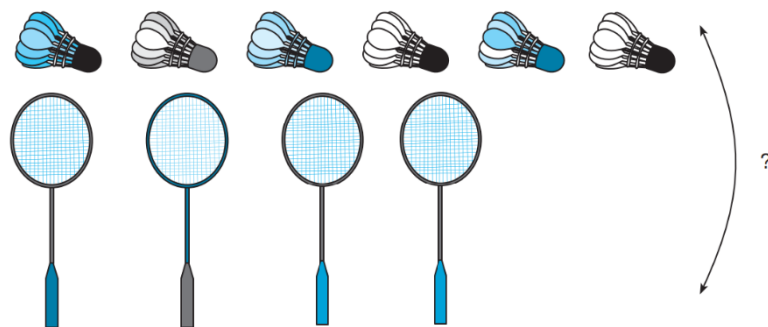
На тарілці лежало 13 фруктів. Ніна взяла 3 яблука. Скільки фруктів залишилося на тарілці?

3. Вибери схему, яка відповідає задачі. Впиши в неї числа. Розв'яжи задачу.

Улас взяв у бібліотеці 3 книжки з віршами про Україну і стільки само книжок про динозаврів. Скільки книжок узяв Улас в бібліотеці?

4. За малюнком склади задачу із запитанням «На скільки більше?». Запиши її розв'язання.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1– показати на предметних малюнках або групах предметів, як відбувається об'єднання множин;

2– показати на предметних малюнках або групах предметів, як відбувається вилучення частини множини;

3– показати на предметних малюнках або групах предметів, як відбувається збільшення або зменшення елементів у множині;

4– повправлятися у складанні задач за малюнками.

Уміння вимірювати довжину об'єктів у сантиметрах, будувати відрізки

1. Яка довжина відрізка? Постав позначку ✓ біля правильної відповіді.

11 см

13 см

12 см

2. Яка довжина найбільшої сторони трикутника?

3. Накресли відрізок на 3 см довший від смужки.

4. Виміряй довжину об'єкта (олівець, пенал, зошит тощо) у дециметрах і сантиметрах. Запиши результат вимірювання.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити алгоритм вимірювання довжини відрізка;

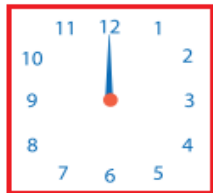
2 – повправлятися у порівнянні довжини предметів «на око», вчити перевіряти свої припущення;

3 – повторити алгоритм вимірювання довжини об'єкта; побудови відрізка заданої довжини;

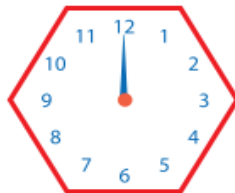
4–повторити алгоритм вимірювання довжини будь-якого об'єкта у дециметрах і сантиметрах;

Уміння визначати час за годинником.

1. Покажи на годиннику зазначений час. Намалюй годинну стрілку.

9 год

7 год

11 год

4 год

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1– повторити правило визначення часу за годинником з точністю до години.

Завдання для 2 класу

Навички додавання й віднімання чисел у межах 100.

1. Виконай додавання і віднімання чисел частинами.

$$7 + 9 = 10 + \square \square$$

$$3 + \square \square \square \square$$
$$+ \square \square$$

$$65 + 6 =$$

$$\square 5 \square + \square \square$$

$$14 - 9 =$$

$$\square \square 4 + \square \square$$

$$35 - 8 =$$

$$\square \square \square \square 5$$

2. Обчисли.

$45 + 8$

$18 - 9$

$24 + 20$

$35 + 29$

$95 - 43$

$17 + 6$

$33 - 5$

$68 - 40$

$22 + 44$

$71 - 37$

3. Обчисли.

$42 + (13 + 28) (70 + 25) - 70 35 - 10 + 17$

$80 - (34 + 15) (63 - 27) + 36 35 - (10 + 17)$

4. Знайди значення виразу $43 - (a + 15)$, якщо $a = 12$, $a = 27$

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити алгоритм додавання і віднімання числа частинами;

2 – повторити способи додавання і віднімання двоцифрових чисел;

3 – повторити правило виконання порядку дій у виразах з дужками і без дужок, способи додавання і віднімання двоцифрових чисел;

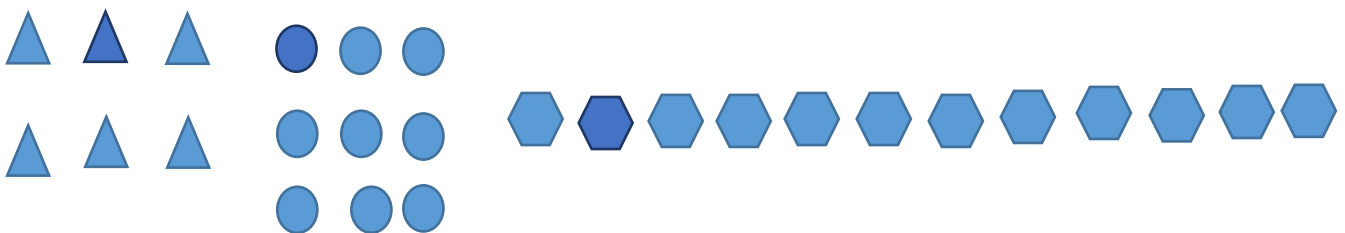
4 – повторити алгоритм знаходження буквеного виразу, способи додавання і віднімання двоцифрових чисел;

Розуміння сутності дій множення і ділення.

1. Заміни множення додаванням. Обчисли значення кожної суми.

$$13 \cdot 3 \qquad 4 \cdot 5$$

2. Поділи фігури кожної групи на 3 рівні частини. Обчисли значення кожної частки.

$$6 : 3 =$$

$$9 : 3 =$$

$$12 : 3 =$$

3. Виконай дії з іменованими числами.

$$10 \text{ м} : 2 \text{ м}$$

$$24 \text{ грн} : 3$$

$$16 \text{ кг} : 2$$

$$24 \text{ грн} : 3 \text{ грн}$$

4. Заповни таблицю.

Множник	4		2		3
Множник	3	2	8	3	
Добуток		14		18	9

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – показати на предметних множинах, як замінити додавання однакових чисел множенням;

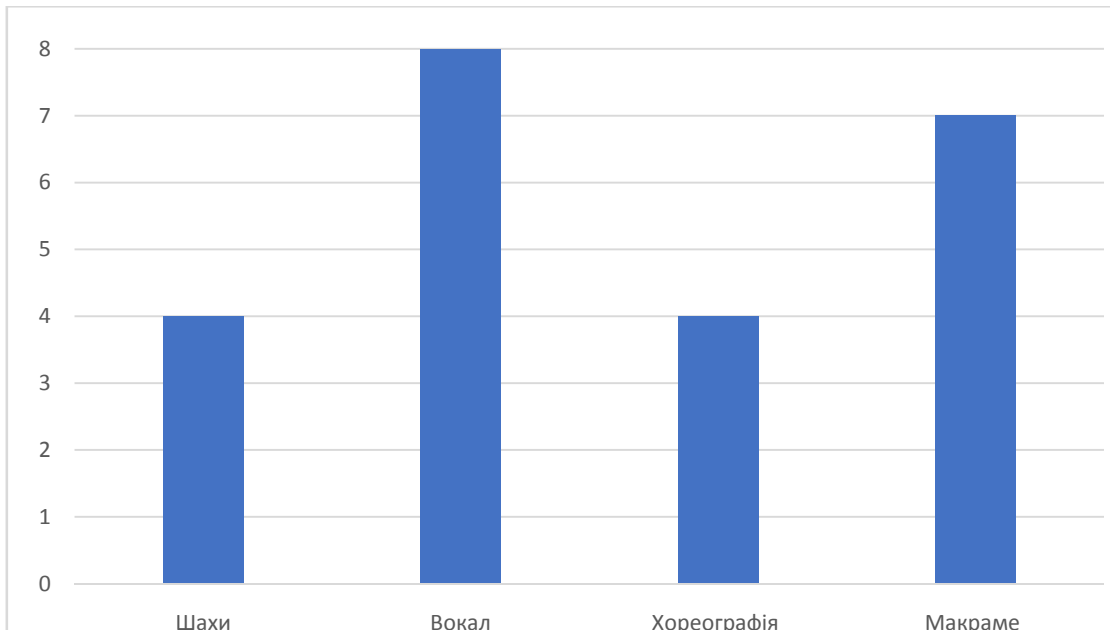
2 – показати на предметних множинах, як виконується ділення на рівні частини;

3 – показати на предметних множинах, як виконується ділення на вміщення; актуалізувати знання про ділення на вміщення і на рівні частини;

4 – повторити алгоритм знаходження невідомого множника, повторити таблиці множення і ділення чисел 2 і 3.

Уміння знаходити інформацію на діаграмі

1. Розглянь діаграму, на якій показано, у яких гуртках займаються другокласники. Дай відповіді на запитання.

Який гурток відвідує найбільше учнів 2 класу?

У скільки разів більше учнів займаються вокалом, ніж хореографією?

Які гуртки відвідує однакова кількість учнів?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдання:

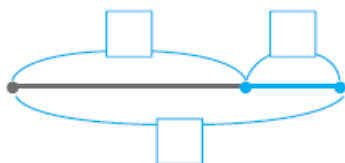
1– повторити алгоритм визначення кількісного показника об'єкта за певною ознакою;

2– актуалізувати уміння візуально визначати співвідношення між величинами.

Уміння розв'язувати прості задачі на знаходження невідомого доданка, невідомого зменшуваного, невідомого від'ємника, суми трьох доданків, третього числа за сумою двох даних чисел.

1. Доповни схему і розв'яжи задачу.

На лататті сидять 15 жабок – маленькі та великі. Скільки сидить великих жабок, якщо маленьких – п'ять?

2. Доповни короткий запис умови і розв'яжи задачу.

На лататті сиділи 12 жабок. Після того, як кілька жабок стрибнули у воду, на лататті залишилося 10 жабок. Скільки жабок стрибнуло у воду?

Сиділи –

Стрибнули –

Залишилося –

3. Доповни короткий запис умови і розв'яжи задачу.

На лататті сиділи жабки. Раптом пролетів лелека. 10 жабок пірнули у воду, а три сміливі жабки залишились на лататті. Скільки жабок було на лататті спочатку?

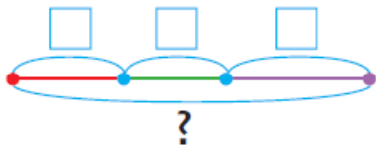
Сиділи –

Стрибнули –

Залишилося –

4. Доповни умову і схему числовими даними. Розв'яжи задачу.

Над лататтям літають метелики – ... білих, стільки ж блакитних і ... жовтих. Скільки всього метеликів літає над лататтям?

5. Користуючись схемою, доповни умову числовими даними. Розв'яжи задачу.

Над лататтям літають метелики – ... білих, ... жовтих, а блакитних стільки, скільки білих і жовтих разом. Скільки блакитних метеликів літає над лататтям?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити правило знаходження невідомого доданка;

2 – повторити правило знаходження невідомого від'ємника;

3 – повторити правило знаходження невідомого зменшуваного;

4 – повторити ознаки задачі на знаходження суми трьох доданків;

5 – повторити алгоритм розв'язування задачі на знаходження третього числа за сумою двох даних чисел.

Розуміння поняття складеної задачі.

Уміння розв'язувати складену задачу на 2 дії

1. Прочитай задачу. Доповни її короткий запис.

В колекції Олега є 12 білих мушель, сірих – на 4 більше, ніж білих, а жовтих – на 3 менше, ніж білих. Скільки всього мушель в колекції Олега?

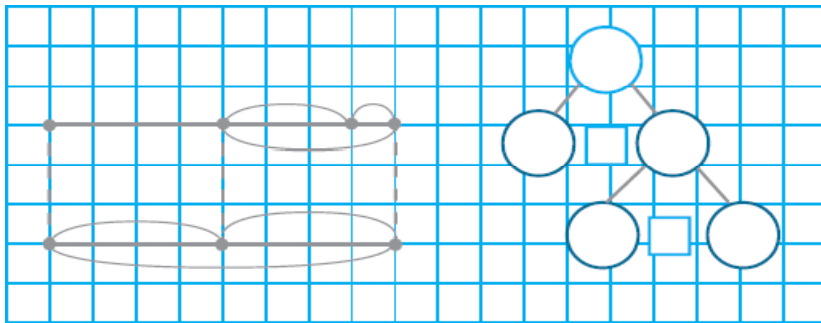
Білих –

Сірих –

Жовтих –

2. Прочитай задачу. Доповни схеми числовими даними.

Олег мав 4 білі мушлі. Пізніше він ще знайшов 3 сірі й одну жовту мушлю. Скільки всього мушель зібрав Олег?

3. Прочитай умову задачі. Склади й запиши таке запитання, щоб ця задача розв'язувалась двома діями.

В колекції Олега є 10 білих мушель, сірих – на 5 більше, ніж білих. Ще в колекції є 9 жовтих мушель.

4. Розв'яжи задачу усно. Склади й запиши задачу, обернену до даної.

В колекції Олега є 15 сірих мушель, а білих – на 4 більше. Скільки всього мушель у колекції Олега?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – опрацювати ознаки складеної задачі;

2 – повторити ознаки складеної задачі, алгоритм міркування під час аналізу задачі;

3 – актуалізувати ознаки складеної задачі, алгоритм розв'язування складеної задачі;

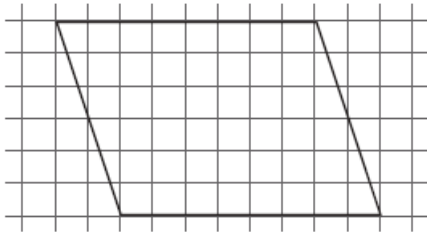
4 – актуалізувати алгоритм розв'язування складеної задачі, повторити ознаки оберненої задачі.

**Уміння вимірювати довжину об'єктів у сантиметрах,
дециметрах, метрах.**

1. Відміряй і познач на прямій відрізок завдовжки 3 см.

2. Виміряй і запиши довжину кожної сторони фігури в міліметрах.

3. Накресли прямокутник зі сторонами 4 см і 3 см 5 мм.

4. Виміряй і запиши довжину кожної сторони твого підручника математики в сантиметрах; у дециметрах і сантиметрах.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити визначення відрізка, алгоритм побудови відрізків;

2 – актуалізувати знання одиниць вимірювання довжини, правило вимірювання довжини відрізка;

3 – актуалізувати знання одиниць вимірювання довжини, повторити визначення прямокутника, алгоритм побудови прямокутника;

4 – актуалізувати знання одиниць вимірювання довжини, співвідношення між одиницями вимірювання довжини.

Уміння визначати час за годинником

1. З'єднай лініями годинники, що показують однаковий час.

2. Запиши, котру годину показує кожен годинник у другу половину доби.

_____ год

_____ год

_____ год

3. Запиши, котру годину показував кожен годинник двома годинами раніше в другу половину доби.

4. Обведи годинник, що показує найбільш пізній час у другу половину доби.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити «легенду» годинника (циферблат, годинна і хвилинна стрілки);

2 – повторити знання про тривалість доби, правило визначення часу за годинником із точністю до години;

3 – повторити знання про тривалість доби, правило визначення часу за годинником із точністю до години, прийом додавання і віднімання іменованих чисел;

4 – правило визначення часу за годинником із точністю до години, правило виконання дій із іменованими числами, що позначають час.

Завдання для 3 класу

Навички табличного множення та ділення

1. Виконай дію множення та склади частки за зразком.

$$8 \cdot 9 = 72$$

$$72 : 8 = 9$$

$$72 : 9 = 8$$

$$5 \cdot 8 =$$

$$7 \cdot 7 =$$

$$8 \cdot 6 =$$

$3 \cdot 5 =$

$6 \cdot 4 =$

$9 \cdot 3 =$

$4 \cdot 2 =$

2. Обчисли.

$5 \cdot 4 \quad 72 : 9 \quad 8 \cdot 3 : 6 \quad 35 : (20 : 4)$

$14 : 7 \quad 56 : 8 \quad 2 \cdot 3 \cdot 5 \quad 4 \cdot (8 : 2)$

3. Виконай дії з іменованими числами.

$48 \text{ м} : 8 \quad 30 \text{ ц} : 6 - 6 \text{ кг}$

$64 \text{ м} : 8 \text{ м} \quad 470 \text{ кг} + 9 \text{ кг} \cdot 5$

4. 1) Запиши числа, пропущені в таблиці.

.	2	3	4	5	6	7
2	4	<input type="text"/>	8	10	<input type="text"/>	<input type="text"/>
3	6	9	<input type="text"/>	<input type="text"/>	18	<input type="text"/>
4	<input type="text"/>	12	16	20	<input type="text"/>	<input type="text"/>
5	<input type="text"/>	15	<input type="text"/>	25	30	<input type="text"/>
6	12	<input type="text"/>	24	<input type="text"/>	36	<input type="text"/>
7	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	49

2) Скориставшись таблицею, запиши числа, пропущені в рівностях.

$4 = \square \cdot \square$

$16 = \square \cdot \square$

$36 = \square \cdot \square$

$9 = \square \cdot \square$

$25 = \square \cdot \square$

$49 = \square \cdot \square$

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – вправляти у засвоєнні табличних результатів множення і ділення;

2 – повторити таблицю множення і відповідні випадки ділення; повторити правило виконання дій у виразах із дужками і без дужок, які містять множення і ділення;

3 – повторити таблицю множення і відповідні випадки ділення; актуалізувати знання про ділення на вміщення і на рівні частини;

4 – повторити таблицю множення і відповідні випадки ділення; повправлятися заповненні таблиці даними та в знаходженні в таблиці необхідної інформації.

**Навички усного й письмового додавання і віднімання чисел
в межах 1000.**

1. Обчисли усно.

$$160 + 50280 + 140 - 300$$

$$530 - 40 (320 + 580) - 80$$

2. Обчисли усно або письмово.

$$566 + 434 - 901 \quad 894 - 638 + 375$$

3. Запиши вираз і обчисли його значення у зручний для тебе спосіб.

До числа 467 додати різницю чисел 800 і 511

4. Заповни таблицю.

	Маса вмісту банки	Маса порожньої банки	Маса вмісту і банки разом
	570 г	240 г	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> г
	315 г	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> г	410 г
	725 г	260 г	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> г
	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> г	260 г	950 г
	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> г	245 г	940 г

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити алгоритм усного додавання та віднімання трицифрових чисел;

2 – повторити алгоритми усного та письмового додавання та віднімання трицифрових чисел;

3 – повторити правило порядку виконання дій, алгоритми усного або письмового додавання та віднімання трицифрових чисел;

4 – повторити алгоритм знаходження невідомого доданка, повправлятися у знаходженні необхідних даних у таблиці, у заповненні таблиці даними.

**Навички позатабличного множення і ділення чисел
у межах тисячі.**

1. Обчисли.

$$\begin{array}{ll} 400 - 160 : 4 & 7 \cdot (780 - 740) : 20 \\ (92 : 23) \cdot 5 & 400 : 10 \cdot 7 \end{array}$$

2. Знайди частку й остачу.

$$89 : 9 \qquad 33 : 4 \qquad 101 : 10 \qquad 44 : 10$$

3. Круасан коштує 9 грн. Яку найбільшу кількість круасанів можна купити за 50 грн?

4. Знайди значення буквеного виразу. Заповни таблицю.

b	5	8	3
$700 - b \cdot 84$			

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити способи виконання позатабличного множення і ділення в межах 1000;

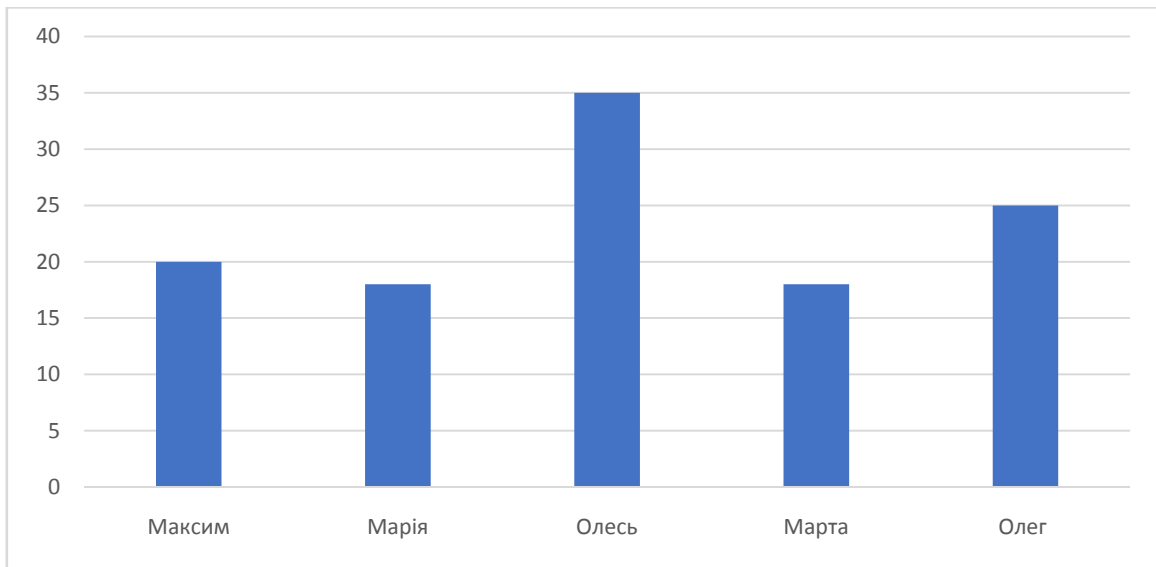
2 – повторити алгоритм виконання ділення з остачею;

3 – актуалізувати вміння застосовувати ділення з остачею для розв'язування практично орієнтованих задач;

4 – повторити алгоритм знаходження значень буквених виразів, правило виконання дій у виразах.

Уміння знаходити інформацію на діаграмі.

1. На діаграмі показано час, який витрачає кожний з дітей щодня на читання книжок. Розглянь діаграму і дай відповіді на запитання.

- 1) Хто з дітей читає книжки більш ніж 20 хв?
- 2) На скільки більше часу витрачає на читання книжок Олесь, ніж Максим?
- 3) Хто з дітей витрачає на читання протягом дня однаковий час?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдання:

1 – повторити алгоритм визначення кількісного показника об'єкта за певною ознакою.

2 – актуалізувати вміння візуально визначати співвідношення між величинами.

Уміння розв'язувати прості рівняння.

1. Закінчи складати рівності.

$$15 + \dots = 25 \quad \dots - 12 = 24 \quad 16 : \dots = 8 \quad \dots \cdot 3 = 24$$

2. Обведи значення x , яке зробить рівність істинною.

$$12 - x = 4 \quad 16 \quad 10 \quad 8 \quad 3$$

3. Розв'яжи рівняння.

$$10 + y = 85 \quad c - 13 = 100 \quad 7 \cdot a = 70 \quad p : 4 = 12$$

4. Обери серед записів рівняння. Розв'яжи їх.

$$a \cdot 3 = 18 \quad 72 - 28 \quad x : 6 = 5 \quad 40 + n < 51$$

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити взаємозв'язки між компонентами та результатами арифметичних дій;

2 – повторити правило знаходження значення виразів зі змінними;

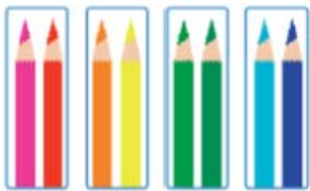
3 – опрацювати алгоритм розв'язування рівнянь;

4 – повторити означення рівняння та алгоритм розв'язування рівнянь.

Уміння розв'язувати прості задачі на конкретний зміст множення та ділення, кратне порівняння, на збільшення або зменшення числа у кілька разів; на знаходження частини від числа та числа за величиною його частини.

1. Розв'яжи задачу, користуючись рисунком.

Денис має 4 набори олівців, по 2 в кожному наборі. Скільки всього олівців у Дениса?

2. Розв'яжи задачу, користуючись рисунком.

Денис розклав 10 олівців у 5 коробок. По скільки олівців опинилося в кожній коробці?

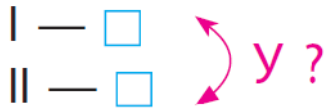
3. Розв'яжи задачу, користуючись рисунком.

Денис розклав 6 олівців у коробки, по 2 в кожному. Скільки коробок використав Денис?

4. Доповни схему числовими даними й розв'яжи задачу.

Даринка має 12 зошитів у клітинку й 6 – у лінію. У скільки разів менше зошитів у лінію, ніж у клітинку?

5. Доповни умову задачі та схему числовими даними. Розв'яжи задачу.

Даринка має ... зошитів у клітинку, а в лінію – у ... разів більше.
 Скільки зошитів у лінію має Даринка?

I — □

II — ?, у □ р. б.

6. Доповни умову задачі та схему числовими даними. Розв'яжи задачу.

Даринка має ... зошитів у клітинку, а в лінію – у ... разів менше.
 Скільки зошитів у лінію має Даринка?

I — □

II — ?, у □ р. м.

7. Розв'яжи задачу, користуючись рисунком.

Гарбуз вагою 9 кг розрізали на три рівні частини. Скільки важить $\frac{1}{3}$ гарбуза?

8. Розв'яжи задачу, користуючись рисунком.

Кавун розрізали на чотири рівні частини. Скільки важить цілий кавун, якщо його $\frac{1}{4}$ важить 2 кг?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – показати на предметних множинах, як замінити додавання однакових чисел множенням;

2 – показати на предметних множинах, як виконується ділення на рівні частини;

3 – показати на предметних множинах, як виконується ділення на вміщення;

4 – розкрити на предметних множинах відношення кратного порівняння чисел, вивести відповідне правило;

5 – показати на предметних множинах, як збільшити число в кілька разів, вивести відповідне правило;

6 – показати на предметних множинах, як зменшити число в кілька разів, вивести відповідне правило;

7 – опрацювати на предметах або показати на рисунках, що означає знайти частину від числа;

8 – опрацювати на предметах або показати на рисунках, що означає знайти числа за величиною його частини.

Уміння розв'язувати складені задачі вивчених видів

на дві - три дії.

1. Доповни короткий запис умови й розв'яжи задачу.

Роман купив 5 магнітиків, по 10 грн кожен. Після цієї покупки в нього залишилося 20 грн. Скільки грошей було в Романа до купівлі магнітиків?

Було –

Витратив –

Залишилося –

2. Доповни короткий запис умови й розв'яжи задачу.

Магнітик коштує 40 грн. Під час розпродажу його ціна зменшилася на $\frac{1}{10}$. Якою стала ціна магнітика?

Було –

Стало – ?, на

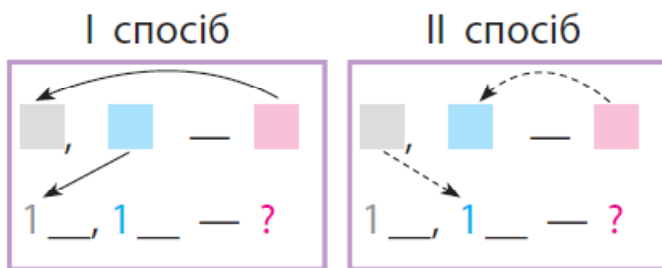
3. Заповни таблицю й розв'яжи задачу.

30 магнітиків розклали в 6 пакетів, порівну в кожен. Скільки потрібно таких пакетів, щоб так само розкласти 40 магнітиків?

В 1 пакет	Кількість пакетів	Всього

4. Доповни схему короткого запису задачі. Розв'яжи задачу одним або двома способами, користуючись підказками на схемі.

Дві майстрині за 3 дні виготовили 36 магнітиків. Скільки магнітиків виготовляла одна майстриня за день за однакової продуктивності роботи?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити алгоритм розв’язування складеної задачі;

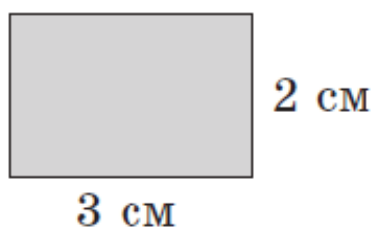
2 – повторити алгоритм розв’язування складеної задачі, правило знаходження дробу від числа;

3 – повторити алгоритм розв’язування складеної задачі, що містить зведення до одиниці;

4 – повторити алгоритм двох способів розв’язування задачі на подвійне зведення до одиниці.

Уміння обчислювати периметр прямокутника.

1. Обчисли периметр прямокутника.

2. Знайди довжину третьої сторони трикутника, якщо його периметр дорівнює 9 см.

3. Накресли квадрат зі стороною 3 см і прямокутник зі сторонами 2 см і 3 см. Обчисли периметр кожної фігури. Обведи фігуру з більшим периметром.

4. Обчисли усно периметр трикутника зі сторонами 6 см, 4 см і 2 см. Накресли квадрат із таким самим периметром.

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – актуалізувати визначення периметра многокутника та правило його обчислення;

2 – актуалізувати визначення периметра многокутника та правило його обчислення, повторити правило знаходження невідомого доданка;

3 – актуалізувати правило обчислення периметра прямокутника (квадрата);

4 – актуалізувати правило обчислення периметра трикутника, пригадати ознаки квадрата, розглянути способи обчислення його периметра.

Завдання для 4 класу

Навички письмового додавання й віднімання багатоцифрових чисел

1. Обчисли письмово.

$$\begin{array}{r} +34678 \\ \quad \quad \quad .608156 \\ \hline 12084\ 367083 \end{array}$$

2. Обчисли письмово суму і різницю чисел 705 054 і 96 209.

3. Обчисли письмово.

$$7\ 294 + 12716 - 9\ 736 \quad 7\ 294 + (12716 - 9\ 736) - 3\ 503$$

4. Від міста до села 27 км 400 м. Мотоцикліст проїхав по шосе 23 км, потім звернув на польову дорогу і проїхав ще 2 км 750 м. Яку відстань залишилося проїхати мотоциклісту до села?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1– повторити алгоритм письмового додавання та віднімання багатоцифрових чисел;

2– повторити алгоритм письмового додавання та віднімання багатоцифрових чисел;

3 –повторити порядок виконання дій у виразі;

4 –актуалізувати вміння виконувати дії з іменованими багатоцифровими числами для розв'язування практично орієнтованих задач.

Навички письмового множення та ділення багатоцифрового числа на одноцифрове і двоцифрове числа

1. Заверши обчислення.

$$\begin{array}{r} \times 235 \\ \hline 71216 \\ 5 \\ \hline 732 \end{array} \quad \begin{array}{r} \times 3047.1944 \quad 8 \\ 24. \\ 6094.34.25 \\ 24 \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{\hspace{1cm}} \\ 5431. \end{array} \quad \begin{array}{r} . 5652 \quad 18 \\ \underline{\hspace{1cm}} \end{array}$$

2. Обчисли письмово добуток і частку чисел 63522 і 9.

3. Обчисли.

$$\begin{array}{ll} 1527 \cdot 38 & 939\,328 : 26 : 2 \\ 23208 \cdot 43 & 539\,112 : (168 : 3) \end{array}$$

4. У бак автобуса залили 85 л бензину, а в бак легкового автомобіля – 38 л такого самого бензину. Водій легкового автомобіля заплатив на 2 256 грн більше, ніж водій автобуса. Скільки гривень заплатив за бензин кожен водій?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити алгоритми письмового множення та ділення багатоцифрового числа на одноцифрове та двоцифрове числа;

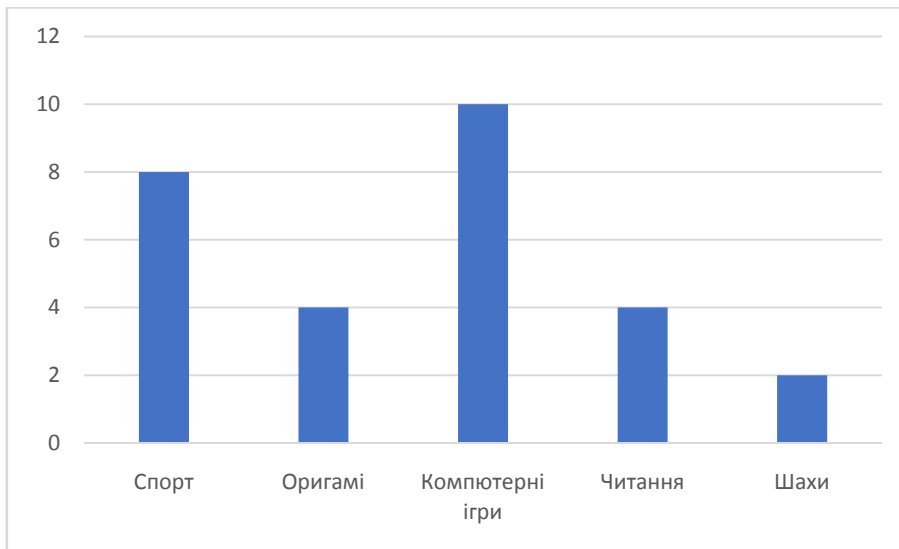
2 – повторити алгоритми письмового множення та ділення багатоцифрового числа на одноцифрове число;

3 – повторити алгоритм письмового множення та ділення багатоцифрового числа на двоцифрове число, повторити порядок виконання дій у виразі;

4 – актуалізувати вміння виконувати множення і ділення іменованих багатоцифрових чисел для розв'язування практично орієнтованих задач.

Уміння знаходити потрібну інформацію у таблицях і діаграмах

Розглянь діаграму, на якій показано, чим займаються учні класу на дозвіллі. Дай відповіді на запитання.

- 1) Чим займається більшість учнів на дозвіллі?
- 2) Скільки учнів читають?
- 3) Чи правда, що учнів, які займаються спортом більше, ніж учнів, які виготовляють оригамі?
- 4) Скільки учнів у класі?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдання:

1 – повторити алгоритм визначення кількісного показника об'єкта за певною ознакою.

2 – актуалізувати вміння визначати загальну кількість об'єктів представлених на діаграмі;

3 – актуалізувати вміння візуально визначати співвідношення між величинами.

Уміння розв'язувати задачі на знаходження дробу від числа та числа за значенням його дробу

1. Торт вагою 800 г розрізали на рівні частини. Яка вага $\frac{1}{4}$ торта?
2. Торт вагою 800 г розрізали на рівні частини. Яка вага $\frac{3}{4}$ торта?
3. Торт розрізали на 10 рівних частин. Вага $\frac{1}{10}$ торта – 200 г. Яка вага цілого торта?
4. Торт розрізали на 10 рівних частин. Вага $\frac{3}{10}$ торта – 300 г. Яка вага цілого торта?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – показати на предметах або на рисунках, що означає знайти частину від числа;

2 – показати на предметах або на рисунках, як знаходити дріб від числа, закріпити порядок виконання арифметичних дій для знаходження дроби від числа;

3 – показати на предметах або на рисунках, як знаходити число за його частиною;

4 – показати на предметах або на рисунках, як знаходити число за його дробом, закріпити порядок виконання арифметичних дій для знаходження числа за його дробом.

Уміння розв'язувати рівняння

1. Назви значення змінної, за якого рівність буде істинною.

$$8 \cdot x = 40 \quad y : 7 = 14 \quad a - 60 : 5 = 12$$

2. Розв'яжи рівняння.

$$100 - y = 15 \quad p - 25 = 70 \quad 11 \cdot x = 110 \quad c : 12 = 12$$

3. Розв'яжи рівняння, з якими можеш упоратись самостійно.

$$48 : x = 90 : 30 \quad (11 - 7) \cdot n = 80 \quad 65 - y : 8 = 25$$

4. Розв'яжи рівняння.

$$5400 : 100 : c = 9 \quad k : 25 = 900 : 45 \quad 180 \cdot b : 6 = 180$$

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – повторити правило знаходження значення виразів зі змінними, актуалізувати знання про взаємозв'язки між компонентами та результатами арифметичних дій;

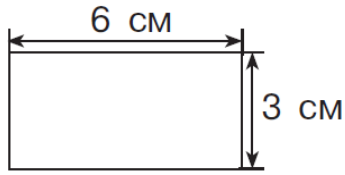
2 – опрацювати алгоритм розв'язування рівнянь, актуалізувати знання про взаємозв'язки між компонентами та результатами арифметичних дій;

3 – опрацювати алгоритм розв'язування рівнянь;

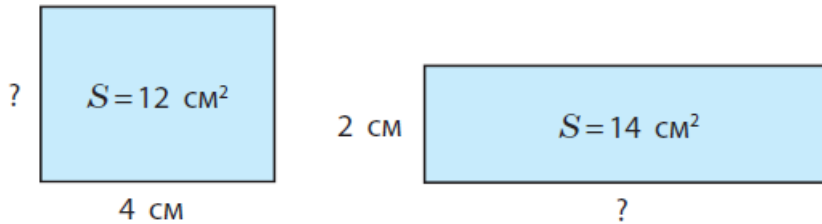
4 – актуалізувати знання про взаємозв'язки між компонентами та результатами арифметичних дій, повторити алгоритм розв'язування рівнянь.

Уміння обчислювати площу прямокутника

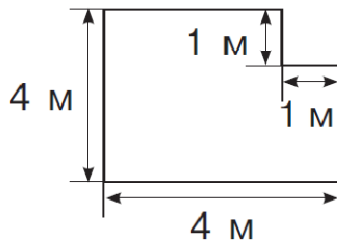
1. Знайди площу прямокутника.

2. Знайди невідому довжину сторони кожного прямокутника.

3. Обчисли площу зображеної ділянки.

4. Побудуй два різні прямокутники, які мають однакову площу – 20 cm^2 .

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

- 1 – опрацювати визначення площі прямокутника та правило її обчислення;
- 2 – актуалізувати взаємозв'язки між компонентами і результатом дії множення, повторити визначення площі прямокутника, правило її обчислення;
- 3 – повторити визначення площі прямокутника, правило її обчислення;
- 4 – повторити визначення площі прямокутника, правило обчислення площі та сторін прямокутника.

Уміння розв'язувати прості задачі на встановлення залежності між швидкістю, часом і відстанню, знаходження швидкості, відстані, часу при рівномірному прямолінійному русі.

1. Поясни, як ти розумієш такі дані:
швидкість автобуса — 80 км/год;
швидкість космічного корабля — 10 км/с;
швидкість черепахи — 3 м/хв.

2. Знайди значення величин і заповни таблицю.

Швидкість руху	Час руху	Подоланий шлях
80 км/год	4 год	
	7 хв	840 м
3 м/с		132 м
	2 год	270 км

3. Розв'яжи задачу.

Відстань між двома пристанями 50 км. З якою швидкістю має рухатися човен, щоб подолати цю відстань за 2 години?

4. Розв'яжи задачу.

Два автобуси виїхали одночасно з одного автовокзалу в протилежних напрямках. Перший рухався зі швидкістю 60 км/год, а другий — 70 км/год. Автобуси зупинилися одночасно на проміжних станціях через 3 години. Яка відстань між цими станціями?

Рекомендації у випадку неправильного виконання завдань:

1 – розкрити поняття швидкості руху;

2 – розкрити взаємозв'язок між величинами, що характеризують рух тіла; актуалізувати взаємозв'язки між компонентами і результатом дії множення;

3 – розкрити взаємозв'язок між величинами, що характеризують рух тіла, розглянути формули знаходження швидкості, часу, подоланого шляху;

4 – розкрити взаємозв'язок між величинами, що характеризують рух тіла, змодельовати рух об'єктів у протилежних напрямках, показати на рисунку взаємозв'язок між даними задачі та шуканим.

Інструментарій вимірювання втрат у навчанні інтегрованого курсу «Я досліджую світ»⁴

Завдання для 1 класу

Знання свого імені, прізвища, домашньої адреси

1. Домалюй свій портрет. Напиши ім'я та прізвище. Домалюй на торті стільки свічок, скільки тобі років.

⁴ Використано малюнки з НМК «Я досліджую світ» авторів Бібік Н., Бондарчук Г., Павлова Т. ТОВ Видавництво «Ранок», художник Хорошенко В.Д.

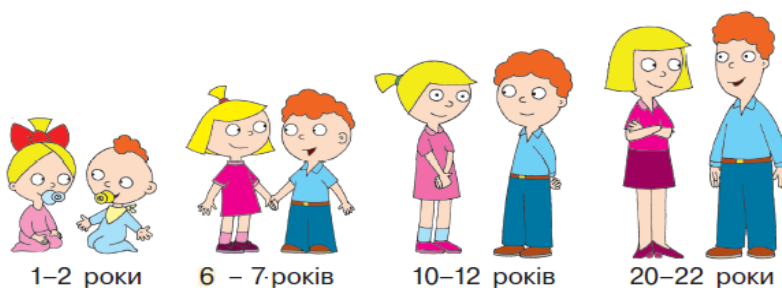
2. Заповни пропуски. Напиши свою адресу:

Я живу в _____,
 моє місто (селище, село) _____,
 моя вулиця _____,
 номер мого будинку (квартири) _____.

3. Розглянь малюнки. Які з них про тебе? Обведи.

4. Знайди серед зображених людей, хто може бути твоїм однолітком. Обведи.

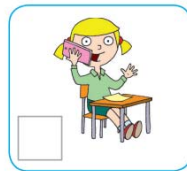

**Уміння дотримуватись основних правил шкільного розпорядку,
 поведінки на вулиці, в громадських місцях**

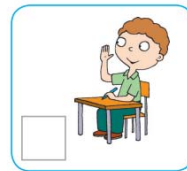
1. Оціни поведінку. Познач знаком «Х» ситуації, де ти не погоджуєшся з діями дітей.

Розмовляю,
коли пояснює
вчитель

Користуюсь
під час уроку
мобільним
телефоном

Піднімаю руку,
коли хочу
запитати

2. Розфарбуй кружечки: червоним – не візьму в руки під час прогулянки,
зеленим – візьму для гри.

3. Познач знаком «Х» ситуації, де діти поведуться небезпечно.

4. Покажи стрілками, у яких громадських місцях ти будеш додержуватися
цих правил.

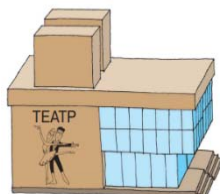

Не торкатися
руками
експонатів

Аплодувати після
виконання твору

Не розмовляти

Розмовляти
пошепки,
вимкнути
телефон

Знання ознак пір року своєї місцевості, правил поведінки в природі

1. Підпиши, де художник зобразив день, ніч, ранок, вечір.

2. Упізнай на малюнках осінь, зиму, весну і літо. Підпиши.

3. Вибери і познач, які зміни відбуваються у неживій природі взимку.

- Стало холодно
- Дні стали коротші, ночі довші
- На річках скресає крига
- Випав сніг
- З кожним днем стає тепліше

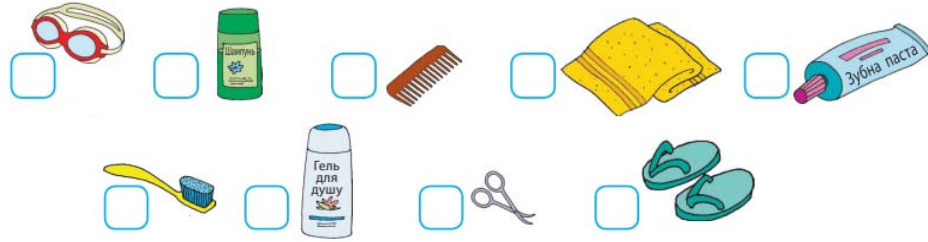
4. Допиши, де потрібно НЕ.

ПРАВИЛА П'ЯТИ «НЕ»

<p>1 ☐ розкладай у лісі багаття.</p> <p>2 ☐ прибирай після себе сміття.</p> <p>3 ☐ ламай гілок дерев та кущів.</p>	<p>4 ☐ підходь близько до гнізд, ☐ бери пташенят у руки.</p> <p>5 ☐ зривай для букетів лісові й польові квіти.</p>
--	---

Навички особистої гігієни та самообслуговування

1. Вибери предмети, необхідні для догляду за тілом. Які з них не можна давати користуватися іншим? Обведи.

2. На яких малюнках зображено дітей, що дбають про свою поставу? Познач знаком «Х».

3. Обведи зеленим кольором, що для тебе корисне.

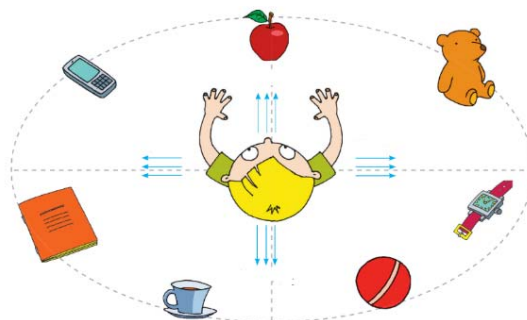

4. Що ти можеш робити самостійно? Зафарбуй кружечок.

Уміння обирати в довкіллі те, що цікаво дослідити

1. Відшукай на малюнку та обведи предмети, які тобі цікаво дослідити.

2. Що тобі допоможе пізнавати навколишній світ? Обведи. Що тут зайве? Закресли.

3. Обведи те, що зустрічається найчастіше восени, синім, а те, що восени не побачиш, — червоним.

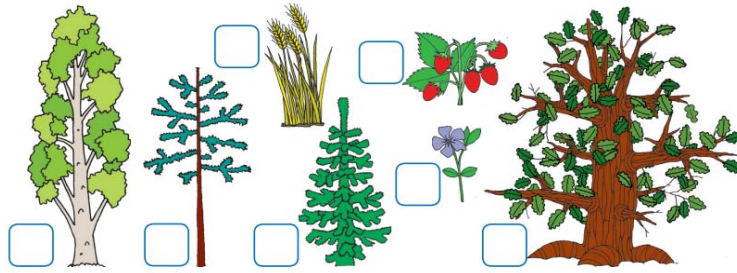

4. З'єднай об'єкти, що мають однаковий колір і однакову форму.

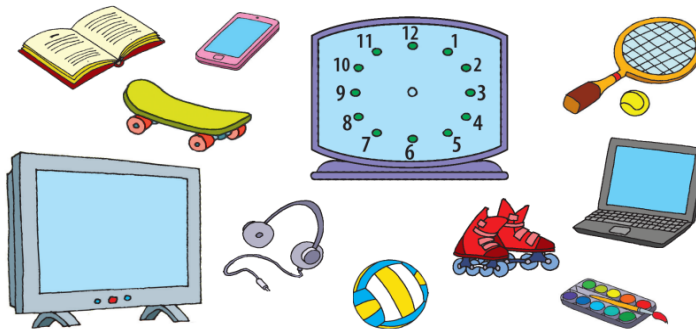

Уміння групувати об'єкти дослідження

1. Які рослини залишаються на зиму зеленими. Познач знаком «Х».

2. Домалюй на годиннику стрілки так, щоб вони показували початок занять у твоїй школі. Обведи предмети, які тобі потрібні для навчання.

3. Що ти візьмеш із собою на літню прогулянку? Обведи.

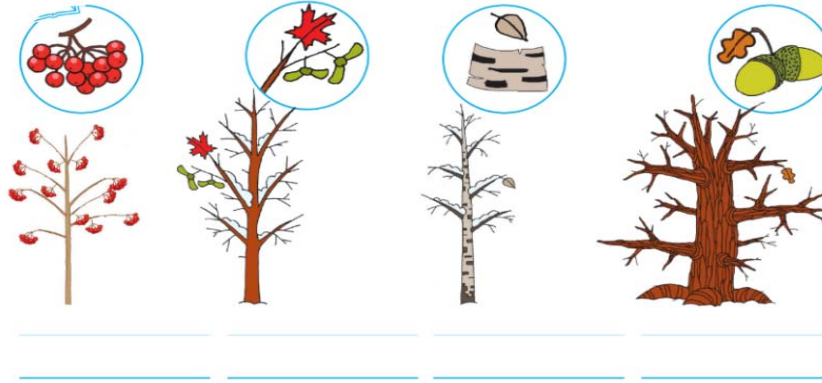
4. Що яке на дотик? Обведи відповідно до кольорів.

● холодне ● тепле ● колюче ● гладке

Уміння досліджувати об'єкти природи

1. Розпізнай, які дерева зображені на малюнках. Підпиши їх назви.

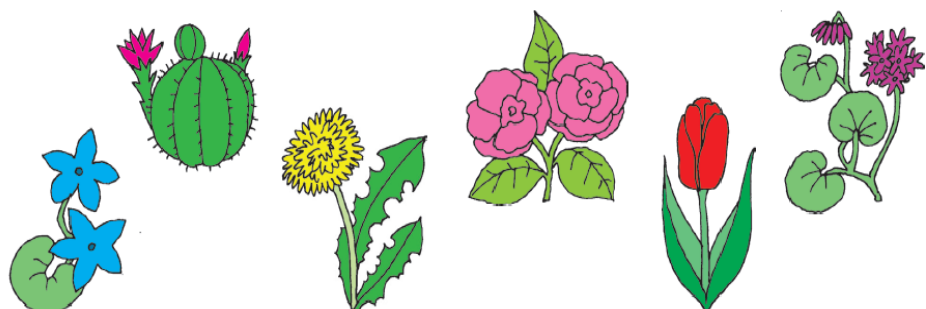
2. З'єднай плоди і листки рослин.

3. Обведи червоним те, що забруднює повітря.

4. Яка рослина із зображених зайва? Обведи.

**Уміння вживати слова чемності
(вітання, прохання, прощання, побажання, подяки, вибачення)**

1. Склади мапу ввічливих слів. З'єднай відповідне.

	Привітання	Вибачення	Прощання		
Добрий день!	До побачення!	Будьте здорові!	Дозвольте взяти	Дякую!	Пробачте!
Побажання	Подяки	Прохання			

2. Обведи ті слова, якими ти користуєшся. Порахуй, скільки їх?
Запиши число _____.

3. Як можна назвати всі ці слова? Встав пропущені букви.
Вибачте! Пробачте! Перепрошую! Мені дуже шкода!

Це слова:

В	И			Ч			Н	
---	---	--	--	---	--	--	---	--

Дякую! Щиро дякую! Велике спасибі!

Це слова:

П	О		Я		
---	---	--	---	--	--

Завдання для 2 класу

Знання причин зміни пір року, явищ у неживій та живій природі в різні пори року, назв місяців

1. Визнач, де причина, а де наслідок. Утвори пари.

2. Обведи зображення птахів, які залишаються зимувати, червоним, а тих, які відлітають у теплі краї, — синім.

3. Що буває тільки навесні? Познач знаком «X».

4. Упізнай пори року. Запиши назви місяців.

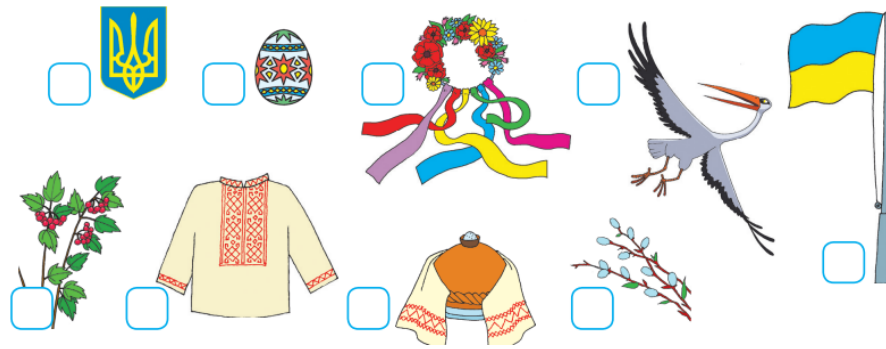

Знання державних символів України

1. Перестав літери відповідно до послідовності чисел — і отримаєш слово.

2. Розглянь зображені символи. Обведи державні символи України.

3. Розфарбуй прапор України у відповідні кольори. Намалюй поруч, з чим пов'язані, на твою думку, ці кольори прапора.

4. Що має кожна держава? Обведи.

- пустелі
- державні символи
- територію
- столицю
- кордони
- вулкани

Уміння вимірювати температуру повітря, води

1. Запиши знаками й цифрами температуру повітря.

П'ять градусів тепла _____

П'ять градусів вище нуля _____

Шість градусів морозу _____

Шість градусів нижче нуля _____

2. Визнач правильні відповіді. Познач знаком «Х»

Термометр не можна:

- мити гарячою водою;
- кидати на землю;
- гризти;
- давати іншим членам родини.

3. Вибери і познач правильні твердження.

Вода є в повітрі, у ґрунті, під землею:

ТАК НІ

Вода входить до складу всіх живих організмів:

ТАК НІ

4. Познач правильну відповідь знаком «Х». Сніг і лід при нагріванні перетворюються на:

сніжинку_

воду_

пару_

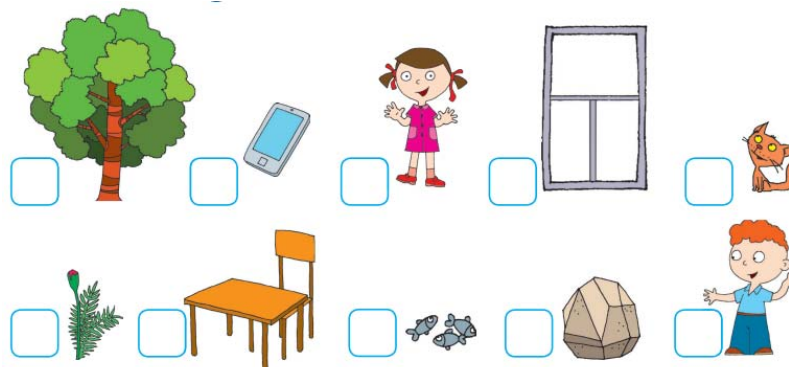
бурульку_

Уміння спостерігати за об'єктами природи; визначати істотні ознаки на основі проведених досліджень

1. Заповни таблицю за зразком.

Об'єкти живої природи, які я зустрічаю по дорозі до школи	
Предмети класної кімнати, що не належать до природи	

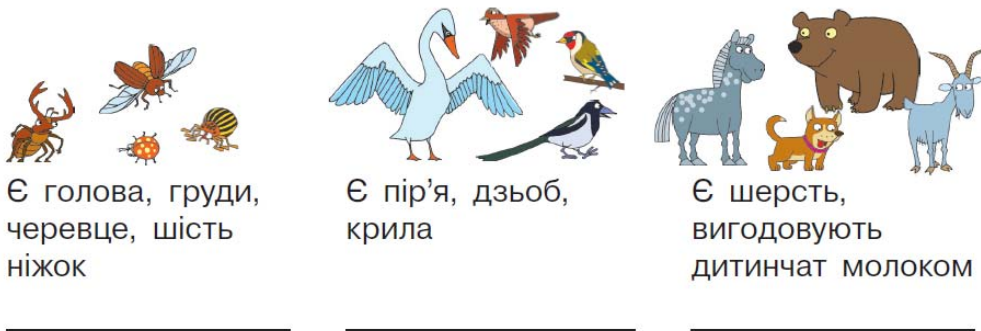
2. Познач знаком «Х», що і хто росте.

3. Що потрібно рослинам для росту й розвитку? Покажи стрілочками.

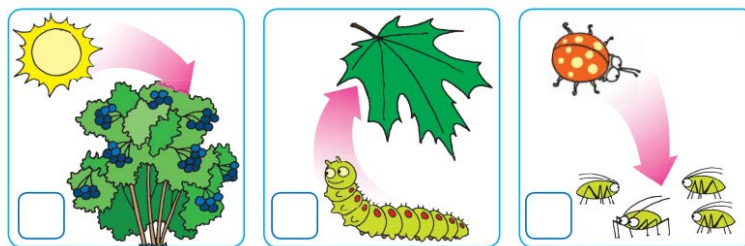

4. Назви одним словом тварин за ознаками. Запиши.

Уміння встановлювати найпростіші взаємозв'язки в неживій і живій природі

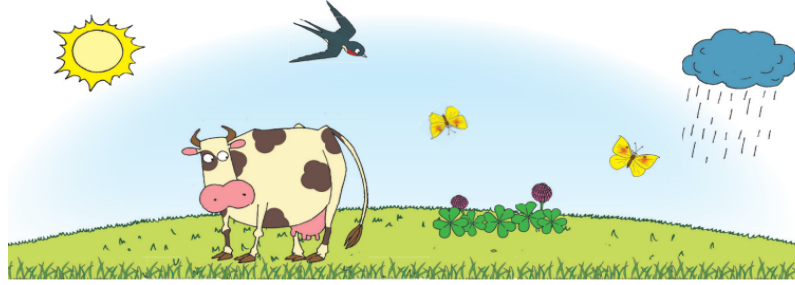
1. Познач знаком «X», на якій схемі показано зв'язок між неживою і живою природою.

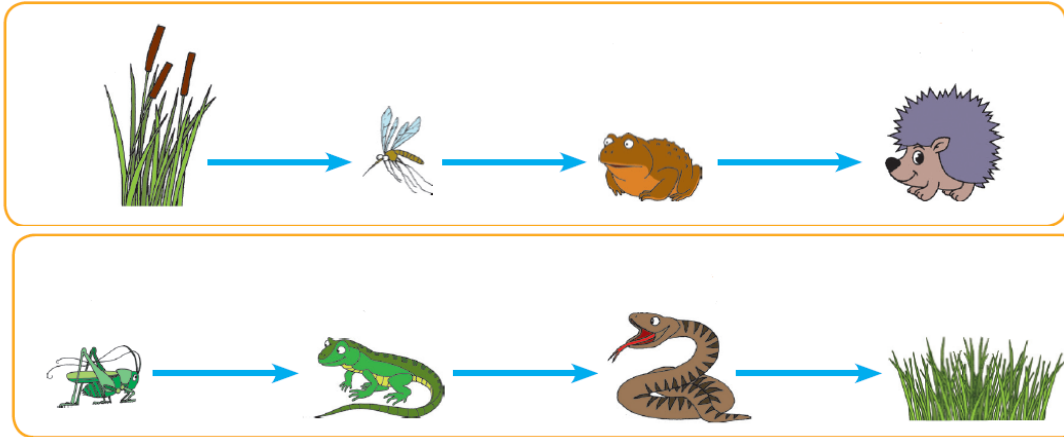
2. З'єднай відповідне стрілочками.

3. Що потрібно для життя корові, а що — конюшині? Покажи стрілочками.

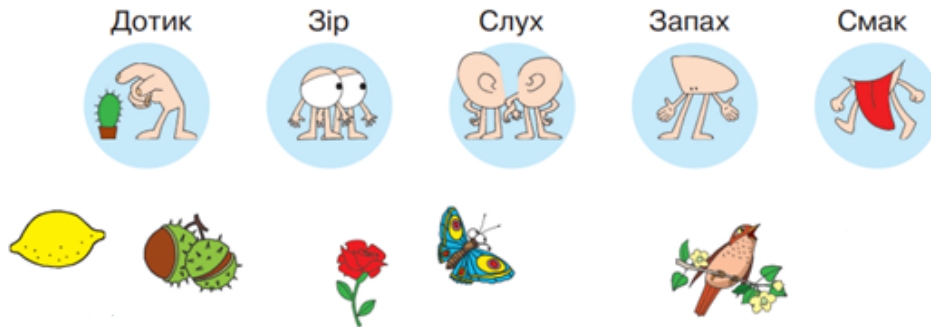

4. Вибери і познач знаком «X» ланцюг живлення, який складено правильно.

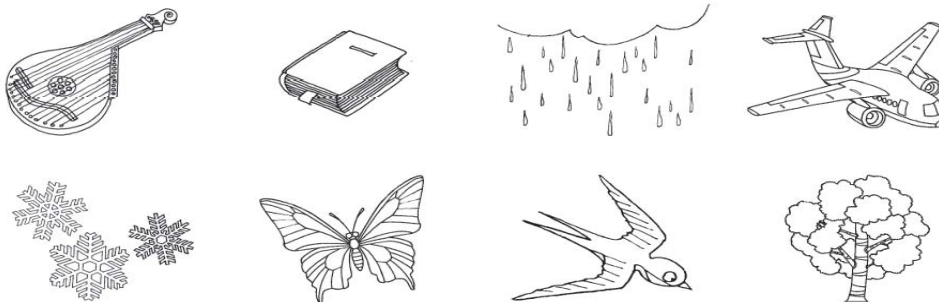

Уміння досліджувати об'єкти природи

1. Що і як ти будеш пізнавати? З'єднай стрілочками.

2. Розглянь малюнки. Розфарбуй у кожному ряді «зайвий» об'єкт.

3. Запиши назви зображених об'єктів (див. завдання 2) у відповідних рядках.

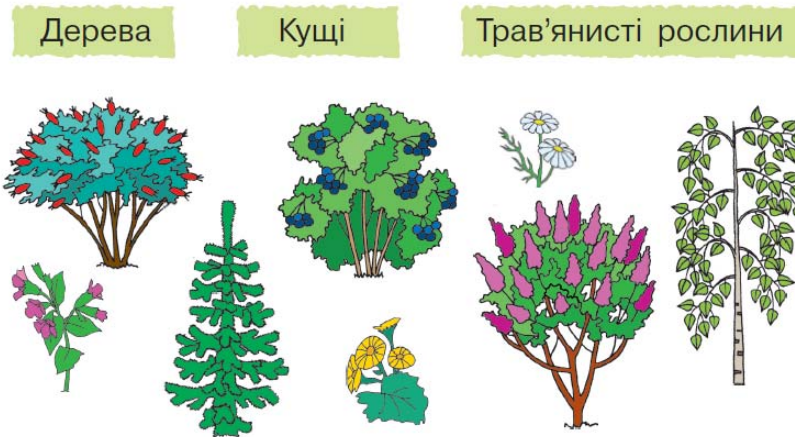
Ластівка, літак, дощ, книжка, кобза, сніг, метелик, дерево.

Нежива природа: _____

Жива природа: _____

Створено людиною: _____

4. Відшукай на малюнках дерева, кущі та трав'янисті рослини. З'єднай відповідне.

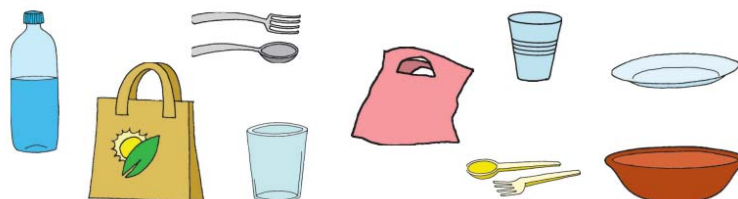

Уміння визначати можливі ризики для життя і здоров'я

1. Хто може тобі допомогти в таких ситуаціях? Покажи стрілочками.

Якщо називаються знайомими твоїх батьків і хочуть зайти до тебе додому	
Якщо в тебе відібрали мобільний телефон	
Якщо тебе пригощають цукерками або запрошують у гості	
Якщо незнайомці пропонують підвезти тебе	

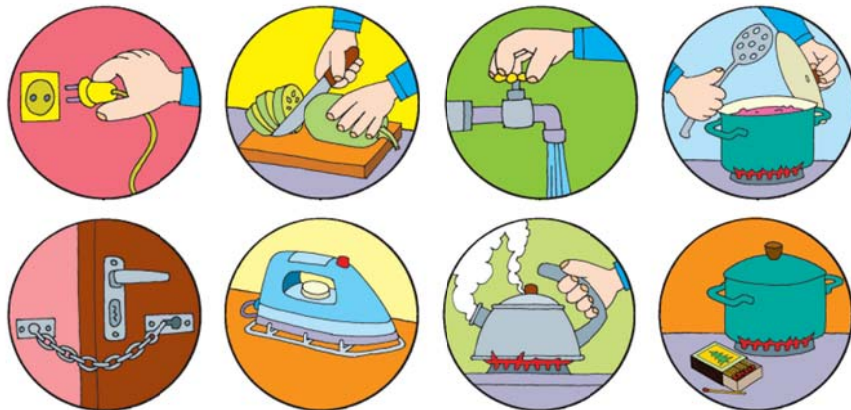
2. Вибери й обведи безпечні для тебе й довкілля предмети.

3. Які місця небезпечні для ігор? Вибери і напиши СТОП.

4. Закресли малюнки із зображенням небезпечних ситуацій удома.

Завдання для 3 класу

Знання про різноманітність, властивості тіл, речовин та явищ природи

1. За допомогою стрілочок розподіли рослини на листяні та хвойні.

2. Які ознаки живих організмів зображено? З'єднай відповідне.

Дихають	
Живляться	
Ростуть	
Розвиваються	
Розмножуються	
Вмирають	

3. З яких речовин складаються ці тіла? Утвори пари.

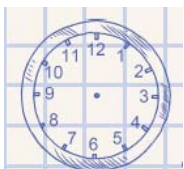
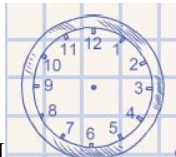

				
дерево	гума	скло	дерево, графіт	пластик
глина	метал, пластик	скло, метал	вода	залізо
				

4. За допомогою стрілочок розподіли зображених тварин на групи.

Рослиноїдні	Всеїдні	Хижі
		

**Навички планування робочого часу;
взаємодії та співпраці з іншими**

1. Склади свій розпорядок дня. Познач на годинниках, о котрій годині ти

прокидаєшся , снідаєш , ідеш до школи ,
починаються заняття у школі .

2. Пронумеруй, що спочатку, а що потім.

_ зберу портфель

_ піду гуляти

_ пограю на комп'ютері

_ виконаю уроки

_ приберу на столі

_ перевірю одяг, взуття

3. Порадь, як вирішувати суперечки? Обведи потрібне.

4. Від чого варто відмовитись, якщо запропонують? Познач знаком «X».

Уміння розпізнавати тіла неживої і живої природи; тіла, створені людиною на основі власних спостережень

1. З'єднай відповідне стрілочками.

Нежива природа

Жива природа

Зроблено руками людини

2. Установи відповідність.

	Від кореня відростає багато низьких дерев'я- нистих стебел	Має м'яке соковите зелене стебло	Має одне високе дерев'яни- сте стебло
	Дерево		Кущ
			Трав'яниста рослина

3. Які властивості має повітря? Познач знаком «X».

- погано проводить тепло
- має колір
- прозоре
- рухається
- стискається під час охолодження
- розширюється під час нагрівання
- не має запаху
- без кольору
- випаровується

4. У природі вода перебуває в трьох станах. Стрілочками з'єднай відповідне.

			
рідкий стан	твердий стан	газоподібний стан	
			

Уміння виконувати дослідження об'єкта природи за планом або інструкцією

1. Прочитай план проведення досліду. Зроби висновок.

1 Візьмемо кілька кристаликів цукру. Кожен кристалик — це тверде тіло, утворене однією речовиною.

2 Укинемо їх у склянку з водою і розмішаємо.

3 Спостерігай, як кристалики поступово зникають.

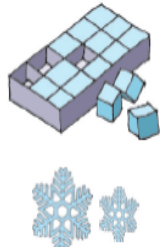

Чи залишився цукор у склянці? Обведи правильну відповідь.

ТАК НІ

2. У якому стовпчику описані властивості снігу, а в якому – льоду. Покажи стрілочками.

3.

Без кольору		Білий
Прозорий		Непрозорий
Крихкий		Пухкий

4. Опиши будь-яку пташку за планом.

Назва	
Розмір (велика, середня, мала)	
Частини тіла (голова, тулуб, ноги, хвіст)	
Чим вкрите тіло	
Особливості зовнішньої будови	

Ластівка

Лебідь

Шпак

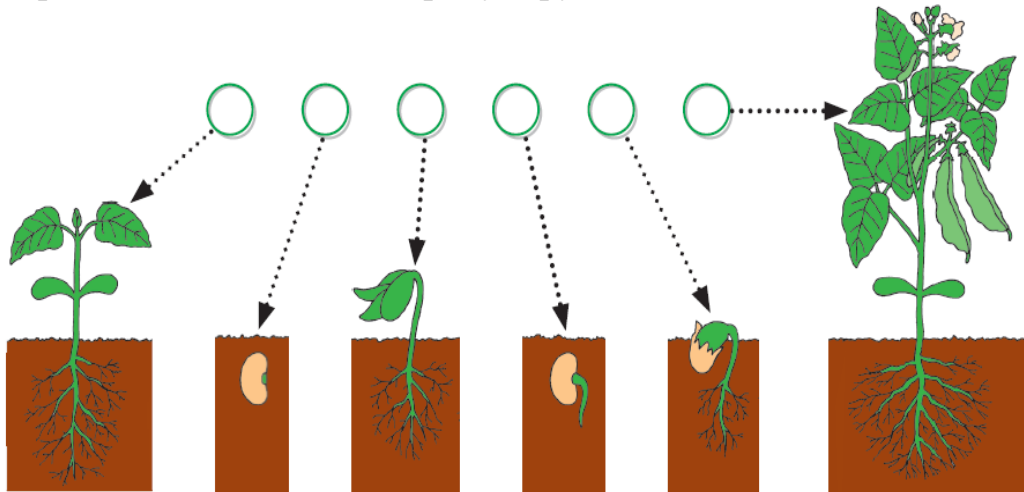

Соловей

Чапля

5. Як розвивається квасоля. Пронумеруй, що за чим.

Уміння порівнювати, класифікувати за певними ознаками рослини і тварин своєї місцевості, тіла неживої природи

1. За допомогою стрілок розподіли зображених тварин на групи.

Рослиноїдні

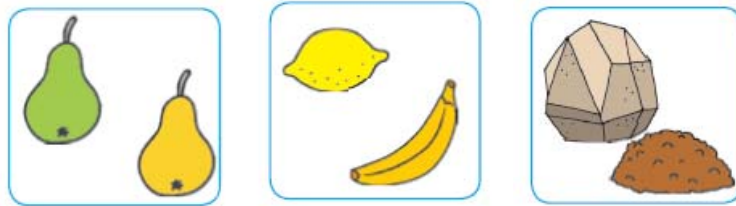
Всеїдні

Хижі

2. За якими ознаками порівнювали об'єкти? З'єднай відповідне.

ФОРМА СМАК ТВЕРДІСТЬ

3. Об'єднай тіла, які зроблені з однакових речовин.

4. Яку властивість мають усі ці тіла (див. завдання 3)? Познач правильні, на твою думку, відповіді знаком «X».

усі тіла складаються з речовин

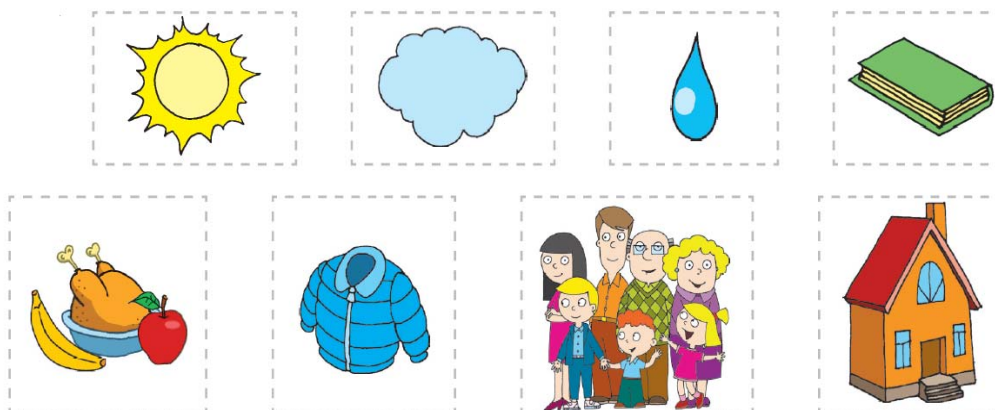
усі тіла тверді

усі тіла мають масу

усі тіла прозорі

Уміння визначати необхідні умови для життя людини

1. Що, на твою думку, потрібно людині для життя. Обведи.

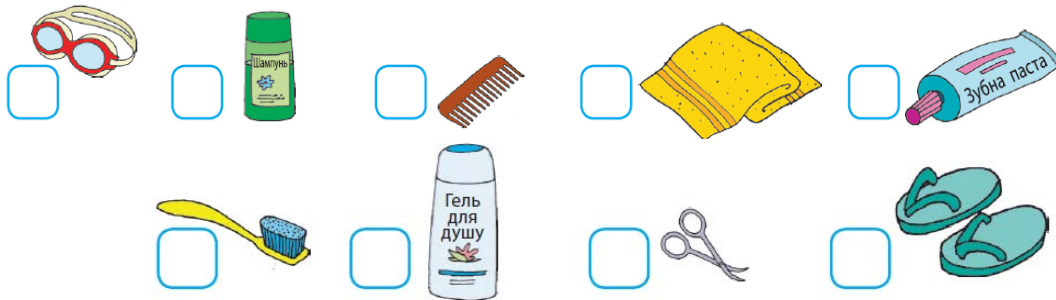
2. Яка вода може бути небезпечною для здоров'я? Обведи червоним.

3. Чому в закритому приміщенні, де перебуває багато людей, через певний час стає важко дихати? Познач правильну, на твою думку, відповідь знаком «Х».

- у повітрі з'являється багато вологи
- у повітрі стає багато вуглекислого газу
- у повітрі зменшується кількість кисню

4. Познач знаком «Х» предмети, необхідні для догляду за тілом. Які з них не можна давати користуватися іншим? Обведи.

Уміння ощадливо використовувати ресурси

1. Як я впливаю на моє довкілля. Познач знаком «Х» твердження з якими ти погоджуєшся.

- Закриваю кран, коли чищу зуби або мию руки
- Збираю старі журнали, зошити, книжки на макулатуру
- Пластикову тару викидаю у спеціальний контейнер
- Приходжу до магазину зі своєю екоторбинкою

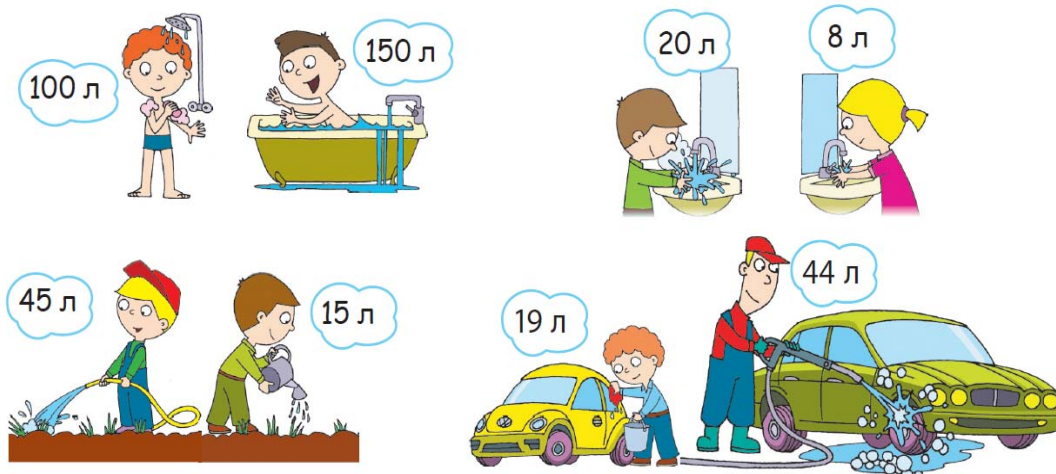
2. Що необхідно робити людям для охорони і збереження родючості ґрунтів? Познач знаком «Х».

- спалювати опале листя, суху траву
- здійснювати затримання снігу, талої і дощової води
- насаджувати лісозахисні смуги
- вносити в ґрунт добрива

3. Познач зеленим кольором, що можна здавати в макулатуру, а що ні — червоним.

4. Розглянь малюнки. На них зображено різні способи виконання однієї дії. Який із способів допоможе зберегти воду? Обчисли.

Уміння встановлювати причинно - наслідкові зв'язки між людиною і природою

1. Чого не повинні робити люди біля водойми, щоб вода в ній залишалася чистою? Познач знаком «X».

- розпалювання багаття
- залишати сміття на березі
- висаджувати дерева і кущі
- кидати сміття у воду
- ловити рибу
- мити автомобілі
- відпочивати
- зривати квіти

2. Які причини зникнення рослин у природі? Познач знаком «X».
- розорювання полів
 - затоплення водою луків і річкових долин
 - випасання і витоптування рослин тваринами
 - вирубування лісів
 - винищення рідкісних рослин

3. Встанови відповідність за допомогою стрілочок.

Щоб берегти воду,
 Щоб дбати про чисте повітря,
 Щоб берегти рослини,
 Щоб берегти тварини,

не рви і не ламай квіти.
 допомагай птахам узимку.
 закривай водопровідний кран.
 не пали листя і суху траву.

Завдання для 4 класу

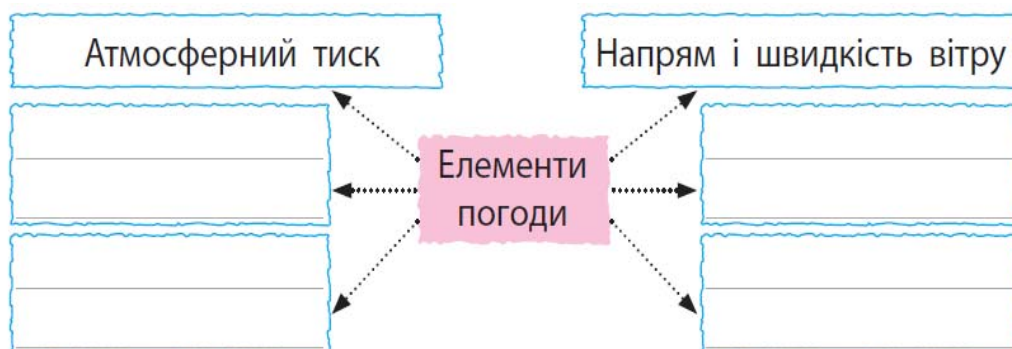
Навички визначення змін елементів погоди

1. Що для чого? З'єднай відповідне

вимірюю температуру повітря
 визначаю атмосферний тиск
 визначаю сторони горизонту
 визначаю напрям вітру

термометр
 компас
 барометр
 флюгер

2. Заповни схему.

3. Підпиши назви приладів, які використовують під час спостережень за погодою.

4. Учні проводили спостереження за погодою й отримані дані записали умовними позначками в таблицю. Якою була погода в цей день?

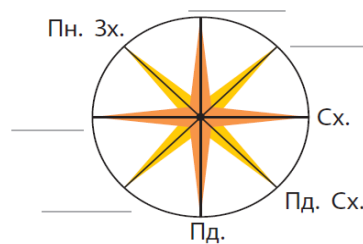
Дата	Хмарність	Температура повітря	Опади	Напрямок вітру
5 жовтня	●	4 °C	⋮	↘

Уміння визначати сторони горизонту по компасу

1. Обведи правильні відповіді. Визначати сторони горизонту можна за допомогою:

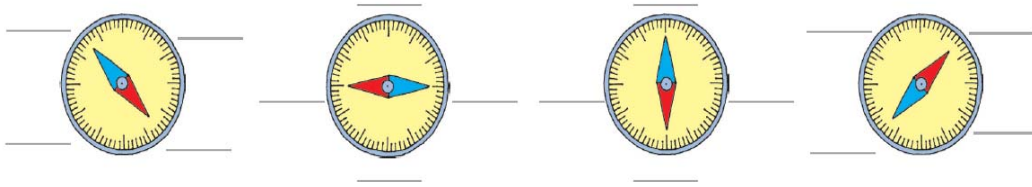
2. Скорочено запиши на схемі пропущені основні та проміжні сторони горизонту.

3. Який напрямок повинна вказувати синя стрілка компаса при визначенні сторін горизонту? Обведи правильну відповідь.

на північ на південь на захід на схід

4. На кожному малюнку підпиши скорочено основні сторони горизонту (північ — Пн., південь — Пд., захід — Зх., схід — Сх.), на які вказує стрілка компаса.

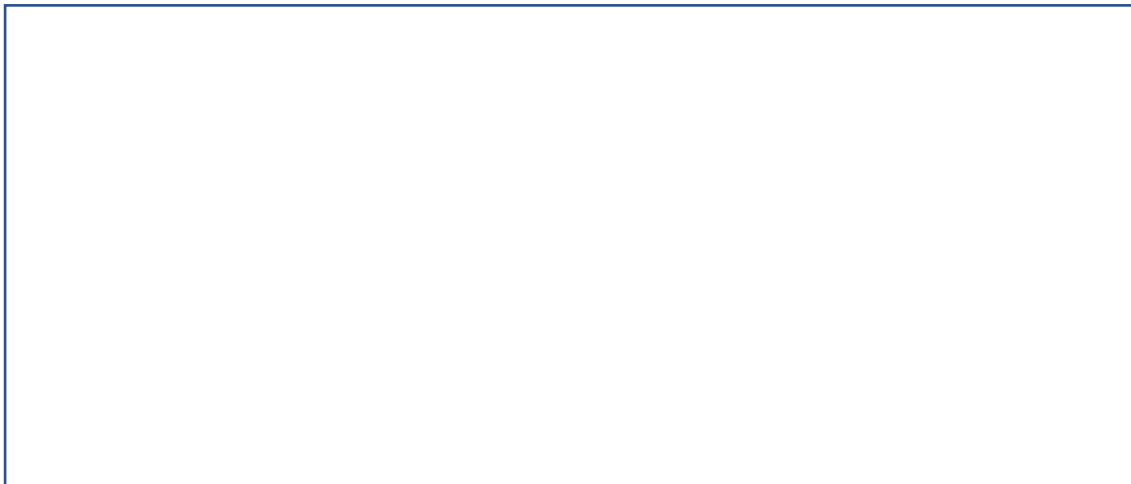

Уміння складати план приміщення / території

- Що можна визначити за планом? Обведи правильні відповіді.
 сторони горизонту;
 розмір об'єкта;
 розміщення об'єкта відносно сторін горизонту;
 з чого виготовлено об'єкт
- Підбери до малюнка відповідний план кімнати. Познач знаком «X».

- Накресли план стола, довжина якого 80 см, ширина – 60 см. Масштаб плану: 1 см – 10см.

4. Відстань між лісом і озером на плані дорівнює 2 см. На масштабі плану написано: 1 см – 300 м. Обчисли, якою буде справжня відстань від лісу до озера.
-

Уміння працювати з фізичними картами півкуль, світу, України

1. Запиши відповіді.

Як називають лінії, що розташовані паралельно екватору?

Як називають найдовшу паралель Землі?

Як називають лінії, що з'єднують Північний та Південний полюси?

Які лінії вказують напрям північ—північ, а які — захід—схід?

2. Підпиши на карті півкуль Західну і Східну півкулі.

3. Обведи червоним кольором назву уявних ліній, які на глобусі й карті вказують напрям Пн.—Пд., а синім — напрям Зх.—Сх.

меридіани

вісь Землі

паралелі

екватор

4. Розглянь карту України.

Відшукай і обведи на карті столицю України, підпиши річку Дніпро. Знайди на карті область, де ти живеш. Обведи її обласний центр.

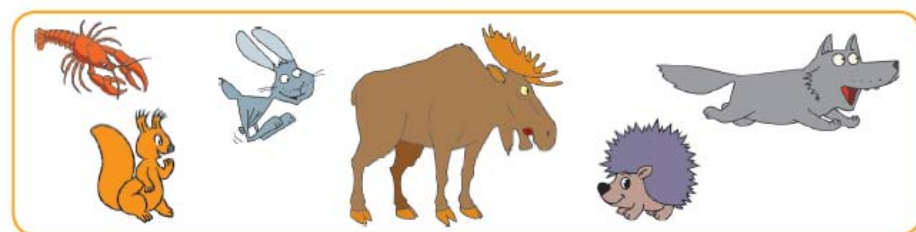

Уміння розпізнавати, називати рослини, тварин, гриби своєї місцевості, моделювати зв'язки між ними

1. Вибери правильні, на твою думку, твердження і познач знаком «X».
У природному угрупованні:

- живі організми пов'язані ланцюгами живлення;
- живі організми не залежать один від одного;
- живі організми залежать від умов, в яких живуть.

2. Відшукай і закресли в кожному прямокутнику зайве зображення. Назви і запиши одним словом усіх інших тварин.

3. Які із зображених рослин ростуть у степах? Вибери і познач.

4. Розподіли гриби на їстівні та отруйні. Які з них ростуть у твоїй місцевості? Обведи.

**Уміння характеризувати природну зону України за планом;
називати мешканців природного угруповання, встановлювати їхні
зв'язки між собою і неживою природою**

1. У якій природній зоні України знаходиться твій населений пункт? Вибери і познач знаком «X». У зоні:

- мішаних та широколистих лісів
- лісостепів
- степів
- Кримські гори
- Українські Карпати

2. Що характерно для природної зони, у якій ти живеш? Підкресли.

Зміна пір року; випадає мало опадів; дмуть сильні вітри; зима сніжна, не дуже холодна; значні території зайняті болотами; зима коротка, малосніжна, холодна; випадає багато опадів; тече багато струмків і річок.

3. Які з цих тварин зустрічаються тільки в Карпатах?

Вибери і познач знаком «X».

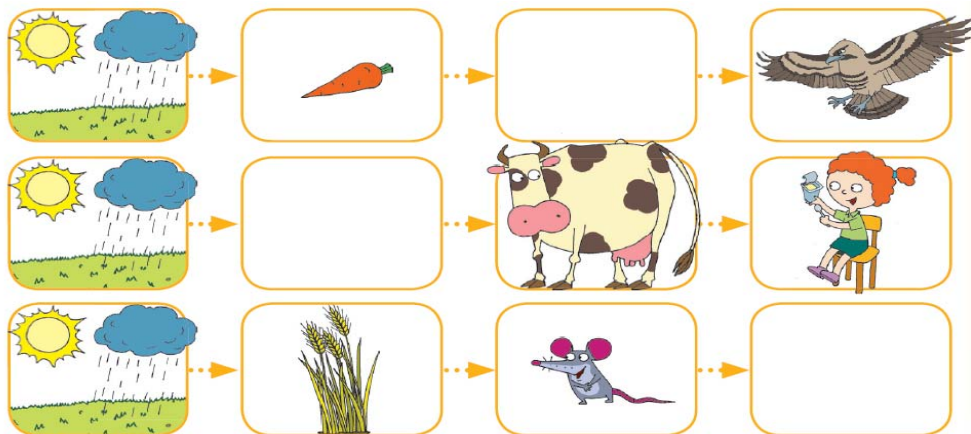
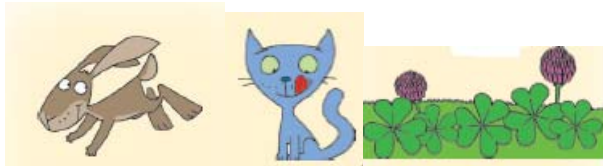

4. Природна зона – це... Вибери і познач знаком «X» правильну, на твою думку, відповідь.

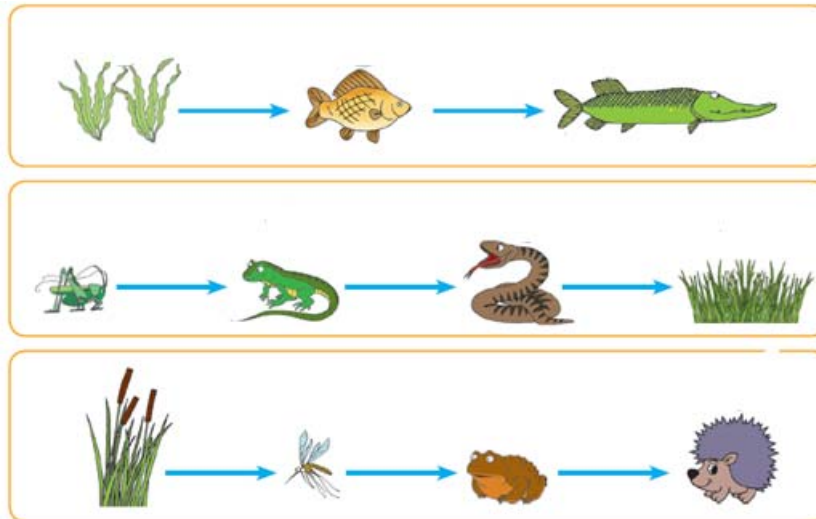
- ділянки земної поверхні з однаковою погодою
- великі ділянки земної поверхні з однаковими рослинами і тваринами
- великі території з однаковим кліматом, подібними ґрунтами, рослинами і тваринами

Уміння складати ланцюги живлення

1. За допомогою стрілочок доповни ланцюги живлення відповідними зображеннями.

2. Познач знаком «X» ланцюги живлення, які складено правильно.

Уміння аналізувати та оцінювати свій внесок у збереження довкілля; ситуації повсякденного життя, пов'язані з використанням природних ресурсів

1. Якими будуть ваші дії? У лісі під час екскурсії ви побачили конвалії. Познач знаком «X».

- нарвемо квітів у букет
- сфотографуємо
- будемо обстежувати на дотик, нюхати

2. Якими будуть ваші дії? Ви побачили у лісі маленького їжачка.

Познач знаком «X».

- візьмемо додому
- будемо ловити
- тихенько підемо далі

3. Як ти впливаєш на довкілля? Допиши, де потрібно, НЕ.

- користуюся поліетиленовими пакетами;
- беру до магазину «екологічну торбинку» (з тканини);
- викидаю старий одяг та взуття;
- здаю старий одяг та взуття до пунктів прийому вторсировини;
- бережу підручники, книжки;
- збираю і здаю макулатуру.

Уміння виявляти факти забруднення довкілля, визначати способи зменшення негативного впливу людини на природу

1. Як підтримувати чисте повітря в класній кімнаті, вдома?

Вибери і познач знаком «X».

узимку не потрібно провітрювати кімнати, надворі холодно.

розводити кімнатні рослини.

залишати рештки їжі на столі, під партою, у шафі.

зберігати сміття в спеціальному відрі, контейнері, пакеті.

2. Склади правила дбайливого ставлення до природи. З'єднай відповідне за допомогою стрілочок.

Щоб економити корисні копалини,

Щоб берегти воду,

Щоб берегти ґрунт і його родючість,

Щоб берегти рослини,

Щоб берегти тварини,

не рви і не ламай рослини.

не розводь багаття в лісі.

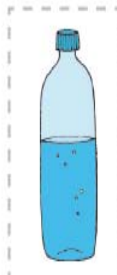
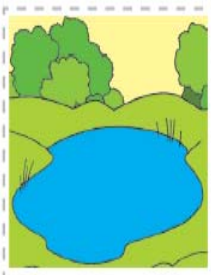
вимикай світло.

закривай водопровідний кран.

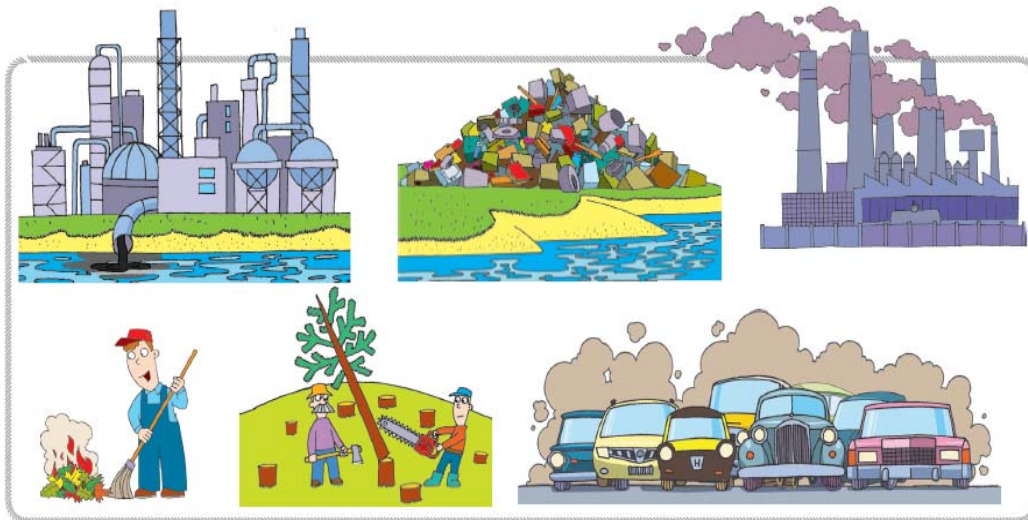
не кидай сміття на землю.

не пали опалого листя

3. Яку воду пити безпечно? Обведи.

4. Там, де я живу, докiллю шкодять. Обведи.

Методичні рішення, доцiлнi у нинiшнiх обставинах

Очевидно, що надолуження прогалин у навчаннi має бути тривалим i варiативним процесом. Доцiлними кроками, що сприяли б пом'якшенню навчальних втрат, вважаємо: виокремлення у вiдповiдних роздiлах предмету опорних знань з предмета у кожному класi; унаочнення складного навчального матерiалу / тем iз використанням рiзноманiтних технiк (наприклад, скрайбiнг, комiкси i под.) та безперешкодного доступу здобувачiв освiти до такого контенту; диференцiйований пiдхiд до навчання (подiл класу на групи за рiвнем навчальних досягнень та характером навчальних втрат).

Поетапнiсть оперативного корегування навчального процесу передбачає:

- дiагностику та встановлення навчальних втрат учнiв;
- розроблення програми / плану надолуження прогалин вiдповiдно до отриманих результатiв;
- оптимальний розподiл (за можливостi, об'єднання) навчального вiдповiдно до отриманих результатiв;
- особливу увагу до мотивацiї учнiв;
- урiзноманiтнення форм роботи (вiзуалiзацiя, гра, емоцiйно-забарвлений контент, онлайн-вправи й под.);
- використання можливостей iнших навчальних предметiв для мовленнєвого розвитку учнiв, реалiзацiя мiжпредметних зв'язкiв.

З метою компенсацiї як навчальних втрат, так i пом'якшення психоемоцiйного стану дитини, доцiльно бiльшу увагу придiлити *дослiдницькiй дiяльностi* учнiв з опорою на знання про навколишнiй свiт, який дитина добре знає. За даними Н. М. Бiбiк i

Т. С. Павлової з апробації розробленого інструментарію для інтегрованого курсу «Я досліджую світ», така діяльність дозволить:

- залучити дитину до активної пізнавальної діяльності, оскільки об'єкти вивчення можна сприймати безпосередньо; застосовувати практичні методи навчання, що у навчальному процесі створюють умови, за яких дитина виступає суб'єктом діяльності;

- використати набуті дитиною знання у знайомих, змінених, нових педагогічних ситуаціях, що впливатиме на розвиток її досвіду індивідуальної творчої діяльності;

- створювати умови для самовираження, організації комунікативного спілкування, застосування у навчальному процесі елементів дискусії, що є ефективними засобами розвитку особистості;

- використовувати об'єкти навколишнього світу для розвитку естетичних почуттів, емоцій, екологічної та етичної культури.

Доведено ефективність використання доцільність пізнавальних завдань для оволодіння узагальненими способами дій. У цьому процесі формується розуміння необхідності розглядати будь-які предмети в зв'язку з іншими. У дітей виникає настанова на пошук внутрішніх зв'язків, визначається спрямованість пізнавальної діяльності; формується система відображення властивостей предметів, явищ, їх поєднання в єдине ціле. Оволодіваючи пізнавальними операціями, учні поступово готуються до розв'язань завдань на встановлення причиново-наслідкових зв'язків. Це сприяє вдосконаленню вмінь узагальнювати й конкретизувати причинові зв'язки, бачити загальне й відмінне в явищах, з'ясовувати, що з чим пов'язане, що від чого залежить. Завдання такого типу розраховані на те, щоб спрямувати мислення учнів на усвідомлення способів діяльності: як краще відповісти на поставлені завдання, як можна сказати інакше, як довести правильність відповіді.

Методика організації діяльності учнів у розв'язанні пізнавальних завдань передбачає послідовне нарощування їх складності, оскільки основний спосіб навчити розв'язувати завдання полягає в доборі завдань різного ступеня складності, а критерієм у визначенні послідовності завдань має бути з'ясування тих, які лежать у зоні безпосереднього розвитку учнів.

Операційне ускладнення завдань забезпечує просування учнів від уміння аналізувати об'єкти, формулювати одиничні судження про зв'язки й залежності, що існують у соціальному світі, які можна безпосередньо спостерігати, до суджень, що відбивають внутрішні залежності, вимагають розв'язання в логічному плані.

Отже, керуючи розв'язанням учнями пізнавальних завдань з поступовим ускладненням змістово-операційного плану, учитель може залучати до навчального процесу завдання різних типів і різної міри складності.

Основний складник подолання прогалів у навчанні – *диференційований підхід*. Для того, щоб дитина могла краще розкрити свої здібності, свій навчальний потенціал

і водночас почуватися комфортно на уроці, пропонуються індивідуальні завдання для кожної дитини: творчі, вправи на кмітливість, уважність, планування роботи в парах, у групах.

Апробовано в доборі системи завдань полісенсорний підхід, що зумовить дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів, явищ природного та соціального оточення з залученням чуттєвого досвіду, спрямує їхню діяльність у сферу.

Передбачено залучення учнів у практику виконання завдань дослідницького характеру на полісенсорній основі:

- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне-відмінне, до якого цілого воно належить);
- дослідження-спостереження (Що відбувається? Чому? Які зміни? Які причини виникнення?);
- дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причиново-наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?); догадка, висновок-узагальнення).

Розроблені завдання, що пропонуються як інструментарій, ґрунтуються на використанні досвіду учнів та забезпечують практико орієнтоване відображення взаємозв'язку між двома або більше об'єктами як єдиного цілого дає можливість послідовно підводити учнів до розуміння досить складних зв'язків і відношень. Спрямовуючи думку учнів на ще непізнане, звертаючи увагу на ті сторони явищ, які залишились непомітними, учитель сприяє тому, що новизна результатів пізнавальної діяльності викликає емоційні переживання.

Важливу роль у методиці виявлення життєвого досвіду дітей належить пізнавальним запитанням, а також живому спілкуванню з дітьми, у процесі якого учитель має змогу безпосередньо спостерігати за дітьми, знайомитись з їхніми потребами, стежити за їх динамікою. Установлена доцільність пізнавальних завдань й для оволодіння узагальненими способами дій. Дуже важливо, що у цьому процесі формується розуміння необхідності розглядати будь-які предмети у зв'язку з іншими через уведення їх у нові зв'язки і відношення. У дітей виникає настанова на пошук внутрішніх зв'язків, визначається спрямованість пізнавальної діяльності на важливі сторони діяльності; забезпечуються відображення властивостей предметів, явищ, їх поєднання в єдине ціле.

Відзначимо продуктивність завдань, пов'язаних із реальними життєвими ситуаціями, що формують здатність практично діяти, виконувати завдання систематично і відповідально.

Цілеспрямоване використання засобів впливу на почуттєву сферу учнів дозволяє розвивати їхню природну емоційність, забезпечувати активність у вияві почуттів, в тому числі інтелектуальних, стимулювати позитивне ставлення до навчальної діяльності. Системно представлені засоби емоціогенного впливу, а саме завдання, ситуації навчальної взаємодії створюють можливості для оцінки власної діяльності, емоційно-ціннісних переживань, ситуацій зацікавленості.

Ресурси компенсації втрат у навчанні

В умовах повномасштабної війни педагоги намагаються організувати освітній процес попри наявні перешкоди, однак суттєво надолужити та компенсувати навчальні втрати занадто складно. Згідно з результатами проведеного опитування, на початку 2022/2023 навчального року вчителі початкової школи самостійно приймали рішення щодо планування процесу навчання. Більшість із них продовжили опрацьовувати з учнями навчальний зміст у звичній послідовності та в звичайному темпі; водночас частина з них – спланували діяльність з опорою на дані вхідного діагностування, яке засвідчило навченість учнів, тобто їхню готовність до подальшого навчання на основі вивчення залишкових результатів (технологію проведення вхідного діагностування нами було розгорнуто в інструктивно-методичних рекомендаціях МОН України щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році⁵); інші – розпочали навчання з тематичних блоків, які не змогли опрацювати на кінець попереднього року.

Зважаючи на доволі строкату картину побудови освітнього процесу на різних територіях країни та значні відмінності в можливостях організувати повноцінне навчання в новому навчальному році, в Інституті педагогіки НАПН України зосереджено зусилля науковців на створенні навчально-методичного забезпечення освітнього процесу. Зокрема для початкової школи були створені навчально-методичні кейси *математики*, укомплектовані матеріалами, які дозволяють здійснювати навчання у різних форматах його організації. Це електронні підручники і навчальні посібники, презентації і відеозаписи онлайн уроків, тести для контролю навчальних досягнень, записи вебінарів з методичними рекомендаціями для вчителів тощо. Кейси розміщені на сторінці відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко на фейсбуку (<https://www.facebook.com/groups/pochosvita>). Особливо запитаними в ситуації навчання дітей під час війни стали інтерактивні електронні додатки до підручників *математики* й інтегрованого курсу «Я досліджую світ», створені у співпраці з видавництвом «Ранок» (<https://ua.izzi.digital/#/>). Це сучасні інтерактивні засоби навчання, які цілісно презентують навчальний матеріал з кожної програмової теми, вони дають змогу

⁵Про інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. Лист МОН № 1/9530-22 від 19.08.22 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/metodichni-rekomendaciyi>

молодшим школярам долучатись до навчання з будь-якого куточку світу, не потребують постійного інтернету, адаптовані до будь-якого гаджета, мають зручну систему навігації. За їх допомогою діти зможуть не лише опанувати весь необхідний теоретичний матеріал, а й виконувати різноманітні практичні завдання, в тому числі в ігровій формі, самостійно перевіряти правильність їх виконання, переглядати навчальні фільми й анімації, мандрувати світом 3D, складати пазли та багато іншого. Максимально придатним для організації самостійної навчальної діяльності молодших школярів в умовах значних ресурсних обмежень став мобільний застосунок для навчання дітей *математики* «Вивчаю – не чекаю», створений освітніми організаціями War Child Holland та Громадською спілкою «Освіторія» у партнерстві з Міністерством освіти і науки України⁶. Донорами цього проєкту стали UBS Optimus Foundation, Jacobs Foundation, Roger Federer Foundation і Fourfold Foundation. До розроблення навчального контенту застосунку долучалися й науковці відділу. Метою проєкту стало надання всім українським учням 1–4 класів можливості навчатися за українськими навчальними програмами у будь-якій точці світу та за будь-яких організаційних умов. Застосунок містить пізнавальні анімаційні та відеоуроки з математики, які розроблені за підходами мікронавчання. Це невеличкі за тривалістю заняття, що розкривають суть навчальних тем згідно з календарним плануванням уроків. Їх доповнюють навчальні інтерактивні мініігри для закріплення вивченого матеріалу.

З метою вимірювання втрат у навчанні математики та їх пом'якшення в Україні вперше для світової практики стали використовувати цифрову платформу Eduten, створену в Центрі навчальної аналітики Університету Турку (<https://eduten.com/>). За підтримки Посольства Фінляндської Республіки в Україні та ГО «СТЕМ освіта Україна» у 2023 році започатковано проєкт «Eduten Project Ukraine», метою якого є діагностування втрат і розривів учнів 1 – 5 класів у навчанні математики (<https://eduten.stemosvita.com.ua/>). До проєкту наразі долучилися учителі й учні Києва і Київської області, Чернігівської, Запорізької, Харківської та Миколаївської областей. На цій платформі створена можливість скомпонувати систему завдань, що відповідає вимогам вітчизняних державних стандартів та освітніх програм. У режимі реального часу можна оцінити дійсні навчальні можливості учнів із математики й використовувати результати аналітики, щоб відразу допомогти дітям подолати прогалини у формуванні конкретних математичних навичок за індивідуальною траєкторією розвитку.

Таким чином, можна зробити попередні висновки щодо організації навчального процесу з урахуванням необхідності компенсації прогалин в результатах. Так, освітній процес має спрямовуватись на формування в учнів ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей, практичну зорієнтованість навчання. Нестача чуттєвих вражень потребує більшої візуалізації освітнього процесу за рахунок використання електронних додатків до навчальних посібників, що які передбачають реальну і доповнену реальність та ін.

⁶Вивчаю – не чекаю (2022). Міжнародний освітній проєкт. Retrieved from <https://primary.org.ua/about/>

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Проблеми сучасного етапу організації навчального процесу в початковій школі.....	4
Інструментарій вимірювання втрат у навчанні читання	5
Методичний коментар.....	5
Інструментарій вимірювання втрат у сформованості технічної складової навички читання	13
Інструментарій вимірювання втрат у навчанні читання: розуміння прочитаного.....	30
Інструментарій вимірювання втрат у навчанні української мови.....	56
Інструментарій вимірювання втрат у навчанні математики.....	81
Інструментарій вимірювання втрат у навчанні інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	107
Методичні рішення, доцільні у нинішніх обставинах.....	140
Ресурси компенсації втрат у навчанні.....	143

ВИРОБНИЧО – ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

Авторський колектив:

*О. В. Онопрієнко, Н. М. Бібік, В. О. Мартиненко, О. М. Петрук,
О. В. Вашуленко, Н. П. Листопад, Т. С. Павлова*

**ДІАГНОСТИКА ТА МЕХАНІЗМИ
ПОДОЛАННЯ ВТРАТ У НАВЧАННІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Методичні рекомендації

**За загальною редакцією дійсного члена НАПН України,
д.пед.н., проф. О. М. Топузова**

Укладач О. В. Онопрієнко

Обкладинка – Л. Лук'яненко
Комп'ютерна верстка – Л. Лук'яненко

(Електронне видання)

Обсяг вид. 7,9 авт. арк..

Видавництво «Педагогічна думка»
04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-а, корп. 2;
тел./факс: (044) 481-38-85
book-xl@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовників
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3563 від 28.08. 2009 р.